

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – СТАРТ ІЗ СЬОГОДЕННЯ В МАЙБУТНЄ

Збірник науково-методичних праць
І ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

14–15 травня 2015 року
м. Харків

Харків – 2015

УДК 378.018.43 :[004+621.397.122]

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 5 від 27 квітня 2015 р.)*

Конференцію зареєстровано як міжнародну в Українському інституті науково-технічної та економічної інформації, м. Київ (посвідчення про реєстрацію № 82 від 12 березня 2015 р.).

Редакційна колегія: В. Г. Левчук (головний редактор), В.І. Каук, Т. О. Маркова, Г. М. Тимченко, С. О. Кравцов, Н. І. Бережна, М. О. Іванова, Л. О. Іваненко, Є. О. Васильєв.
Адреса ред. колегії: м. Харків, майдан Свободи, 6, к. 500.

Дистанційне навчання – старт із сьогодення в майбутнє / Збірник науково-методичних праць І всеукраїнської науково-практичної конференції, 14–15 травня 2015 р., Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 216 с.

ISBN 978-966-285-210-3

Конференція проводиться за ініціативою Міністерства освіти і науки України, Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та Української асоціації дистанційної освіти з метою обговорення питань організаційно-методичного забезпечення та створення дистанційних курсів, особливостей використання дистанційних курсів для студентів різних форм навчання, методичних елементів і систем забезпечення дистанційного навчання, сучасних засобів і методів реалізації інтерактивної складової курсу та використання дистанційних технологій у післядипломній освіті.

Відповідальність за зміст статті, граматичні та стилістичні помилки несе автор

УДК 378.018.43 :[004+621.397.122]

ISBN 978-966-285-210-3

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2015
© Українська асоціація дистанційної освіти, 2015

З М І С Т

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ

Безсмертний Є. О. Особливості використання дистанційних технологій у системі вищої освіти.....	7
Домбровська С. М. Механізми державного регулювання впровадженням дистанційної освіти у вищих навчальних закладах України.....	10
Зиновьев Д. В. Критерии оценивания качества дистанционного курса...	15
Корытникова Н. В. Адаптация студентов к виртуальным образовательным практикам.....	21
Кравцов С. О. Класичний і віртуальний методи підготовки фахівців з вищою освітою.....	26
Левчук В. Г. Основные тренды современного образования и развитие системы открытого дистанционного обучения в Харьковском национальном университете имени В. Н. Каразина.....	33
Свєженцев О. О. Основні проблеми дистанційного навчання та можливі шляхи їхнього вирішення.....	38
Синявська О. Ю. Щодо організації «навчання у співробітництві» при використанні дистанційної форми навчання.....	43
Шорохова Г. М. Правоохоронні органи як потенційний споживач послуг з дистанційного навчання.....	47

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Безроднова О. В. Некоторые организационно-методические аспекты работы с интерактивной составляющей дистанционного курса.....	50
Валит Е. С., Зиновьев Д. В. Дистанционное обучение студентов-иностранцев подготовительного факультета гуманитарного профиля: проблемы и перспективы.....	55
Волкова С. С., Виндюк П. А., Тимченко А. Н. Особенности использования инновационных образовательных технологий для реабилитации инвалидов.....	61
Гиря Н. П. Математические дисциплины: применение модели смешанного обучения.....	63
Гринчак М. В., Кузьмичова К. В. Науково-дослідна робота студентів у дистанційній освіті.....	69

Клименко А. В. Особенности дистанционных курсов для иностранных студентов изучающих естественные науки на подготовительном факультете.....	71
Меркулова Т. В., Мороз Е. В. Использование методов экспериментальной экономики в дистанционном обучении.....	73
Проценко Е. С., Шаповал Е. В. Перспективы использования дистанционного курса «Гистология, цитология, эмбриология» для организации самостоятельной работы студентов 1-2 курсов медицинского факультета.....	78
Самойлова Н. В. Особливості викладання курсу «Безпека життєдіяльності» для студентів факультету психології.....	84
Тараненко Р. К. До проблеми дистанційної підготовки фахівців з фізичної реабілітації.....	87
Шугайло О. О. Використання дистанційного курсу з математики для студентів різних форм навчання.....	89
МЕТОДИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ТА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	
Базыма Б. А. К вопросу о перспективах внедрения новых форм обучения в практику дистанционного образования.....	92
Баличева Л. В. Основні концепції розробки навчальних електронних видань.....	94
Березенська С. М. Реалізація ігрових технологій навчання засобами LMS Moodle.....	100
Бугайчук К. Л. Теоретичні та практичні аспекти створення і використання відео при проектуванні дистанційних курсів.....	103
Гребенюк В. А. Мультиагентные модели с проактивными методами планирования траектории обучения в поддержке самостоятельной работы студентов.....	108
Гринчак М. В., Кузьмичова К. В. Особливості подачі теоретичного матеріалу при дистанційній формі навчання.....	114
Кухаренко В. М., Рибалко О. В. Підготовка кураторів змісту.....	116
Мазур М. П., Яновський М. Л. Система of-line проміжного (модульного) тестування з фото-відеофіксацією, яка стимулює студента до виконання вимог і правил проведення контрольних заходів.....	122
Родченко В. Б., Кравченко С. В. Совершенствование методического	

построения дистанционного курса.....	128
Тимченко А. М., Тимченко Г. М. Реалізація індивідуального підходу у навчанні при вивченні курсу «БЖД» студентами класичного університету.....	131
Шкиль А. С. Методика использования результатов тестирования в болонской системе оценивания.....	135
СУЧАСНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ КУРСУ (ДОСВІД МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДАЧІВ)	
Бережная Н. И. Возможности расширения функциональности LMS Moodle с помощью сторонних технологий.....	142
Варенко Т. К. Сервис Google «Класс» на практике.....	145
Власенко Д. І. «Вікі» як інструмент дистанційної освіти.....	152
Закревский А. Н., Загубиженко Т. А., Павлович Р. В., Карапетян О. Ю. Практические аспекты дистанционного обучения на базе телемедицинских диагностических систем.....	157
Змиевская И. В. Организация смешанного обучения (Blended-Learning) в ВУЗе.....	163
Каук В. И. Технологии, которые меняют обучение.....	167
Козыренко В. П. Облачные ресурсы в дистанционном обучении.....	170
Пиласва Т. В. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб реалізації дистанційної освіти у Великобританії.....	174
Темченко В. А. Особенности использования информационных технологий в спортивно-ориентированном физическом воспитании студентов ВУЗов.....	179
Тимченко А. Н. Система оценивания знаний по БЖД студентов классического университета в системе Moodle.....	183
Штрафина Е. Д., Стрельцова Г. А. Применение e-learning систем дистанционного обучения для контроля знаний: теория и практика.....	187
ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ	
Іваненко Л. О., Іванова М. О. Підходи до конструювання змісту дистанційного навчання в системі післядипломної освіти.....	193
Клименко Т. М., Знаменська Т. К., Сандуляк Т. В., Закревський А. М. Дистанційна освіта в післядипломному навчанні: особливості та досвід її проведення на короткотривалих циклах підвищення кваліфікації лікарів зі спеціальності «Неонатологія»	198

Комаристая В. П. Опыт использования платформ дистанционного обучения для повышения квалификации научно-педагогических кадров биологического факультета	202
Пасічник Ю. В. Особливості дистанційних технологій у післядипломній освіті.....	207
Хвисюк О. М., Марченко В. Г., Коломійченко Ю. А., Бортний М. О. Досвід дистанційного навчання лікарів на післядипломному етапі.....	211

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Безсмертний Євген Олександрович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем
організації навчального процесу заочного та дистанційного навчання,
доцент, кандидат юридичних наук

alexandrsv@ukr.net

У сучасному світі у наш час в системі освіти відбуваються дуже великі перетворення, що пов'язані, насамперед, із впровадженням дистанційних освітніх технологій у системі вищої освіти.

Дистанційне навчання є формою отримання освіти, поряд з очною та заочною, за якої в освітньому процесі використовуються найкращі традиційні та інноваційні методи, засоби і форми навчання, найсучасніші комп'ютерні і телекомунікаційні технології.

Основу освітнього процесу при дистанційному навчанні складає цілеспрямована інтенсивна самостійна робота студента, який може навчатись у будь-якому місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів і можливість контакту з викладачем по телефону, електронній та звичайній пошті, а також очно.

Середовище дистанційного навчання характеризується тим, що студенти є переважно віддаленими від викладача у просторі і у часі, водночас вони мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації. А це, на наш погляд, має неабияке значення, оскільки у часи, коли в державі є певні фінансові труднощі, використання сучасних дистанційних технологій у системі освіти було б певною альтернативою в організації навчання, наприклад, у системі заочного навчання, підвищення кваліфікації та післядипломної освіти, бо не витрачалися б зайві кошти на відрядження в умовах політичної нестабільності і напруження, що існують у державі. Особливості

дистанційного навчання, на відміну від традиційних форм навчання, у системі освіти полягають:

- у більш високій динамічності, що пов'язана з вибором студентами навчальних курсів;
- у більш великому обсязі самостійної роботи студентів;
- у використанні усіляких форм навчально-методичного забезпечення;
- у рівні мотивації користувачів освітніх послуг;
- у створенні конкретних умов для поглибленого вивчення конкретних проблем, забезпечення альтернативних засобів отримання інформації;
- у наявності інтерактивної комунікації

Передові інформаційні технології, які є основою дистанційного навчання, дозволяють зробити освіту відкритою та доступною для студентів незалежно від місця їхнього проживання, отримувати освіту представникам різних груп населення незалежно від їхнього соціального положення і стану здоров'я, надавати навчальним курсам і програмам більшої гнучкості.

Сучасні технології дистанційного навчання забезпечують можливість формування змісту курсів, виходячи з індивідуальних потреб студентів. Цей фактор є особливо важливим у сучасних жорстких умовах конкуренції на ринку праці.

Використання сучасних технологій дистанційного навчання дозволяє значно поліпшити уявлення навчального матеріалу за рахунок використання:

- наочних матеріалів, таких як кольорові ілюстрації, схеми, фотографії, анімації, аудіо і відеофрагменти;
- програмних засобів, що дозволяють моделювати різні схеми, механізми і процеси;
- модулів тестування, що дають об'єктивну оцінку знань, вмінь і навичок студентів.

Окрім цього, використання передових технологій дистанційного навчання дозволяє значно підвищити якість навчання за рахунок відбору найбільш важливого матеріалу, викласти його у зручній для сприйняття і вивчення формі, доповнити різними схемами, ілюстраціями, зв'язати гіперпосиланнями із зовнішніми інтернет-ресурсами і пошуковими системами.

Ще одна особливість полягає у тому, що багато потенційних користувачів освітніх послуг повинні працювати, що здебільшого полишає їх можливості продовжувати навчання у вищих навчальних закладах. Використання сучасних дистанційних технологій у навчальному процесі суттєво заощаджує час, який витрачається на отримання освіти, і надає можливість навчання або підвищення кваліфікації без відриву від основного виду діяльності, що є особливо цінним у сучасному суспільстві, яке стрімко розвивається. Дистанційні технології отримання освіти оптимально підходять для вирішення цієї проблеми.

Використання сучасних дистанційних технологій у навчальному процесі робить його безперервним, розширюючи коло користувачів освітніх послуг. Така дистанційна освіта дає усім бажаючим можливість удосконалювати знання і навички протягом усього життя. Студенти можуть самостійно вибирати навчальний план і встановлювати графік занять.

Дистанційні технології навчання в освітньому процесі базуються на використанні ресурсів Інтернету, що відкриває широкі можливості з використання нових педагогічних методик. Процес навчання при використанні сучасних дистанційних технологій відзначається передусім тим, що він є інтерактивним у своїй організації, насамперед у взаємодії викладача і студента, а також студентів між собою. Ефективність дистанційного навчання постає і у залученні кожного студента до нових комунікаційних технологій. При цьому у навчанні ефективно використовуються як індивідуальні форми навчання, так і групові.

Для здійснення ефективної взаємодії між студентами і викладачами у зміст дистанційних курсів необхідно впроваджувати інтерактивні елементи, забезпечувати розподілення студентів на віртуальні дискусійні групи для здійснення комунікативного спілкування з аудиторією і окремими студентами у процесі освітньої діяльності. Регулярна взаємодія студентів забезпечує успішність кожного учасника освітнього процесу, мотивує його до продовження навчальної діяльності і здійснюється у ході дискусій, спільної діяльності у групах, при виконанні тих чи інших завдань.

Дистанційна освіта є тією сферою, яка постійно розвивається, в якій використовуються найсучасніші інформаційні та комунікаційні технології. Це пояснюється тим, що сучасний рівень дистанційних технологій пропонує реальну можливість практичного втілення у життя гасла: «Освіта

для всіх і протягом усього життя», згідно з яким кожна людина незалежно від її віку, місця проживання, виду професійної діяльності, фізичних і фізіологічних можливостей повинна мати необхідні умови для безперервного підвищення свого професійного і освітнього рівня.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що використання сучасних дистанційних технологій навчання, будучи наслідком об'єктивного процесу інформатизації суспільства і освіти, використовуватиметься у майбутньому як найбільш перспективна, гуманістична та інтегральна форма отримання освіти.

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Домбровська Світлана Миколаївна,

Національний університет цивільного захисту України,
завідувач науково-дослідної лабораторії управління у сфері цивільного
захисту, доктор наук державного управління, доцент,
dombrovska_s@mail.ru

Дистанційне навчання, зародившись наприкінці ХХ століття, увійшло у ХХІ століття як одна з найбільш ефективних і перспективних систем підготовки фахівців. Поява і активне поширення дистанційних форм навчання є адекватним відгуком системи освіти багатьох країн на процеси інтеграції, що відбуваються у світі, рух до інформаційного суспільства.

В Україні дистанційні форми навчання до недавнього часу не застосовувались у широкому масштабі через низку об'єктивних причин – переважно через недостатній розвиток та широке поширення технічних засобів нових інформаційних і телекомунікаційних технологій. Нині створено технічні передумови для широкого використання дистанційного навчання в освіті. До того ж, намітилося відставання реалізації ідей дистанційної освіти від можливостей, що надаються технічними засобами. Останніми роками на заході і в Україні набув широкого поширення термін E-learning – процес навчання, що відбувається, в електронній формі через мережу Інтернет, або Інтранет з використанням систем управління навчанням. Програмне забезпечення для E-learning представлено як простими статичними HTML

сторінками, так і складними системами управління навчанням (LMS) і навчальним контентом (LCMS), що використовується в корпоративних комп'ютерних мережах.

Успішне впровадження електронного навчання ґрунтується на правильному виборі програмного забезпечення, що відповідає конкретним вимогам, цілям і завданням, які висуваються до нього організацією.

При написанні статті були використані праці таких сучасних українських дослідників, як О. Долбій [2], Н. Ушенко [8], Е. Лімачко [5] та інші. Проблематику дистанційного навчання можна знайти у працях А. Анісімова [1], Н. Кравченка [3], В. Степанова [7], В. Левчука [4] та інших. Згадані автори розглядають здебільшого такі питання: впровадження дистанційної освіти (ДО) у вищих навчальних закладах, визначення принципів, за якими вона здійснюється, та засобів, які при цьому використовуються

Метою статті є аналіз механізмів державного регулювання через впровадження дистанційної форми навчання у вищих навчальних закладах України.

Характерною ознакою сучасного інформаційного суспільства є глобальна інформатизація, яка істотно впливає на освітні процеси, зокрема на вищу освіту, та зумовлює постійний розвиток систем дистанційного навчання (ДН) у вищих навчальних закладах. Популярність такого виду освіти зумовлена причинами, серед яких виділимо такі:

- 1) потреба у підготовці високого рівня фахівців;
- 2) відсутність ВНЗ на периферії;
- 3) необхідність постійного підвищення кваліфікації працівників, обумовлена постійним розвитком технологій управління процесами, а також збільшенням кількості продуктів науково-технічного прогресу.

Нашій країні потрібна нова якісна масова освіта (не для заміни традиційної, а для її доповнення), яка спроможна реалізувати потенціал працівників і роботодавців задля забезпечення соціального замовлення. Такий метод, як створення нових закладів освіти, не є рентабельним. Тому закономірним процесом є впровадження дистанційної освіти (ДО). Згідно з Положенням про дистанційне навчання, найнижчою ланкою – локальний центр СДО – є навчальний заклад, який повинен мати доступ до телекомунікаційних мереж, сучасну комп'ютерну базу та підготовлений кадровий склад [2]. Функціями цих закладів освіти є розробка дистанційних курсів, створення державної бібліотеки дистанційних курсів, здійснення

навчання за дистанційними технологіями. Певна річ, створення дистанційного курсу і його реалізація є процесом колективним. Можна говорити про створення дистанційного курсу однією особою чи двома. Але якість вихідного продукту не матиме максимальної якості. Набагато кращих результатів можна досягти, якщо між членами команди, яка створює дистанційний курс, чітко розподілені обов'язки. Тому для правильного функціонування дистанційного навчання потрібне кадрове забезпечення. Якісна підготовка курсу забезпечується не лише якісним вмістом, але й структурованістю, системною організацією, забезпеченням адаптації, мотивацією, системою контролю, співробітництвом, а також використанням для доставки цього курсу слухачам апаратного і програмного забезпечення комп'ютерної та іншої техніки. Отже, у команді зі створення і експлуатації курсу повинні брати участь розробник-тьютор-методист, методолог, дизайнер, менеджер-адміністратор та ін. Кожен із членів команди повинен знати пропоновану концепцію дистанційного навчання, погоджуватися з нею, вносити у роботу команди свою частку на високому професійному рівні [3]. Необхідними вміннями кадрового складу дистанційного навчання є спілкування зі студентами, знання їхніх особистих запитів та інтересів, постійна участь в удосконаленні процесу, відповідальність за належну якість роботи і, безумовно, здатність працювати у колективі. Інколи складається уявлення, що успішний розвиток дистанційної освіти залежить лише від наявності і сучасності засобів телекомунікації. Але ця думка є хибною. Дистанційна освіта – це, насамперед, форма навчання, і всі притаманні традиційній освіті ознаки тут також присутні. Організаційна структура повинна займатися організацією навчального процесу та його методичним забезпеченням, а не тільки технічними аспектами. Такий підхід є важливим через те, що управління дистанційним навчанням залишається ланкою, яку потрібно доопрацювати. Це стосується також і організаційно-економічного забезпечення дистанційної освіти. Цю прогалину необхідно заповнювати, тому робота у даному напрямку є доцільною.

Обов'язковою умовою впровадження дистанційного навчання є наявність фахівців у команді, яка створює курс. Кожен член цієї групи повинен розуміти, сприймати і застосовувати основні принципи дистанційного навчання. Це можна реалізувати, наприклад, через дистанційний курс для професорсько-викладацького складу, який діє у межах однієї лабораторії в навчальному закладі, де одночасно будуть відпрацьовуватися навички, виникатимуть та вирішуватимуться питання. Організація впровадження дистанційних освітніх технологій у вищих навчальних закладах неможлива без

визначення зрозумілого механізму нормування і стимулювання роботи викладачів, захисту їхніх авторських прав, створення фонду електронних матеріалів і банку атестованих дистанційних курсів. Тому варто запровадити регламентні документи з визначеними положеннями про організацію і супровід курсів дистанційного навчання [5].

Заміною навчальної аудиторії традиційного навчання є віртуальне навчальне середовище. Його можна успішно створювати на основі безкоштовних чи відкритих інструментальних засобів, які перевірені світовою та вітчизняною практикою. Цей крок відразу зекономить кошти на придбанні програмного забезпечення. Також можна використовувати розроблені власними силами навчальні середовища у рамках навчального проекту студента або групи студентів, які будуть якнайкращим чином пристосовані до потреб даного курсу. Незважаючи на досить об'ємний перелік позитивних якостей дистанційної освіти, на сьогодні має місце ціла низка проблем.

По-перше, необхідність визначення цільової аудиторії оскільки за психофізіологічними показниками не всі споживачі освітніх послуг здатні до виключно самостійного засвоєння навчального матеріалу, особливо з дисциплін, що мають складний характер і потребують неабияких здібностей до аналітичного мислення.

По-друге, визначення пріоритетних напрямків застосування дистанційного навчання (здобуття другої вищої освіти, перепідготовка та підвищення кваліфікації, здобуття основної освіти).

По-третє, прийняття рішення щодо ліцензування окремих обсягів підготовки за дистанційною формою або використання ліцензованих обсягів заочної форми навчання. Окрім цього, існує проблема ідентифікації дистанційних студентів, контролю за виконанням завдань у реальному часі, електронного підпису тощо. Але найбільшою проблемою у сфері дистанційного навчання нині є його нормативно-правова неврегульованість, а звідти – і різне розуміння та бачення дистанційної освіти як загалом, так і у деталях [4].

Через це для подальшої роботи потрібно розробити такі нормативні документи:

- положення про ліцензування та акредитацію дистанційної форми навчання;
- положення про локальний та базовий центри системи дистанційного навчання;

- положення про експертизу в системі дистанційного навчання; положення про банк атестованих дистанційних курсів;
- положення про організацію навчального процесу з використанням технологій дистанційного навчання;
- умови щодо захисту інтелектуальної власності та авторських прав у системі дистанційного навчання;
- методичне та дидактичне забезпечення для впровадження дистанційного навчання за визначеним переліком напрямів і спеціальностей.

Таким чином, аналіз ринку освітніх послуг України довів, що серед споживачів зростає попит на нетрадиційні підходи в отримання освіти. Найбільшої популярності набуває дистанційна форма навчання, оскільки вона значно розширює доступ до освіти незалежно від місця проживання; не потребує відмови від заробітків на час навчання; створює можливість отримувати освіту на робочому місці, у домашніх умовах або в навчальному центрі без відриву від роботи; надає можливість людям з додатковими потребами отримати повноцінну освіту. В Україні вона завойовує чільне місце поряд із стаціонарною формою навчання, створює конкуренцію заочній. Вже багато університетів пропонують її своїм потенційним студентам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения MOODLE : учеб. пособие. – 2-е изд. испр. и дополн. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – С.15–26.
2. Долбій О. В. Вплив освіти на розвиток людського потенціалу / О. В. Долбій // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи : збірник матеріалів V студ. наук.-практ. конф., 22 квітня 2010 р. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2010. – С. 45–48.
3. Кравченко Н. А. Система дистанционного обучения как один из факторов повышения уровня конкурентоспособности государства / Н. А. Кравченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика». – 2007. – Том 20 (59). – № 1 – С. 90–95.
4. Левчук В. Г. Работа Центра электронного обучения Харьковского национального университета им. В. Н. Каразина в контексте Положения о дистанционном обучении МОН Украины / В. Г. Левчук // Проблемы сучасної освіти : збірник науково-методичних праць. – Випуск 5. – У 2-х частинах : ХНУ ім. В. Н. Каразіна. – 2014 – С. 34–41.

5. Лимачко Е. Е. Человеческий капитал в современной экономике – некоторые теоретические аспекты / Е. Е. Лимачко. – Режим доступа : <http://econom.nsc.ru/ieie/smu/conference/articles/>

6. Прушківська Е. В., Переверзева А. В. Людський капітал: проблеми та перспективи / Е. В. Прушківська, А. В. Переверзева // Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. ст. Економічні науки. – Запоріжжя, 2009. – № 1 (4) – С. 155–160.

7. Степанов В. К. Про дистанційне навчання / В. К. Степанов. – Режим доступу : <http://www.iatp.kharkov.ua/cat/sites/stepanov/>

8. Ушенко Н. В. Напрями відтворення людського капіталу та їх вплив на економічний розвиток країни // Формування ринкових відносин в Україні – 2008. – № 9 (88). – С. 151–157.

КРИТЕРИИ ОЦЕНИВАНИЯ КАЧЕСТВА ДИСТАНЦИОННОГО КУРСА

Зиновьев Дмитрий Владимирович

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

зам. директора Центра электронного обучения

Zinoviev@karazin.ua

Одной из главных целей системы образования в целом является обеспечение уровня качества образования, которое соответствует не только национальным, но и международным стандартам (ISO-9000: International Organization for Standardization Quality in Education [1]).

Оценка любых учебных материалов или консультационных курсов дистанционного обучения (ДО) проводится с целью получения информации, которая позволяет помочь в подготовке и усовершенствовании учебных материалов или методик обучения. Для этого должны быть разработаны процедуры оценки содержательного и смыслового уровней курса, т. е. оценке должно подлежать то, насколько качественными оказались подготовленные материалы в использовании, в какой мере дистанционный курс (ДК) поставленных целей и задач [2].

При дистанционной форме обучения вопрос обеспечения качества высшего образования стоит особенно остро ввиду целого ряда проблем связанных с:

- отсутствием четко определяющей и регламентирующей нормативной базы в области качества дистанционного образования;
- малым опытом работы в области дистанционного обучения;
- еще довольно слабым программно-техническим оснащением преподавателей дистанционных курсов;
- некачественным интернет-сервисом;
- зачастую, отсутствием мотивации у преподавателей на создание, модернизацию, поддержку дистанционных курсов и т. д.

Ввиду того, что дистанционное обучение не ограничено рамками одного вуза, города или страны, повышение качества ДО и, соответственно, качества дистанционных курсов, непосредственно влияет на рейтинг учебного заведения в мировом или в общегосударственном образовательном сообществе.

С другой стороны, использование в учебном процессе интернет-технологий с предоставлением студентам качественных дистанционных курсов разных дисциплин автоматически подымает рейтинги вузов, факультетов, кафедр и преподавателей, которые создали и поддерживают дистанционные курсы.

Развитие и внедрение дистанционной формы обучения в различных высших учебных заведениях на сегодняшний день находится на разных стадиях. Существуют вузы, которые развивают ДО уже десятки лет, имеют структуры управления (центры, институты), полнофункциональную материально-техническую базу, разработанные нормативные и методические документы, определяющие основные процессы предоставления образовательных услуг в дистанционной форме, имеют базы дистанционных курсов и штаты подготовленных преподавателей. Некоторые вузы пока находятся на начальных стадиях развития ДО, и им еще предстоит решить большой перечень задач по внедрению в учебный процесс дистанционной формы обучения. В любом случае вопрос повышения качества ДК всегда будет оставаться одним из наиболее главных и актуальных.

В связи с этим в каждом вузе должна существовать собственная система управления качеством, соответствующая его специфике и уровню развития дистанционной формы обучения. В системе управления качеством необходимо объединить документы, методики и процедуры, применяемые в процессе обучения для проверки и оценивания уровня качества предоставляемых образовательных услуг.

Поскольку ДО представляет собой совокупность дидактических, методических, научных, психолого-педагогических, программных, аппаратных, информационно-коммуникационных, эргономических и прочих средств организации и проведения интерактивного удалённого учебного процесса, то его качество будет зависеть от качества каждого из средств, используемых в процессе дистанционного обучения.

Каждому средству следует применять свои собственные критерии оценки качества, в результате чего общая оценка качества ДО будет рассчитываться как совокупность оценок качества (возможно с различными весовыми коэффициентами) каждого из средств удалённого учебного процесса [3–5].

Главной целью оценки качества дистанционной формы обучения является совершенствование и улучшение качества и эффективности дистанционных курсов, которые являются ее основной составляющей.

В целом качество ДК можно охарактеризовать с помощью трех основных групп:

- 1) показатели качества *содержания* ДК;
- 2) показатели качества *технологий обучения* в ДК;
- 3) показатели качества *результатов изучения* ДК.

Определение показателей качества содержания ДК должно быть основано на соответствии курса программе дисциплины, существующим стандартам, дидактическим требованиям, а также отражению в нем современного состояния предметной области. Таким образом, оцениванию подлежит:

- соответствие содержания ДК утвержденной учебной программе дисциплины;
- соответствие объема материала установленным нормам;
- степень полноты и современность охваченного материала дисциплины в ДК;
- понятность структуры курса и логичность изложения материала;
- методическое обеспечение различных видов учебной деятельности;
- наличие и доступность базовой, дополнительной литературы и интернет-ресурсов;
- наличие и уровень презентационных, аудио- и видеоматериалов;
- корректность способов проверки знаний студентов

Основная роль в оценке качества содержания ДК отводится методическим советам вузов, методическим комиссиям факультетов и

кафедр, а также привлеченным специалистам в данной предметной области.

При оценке качества технологий обучения в ДК необходимо учитывать следующие показатели:

- возможность и удобство доступа к электронным учебным ресурсам со стороны студентов;

- методики и технологии проведения учебных занятий в дистанционной форме;

- формат изложения учебного материала;

- работоспособность используемых в курсе ресурсов системы обеспечения ДО (тестов, заданий, гиперссылок, файлов для скачивания, аудио-видео учебных и информационных материалов, элементов интерактивного взаимодействия участников учебного процесса и пр.);

- технологии взаимодействия между преподавателем и студентом;

- технологии взаимодействия между студентами группы;

- удобство формы общения в коммуникативных средствах «преподаватель – студент» и «студент – студент»;

- техническую и программную возможность проведения видеоконференций и вебинаров.

- степень доступности преподавателя для онлайн-общения со студентами;

- оперативность реакции преподавателя при проверке различного вида контрольных заданий и ответе на вопросы;

- количество и частоту вопросов со стороны студентов, связанных с организацией изучения дисциплины и вопросами в рамках учебного материала курса.

Оценка этих показателей, как правило, возлагается на структуры управления ДО учебного заведения. Это связано с тем, что сотрудники этих подразделений (методисты, инженеры, сетевые администраторы) имеют доступ к базам электронных ресурсов, программным средствам мониторинга активности как студентов, так и преподавателей в ДК в течение всего периода обучения, а также возможность проведения независимых анкетных опросов студентов.

Для определения качества технологий обучения важна обратная связь, то есть оценка глазами студента как конкретных элементов, так и всего процесса обучения в ДК. Подразделения управления ДО должны проводить мониторинг работы студентов и преподавателей в ДК в виде

опросов, анкет, рейтинговых шкал и т. д. Результаты таких опросов должны анализироваться, обобщаться и обнародоваться на методических комиссиях кафедр (факультетов) с целью устранения выявленных недоработок и недостатков. Такая схема взаимодействия подразделений управления ДО с преподавателями позволяет существенно повысить показатели качества технологий обучения в ДК.

Одними из главных в оценке качества ДК являются показатели качества результатов изучения дисциплины, то есть достижения целей и задач курса. Для определения этих показателей используются различные механизмы контрольных проверок текущей и итоговой успеваемости студентов. Наиболее показательными в этом плане являются «ректорские» контрольные работы и проверки остаточных знаний студентов по дисциплине.

Эта работа обычно осуществляется сотрудниками учебной части и методистами деканатов. В их задачу входит сбор и анализ данных об успеваемости студентов при различных видах контроля знаний. Кроме усредненных оценок результатов текущей сессии на основе сравнительного анализа результатов нескольких лет можно сделать достаточно точные выводы о тенденциях совершенствования и качестве дистанционного курса.

Таким образом, для точной оценки качества ДК необходимо планировать комплексные процедуры с привлечением всех участников образовательного процесса: преподавателей; специалистов в предметной области; методистов, сотрудников подразделений организации и управления ДО; сотрудников деканатов; студентов, изучивших дисциплину дистанционно.

Очевидно, что для оценки качества ДО необходимо использовать большой и разнородный набор критериев. Практически каждый из перечисленных выше основных критериев можно детализировать или дополнить. Сбор и расчет количественных характеристик качества ДК в этом случае может вызвать значительные трудности. Для устранения возможности ошибки при определении количественной характеристики качества ДК можно разработать или выбрать из уже подготовленных эталонные дистанционные курсы. Возможно, эталонных ДК должно быть несколько, в зависимости от профиля подготовки (гуманитарный, фундаментальный, обще-профессиональный и т. д.). Эталонные курсы следует описать таблицами с полными наборами критериев качества и

весовыми коэффициентами, которые должны четко определять более и менее важные характеристики.

Поскольку, в реальной жизни, требования к качеству ДК в достаточной мере зависят от специфики вуза и степени развития дистанционной формы обучения в нем, такой подход позволит определить и управлять собственными количественными характеристиками качества дистанционного курса при помощи весовых коэффициентов.

ЛИТЕРАТУРА

1. ISO-9000: International Organization for Standardization Quality in Education. – Режим доступа :http://guds.gov.ua/sub/data/upload/publication/cherkaska/ua/6331/iso9001_2008_dvuyazychnyj.pdf?s81370706=520f829953ec01fadb108f214280e65c
2. Научно-исследовательский институт информационных технологий [Электронный ресурс] / Официальный сайт. – Херсон : Научно-исследовательский институт информационных технологий Херсонского государственного университета, 2009. – Режим доступа : <http://riit.ksu.ks.ua/index.php?q=ru/node/331>
3. Никитина Н. Ш. Управление качеством образовательных услуг в вузе // Никитина Н. Ш., Николаева Н. В. «Модернизация системы профессионального образования на основе регулируемого эволюционирования»: материалы V Всероссийской конференции : в 6 частях, ч. 3. – Челябинск : Образование, 2006. – С. 175–178.
4. Критерии (показатели) качества учебных материалов ДО. – Режим доступа : http://do.rksi.ru/site/about/need_kr.xml
5. К вопросу качества дистанционного обучения. Доклад на 7-й Международной научно-практической конференции «Качество дистанционного образования. Концепции, проблемы, решения». – Режим доступа : <http://www.sibuch.ru/node/66>

АДАПТАЦИЯ СТУДЕНТОВ К ВИРТУАЛЬНЫМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМ ПРАКТИКАМ

Корытникова Надежда Владимировна,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

доцент кафедры методов социологических исследований,

доцент, кандидат социологических наук

kort-nadeshda@yandex.ru

Тенденция повсеместного усложнения и разнообразия образовательных услуг *актуализировала* вопросы интеграции образовательного процесса в интернет-пространство и, как следствие, его виртуализации. Д. С. Попов рассматривает основные формы виртуализации в области университетского образования:

1) web-расширение традиционного образования (интернет-средства в виде библиотек, дискуссионных форумов, цифровых материалов курса, программных сред для обучающихся игр дополняют обычные аудиторные лекции, семинары, консультации);

2) классическое дистанционное образование (доступ к учебникам, ридерам, видеозаписям лекций, программному обеспечению);

3) интерактивное web-образование (виртуальные курсы, платформы для обсуждений, службы, предназначенные для взаимодействия с преподавателями вплоть до принятия итоговых форм контроля) [1].

Если первая форма не призвана полностью заменить традиционные методы обучения, то последняя предлагает полноценную виртуальную образовательную среду.

Особенностью дистанционной формы обучения, организованной в ЦЭО ХНУ имени В. Н. Каразина, является то, что в электронных курсах обращение студента непосредственно к преподавателю не является обязательным, ему достаточно выполнить представленные задания и получить оценку. Только в случае затруднений и вопросов студент обращается к преподавателю за помощью, причем он волен выбирать из разных видов интернет-коммуникации (почта, форум, чат). В остальных случаях отношения с вузом ограничиваются формальными процедурами, заложенными преподавателем и отличающимися в каждой дисциплине в зависимости от её специфики. В ближайшем будущем планируется внедрить систему вебинаров, которая создаст виртуальную учебную

аудиторию с прямым взаимодействием между студентами и преподавателем.

Виртуализация вуза в первую очередь затрагивает бюрократические и координационные элементы по созданию единой базы курсов, учебных материалов, научных статей для университета или группы университетов. В образовательных практиках прослеживаются другие тенденции:

а) «постепенно теряется значение лекционного материала, в то время как стремительно растёт ценность семинарской работы» [2];

б) особую роль принимает фрагментарность учебной деятельности, которая сопровождается большим количеством «отвлечений» на другие дела [3].

В ходе трансформации образовательных практик, когда происходит виртуализация повседневной жизни, возникают барьеры, мешающие достаточно эффективно проходить дистанционные курсы. *Цель* данной работы – описать трудности студентов в адаптации к виртуальным образовательным практикам, а также выделить успешные практики, позволяющие студентам полноценно включиться в электронное образование.

Помощь по учебным вопросам. Знакомство с преподавателями происходит на установочной лекции во время заочной сессии, где система Moodle указывается как основная площадка для взаимодействия. Для «экстренных» случаев предлагается использовать электронную почту как преподавателя, так и системных администраторов. Однако, большинство студентов всё делают наоборот: при любых затруднениях они связываются по «внешней» электронной почте только с преподавателем; к системным администраторам по техническим причинам обращаются только после рекомендации преподавателя. Более того, некоторые даже выполненные задания настойчиво присылают на электронную почту, а не загружают в специальные места электронного курса. Из объяснений причин такого поведения становится понятно, что оболочку Moodle студенты воспринимают как лишнюю и навязанную, поэтому не хотят разбираться в ней.

Изучение курсов «вне» аудитории за монитором компьютера. В ходе виртуализации повседневных практик различные сферы деятельности человека осуществляются в едином информационном пространстве и претерпевают серьезные изменения. Физические границы повседневной и учебной деятельности в Интернете стираются, так как электронное

обучение может осуществляться круглосуточно в любой точке с доступом в Интернет. Объединение в виртуальном пространстве частных (межличностных, семейных, бытовых, интимных) и публичных (социальных, политических, образовательных) взаимодействий, а также отсутствие каких-либо переходов между ними приводят к переплетению видов действий в единую виртуальную репрезентацию личности. Такая конвергенция повседневных практик вызывает вопросы по определению ситуации другими людьми: в какой момент студент учится, а когда играет; сколько времени у него уходит на пустые разговоры, а какие из них способствуют усвоению нового материала; что отвлекает от учебы, а что способствует пониманию и приобретению навыков. Следовательно, окружающие могут не воспринимать обучение за компьютером как образовательную деятельность, так как за одним монитором можно осуществлять несколько видов работы и почти одновременно. С одной стороны, «студентам предоставляются массивы аудио- и видеоматериалов, благодаря которым они могут, скажем, заново переслушать лекцию, или посмотреть пропущенный семинар, или, наоборот, изучить курс на несколько лекций вперед, в целях тайм-менеджмента» [2]. С другой стороны, они не знают, как подступиться к этому глобальному потоку информации. Такое недопонимание является поводом для информационных перегрузок, эскалации межличностных конфликтов.

Время и место получения образования требуют от студентов высокой степени самоорганизации. Для координации действий студентов в учебном курсе прописывается «сценарий», в котором преподаватель равномерно распределяет работу студента в зависимости от сложности, времязатратности и объемности заданий. Исходя из особенностей такого сценария, информационная поддержка учебного процесса может осуществляться в асинхронном и синхронном режимах. Асинхронное преподавание основано на изучении материала, размещенного в информационных базах по рекомендованному графику; организация синхронного телекоммуникационного сопровождения учебного процесса предполагает разработку открытой сетевой программной оболочки доступа к информационным модулям и информационным сервисам [4]. Большие трудности возникают у тех студентов, которые редко заходят в систему и не отслеживают «сценарий» курса. Часто студентов не устраивают жесткие временные рамки, которые обязывают сдать работу минута в минуту и выполнение которых контролируется автоматически. Ещё не

сформировалась практика вовремя сдавать работы, что в случае дистанционной организации учебного процесса порой разрушает всю логику обучения, а порой является фатальной. Например, формат задания «Семинар» имеет несколько фаз: предоставление работ, самооценивание, обсуждение, оценка преподавателя. Переключение с одной фазы на другую предполагает выполненное предыдущее задание всей группой и переход на другие формы работы. Тем самым неуспевающим студентам уже закрыт доступ к выполнению первого этапа работы, что снимает его с «дистанции» по сдаче модуля. Успевающие студенты также «страдают», поскольку они ограничены в обсуждении только тех тем, по которым были вовремя загружены соответствующие материалы.

Формат обучения организуется в направлении от задания к получению новых знаний, что повышает требования к разработке таких заданий. Так как возрастает роль самостоятельного освоения информации, появляется необходимость специальной подготовки лекций, дополнения их соответствующими ридерами, практическими примерами, мультимедийными материалами. «Перечень информационных технологий, используемых в виртуальной образовательной среде, включает в себя хранение и доставку учебных и учебно-методических ресурсов, обучающие программные средства, тестирующие и контролирующие программные средства, электронные интерактивные учебные справочные средства (словари, энциклопедии, глоссарии, базы данных с удаленным доступом), удаленные лабораторные практикумы, средства поддержки коллективной учебной деятельности, системы навигации в сети и поиск учебного материала» [4]. Большинство дистанционных курсов ещё не наполнены такими материалами, без которых освоение в новом формате обучения становится проблематичным для студентов. Отсутствие дидактического контента не связано с квалификацией и опытом преподавателя, организующего электронный курс, а касается в первую очередь соотношения мотивационных стимулов и временных затрат. В ХНУ имени В. Н. Каразина существует система поощрения тех преподавателей, которые размещают свои методические пособия в электронном виде. Однако для эффективной реализации учебного процесса в системе Moodle требуется полностью преобразовать существующий методический материал к электронному формату обучения. Такое преобразование достаточно серьезно и сопоставимо с публикацией книги для слепых по методу Брайля. «В условиях

динамически изменяющихся условий учебные курсы постоянно нуждаются в непрерывном обновлении (или замене)... Время жизни курса соответствует времени, в течение которого преподаватель читает данный курс» [5].

Система оценивания. В модульно-рейтинговой системе оценивания у студентов сформировалась устойчивая практика отслеживания полученных баллов. В организации электронного курса предусмотрено не только оповещение студентов о заработанных баллах, но и персональные комментарии от преподавателя, объясняющего оценку и указывающего замечания. Однако существуют такие формы оценок, которые рассчитываются автоматически самой системой. Студентам иногда сложно разобраться в алгоритмах расчета, что становится причиной разочарования и ощущения несправедливости. Информация о методике получения баллов должна быть легкодоступной и ясной. Положительным моментом считается возможность преподавателя скорректировать баллы в случае технических сбоев при расчетах.

Таким образом, для улучшения процесса адаптации студентов к виртуальным образовательным практикам требуется регулярное обсуждение методологических, технологических, организационных, программных принципов построения курсов для электронного образования. Как справедливо отмечает П. В. Иванов: «Е-learning требует во многом принципиально иных подходов и методов, а также организационно-административных условий, нежели классический учебный процесс. С методологической точки зрения содержание виртуальных курсов принципиально отличается от содержания классических курсов» [2]. Обманчивая простота и доступность современных средств разработки учебных курсов является причиной разочарований преподавателей из-за неоправданных ожиданий от разработки учебных материалов для дистанционного обучения, а следовательно, затягивание сроков их производства. Неадекватность внедрения образовательных интернет-технологий создает условия для развития фрустрации у некоторых студентов, в результате отказывающихся от применения дистанционных форм обучения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Попов Д. С. Виртуальный университет. К определению понятий / Д. С. Попов // Виртуализация межуниверситетских и научных

коммунікацій : методи, структура, сообщества / под ред. Н. Е. Покровского. – М. : СоПСо, 2010. – С. 10–19.

2. Иванов П. В. Структурирование виртуальных полей дистантного образования в стране и мире // Виртуализация межуниверситетских и научных коммуникаций : методы, структура, сообщества / под ред. Н. Е. Покровского. – М. : СоПСо, 2010. – С. 41-46.

3. Корытникова Н. В. Виртуализация образовательных практик в системе электронного обучения // Вестник Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина. – Серия «Социологические исследования современного общества: методология, теория, методы». – 2015.

4. Скуратов К., Сухарева Н. А. Информационные технологии дистанционного обучения. – [Электронный ресурс]. – Образовательный портал «Экосоцмен». – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru/text/182544441>

5. Кузьмина И. А., Устинов В. А. Принципы и методы создания курсов дистанционного обучения. – [Электронный ресурс]. – Образовательный портал «Экосоцмен». – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru/text/17472283>

КЛАСИЧНИЙ І ВІРТУАЛЬНИЙ МЕТОДИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Кравцов Сергій Олександрович,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
начальник методичного відділу інституту післядипломної освіти та
заочного (дистанційного) навчання, кандидат соціологічних наук
dundistv@gmail.com

У вірі сучасних змін, трансформацій соціальних уявлень про подальший розвиток суспільства, швидкого оновлення методичної бази в освітній сфері, економічних і політичних зламів, упровадження новітніх технологій і технік нагальними постають питання щодо людини майбутньої, людини, яка б мала спроможність за короткий проміжок часу освоїти ті компетенції, що надали б максимум користі собі, підприємству та соціуму загалом.

На сьогодні, досягнення у сфері інформаційних технологій поступово поглиблюються в усіх ланках суспільства, швидко вдосконалюються та розвиваються. Ті виробничі структури, соціальні інститути, особистості та соціальні групи, які намагаються автоматизувати свої потреби, вивести їх на новий постмодерністський рівень, як правило, мають переваги перед тими, хто залишається прихильником класичних підходів і не вбачають за доцільне привносити якісь зміни у своє буття. У глобальному розумінні розвитку економіки, популяції та соціальних інститутів за окремими країнами свідчать певні статистичні звітності [1].

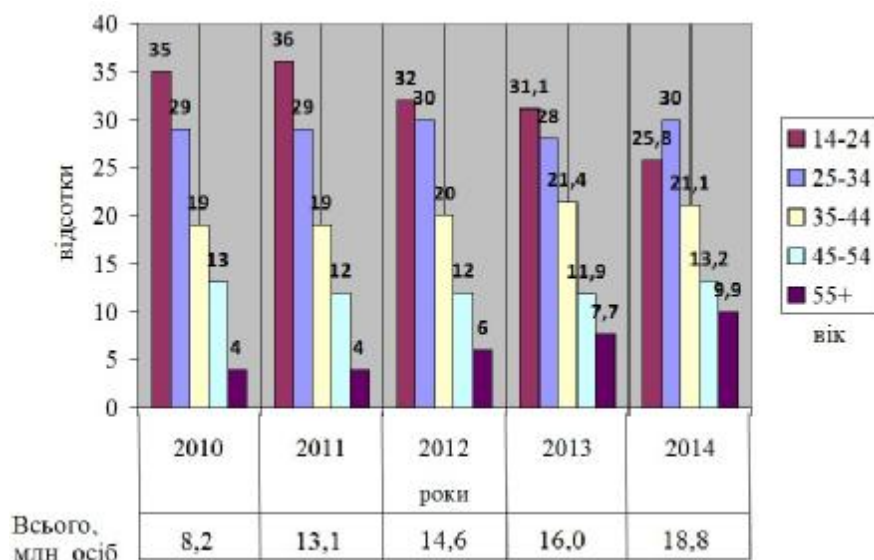
Швидка еволюція ІТ створює значні можливості й одночасно кидає виклик організаціям і суспільству. Організації намагаються відповісти на виклики шляхом адаптації своїх власних стратегій, заходів і реструктуризації, щоб відчувати себе на рівні з новими викликами економіки. Звичайно, система підготовки кадрів для виробництва та сфери послуг, у т.ч. і вища освіта, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників, має долучатися до трансформацій у глобальному інформаційному просторі.

Грунтуючись на тому, що питання стосовно функціонування дистанційної освіти в нашій країні не з'явилися тільки сьогодні, і вже мають певні напрацювання, виокремимо низку науковців і практиків, які переймаються проблемами дистанційної освіти. Так, наприклад, О.В. Густырь, Є.С. Полат, М.П. Карпенко, Дж. Даніел, Д. Тэйлор, Р. Садехи, С. Мослехпур та ін. займалися вивченням загальних теоретичних і методологічних питань застосування дистанційної освіти на різних її рівнях. Сучасні українські дослідники (В.Ю. Биков, Н.В. Жевакіна, П.В. Стефаненко, В.Г. Левчук, О.М. Анісімов та ін.), на основі певних електронних систем дистанційного навчання, впроваджують свої новітні підходи щодо його вдосконалення та подальшого розвитку.

Хоча дистанційна освіта існує вже протягом декількох років, поки що не зрозуміло, чим вона обернеться для нашої країни – більш ефективною моделлю заочної освіти чи заниженням знань, умінь і навичок її здобувачів? Тому актуальним, на нашу думку, серед іншого, є висвітлення певних порівнянь класичного та віртуального методів підготовки фахівців з вищою освітою. Це може виявити певні невирішені проблеми, які постануть протягом певного часу в процесі дистанційної освіти.

Нашому освітньому простору поки що далеко до створення віртуальних вишів з налагодженою та ефективною системою підготовки кадрів за допомогою методів дистанційної освіти. Водночас, така далекість не свідчить про неможливість у найближчому майбутньому впровадження суто нових форм організації вишів, а навпаки, радше виносить на розсуд сьогодення питання заняття цієї ланки в системі економіки та освіти. Про це може свідчити низка чинників, які пришвидшують, на нашу думку, зростання зацікавленості у створенні якомога більшої кількості програм дистанційної освіти: це розвиток інфраструктури систем зв'язку, поступове зниження вартості засобів електронних обчислювальних систем, збільшення швидкості оброблення та передавання інформації, утворення та розвиток засобів програмного забезпечення, уніфікація системи зайнятості на ринку праці та на міжнародному рівні, виникнення та оптимізація класифікаційно-професійних систем опису професій і занять на основі компетентнісного підходу тощо.

Також, суттєвим чинником може бути динаміка збільшення кількості користувачів Інтернету в Україні. Так, за результатами досліджень проведених компанією Gemius [2] за останні п'ять років можна прослідити стійку тенденцію підвищення кількості інтернет-аудиторії (рис. 1¹).

Рис. 1. Динаміка кількості інтернет-аудиторії в Україні

З іншого боку, є протилежні погляди на те, що має бути фундаментом у системі підготовки кадрів: класичні виші з денною формою навчання, чи все ж таки новітні форми (самоосвіта, дистанційна освіта тощо).

¹ Інформація на липень кожного року.

У таблиці 1 подано деякі відмінності між класичним і віртуальним університетом.

Таблиця 1

Порівняння класичної та віртуальної систем освіти [3]

№	Характеристика системи	Класичний підхід	Віртуальний підхід
1	Освітнє середовище	Абітурієнт іде до вишу	Виш іде до абітурієнта
2	Напрямок викладання та навчання	Індивідуальний	Соціальний
3	Базис освітньої системи	Норми, правила та процеси	Стандарти
4	Структура й організація	Вертикальна ієрархічна структура	Мережевість системи
5	Ухвалення рішень	Теоретичний фундамент	Аналіз накопичених даних
6	Методи управління	Плановий стандартизований	Плановий гнучкий
7	Форма існування освітньої системи	Консерватизм	Змінність (відповідно до потреб суспільства)
8	Основа та відповідальність	Викладач є центром тяжіння та відповідальності	Особисто зорієнтована форма викладання на студента та його відповідальність
9	Навчальна діяльність	Індивідуалістський підхід	Інтеракція, тренінги, співпраця
10	Акцентованість на чинники	Внутрішні	Зовнішні
11	Зобов'язання студента	Запам'ятовування підготовленого матеріалу	Управління інформацією та генерація нових компетенцій
12	Викладач-студент	Індуктивний метод (з	Дедуктивний метод

№	Характеристика системи	Класичний підхід	Віртуальний підхід
		краплин знань до загального розуміння)	(намагання розуміння загальних процесів та розбирання їх на окремі чинники)
13	Роль соціальних систем	Неструктурованість засобів впливу на освітню сферу	Нероздільність соціальних систем і освіти
14	Обсяг навчального матеріалу	Обмежений і вибірковий	Безмежність і варіативність
15	Етапність освітньої системи	Циклічність і наявність рівнів	Навчання впродовж усього життя
16	Строки підсумкового контролю	Семестровість з обов'язковими заліком і екзаменом	Необмеженість у часі та варіативність форм
17	Показники якості	Екзаменування студента	Статистичні показники навчання в електронній системі та виконання завдань викладача
18	Тестова діагностика	Відсутня чи не використовується	Упровадження тестів як запобіжного засобу відставання від навчання
19	Використання технологій	Традиційні доведені до автоматизму	Інтелектуальні системи освіти
20	Принципи та основа	Освітня система є продавцем освітніх послуг (визначальний чинник)	Студентство є покупцем освітніх послуг (визначальний чинник)
21	Використання на ринку праці	Протягом усього життя за конкретною професією	Можливість зміни частки знань (удосконалення) для здобуття нових компетенцій (професії)

№	Характеристика системи	Класичний підхід	Віртуальний підхід
22	Креативність і акумуляція здобутих знань	Ефективність для індустріального суспільства із заздалегідь визначеними зобов'язаннями	Творче мислення й управління створенням інформації з характеристиками активних людей у суспільстві, заснованому на знаннях

З економічної точки зору головною відмінністю є відсутність бути присутніми студентам і викладачу в одному приміщенні. Підключення студента, викладача до Інтернету є достатнім чинником в умовах дистанційної освіти. Це зменшить комунальні витрати, потребу для будівництва та обслуговування дорогих будинків, навчальних комплексів тощо. Крім того, незалежність від простору надає спроможності студентам відразу долучатися до освітнього процесу (наприклад, не витратити час на дорогу). Також, дистанційна освіта не обмежує кількості слухачів одного курсу та, на відміну від класичної, прискорює процес перевірення компетенцій студентів, здобутих під час навчання.

Іншою складовою відмінностей класичної та дистанційної освіти є можливість виходу викладача за рамки формату лекцій. Електронна система дозволяє застосовувати різноманітні додаткові параметри, які сприятимуть більш поглибленому навчанню. Також, слід додати те, що кожен окремий студент має свої власні можливості сприйняття інформації, наприклад, у лекційній залі не всі слухачі курсу встигають за поданням лекцій (акцентування на швидкому записуванні матеріалу лекцій зменшує його розуміння), тоді як електронна система дистанційної освіти в цьому контексті є гнучкою.

Нажаль, трапляються і недоліки дистанційної освіти перед класичною. Це психологічні бар'єри сприйняття «викладач – студент» (коли викладач не в змозі ідентифікувати студентів), зменшення контролю з боку викладача в разі відволікання студентів (хоча ця теза зникає, коли студент розуміє, що освітній процес важливий для отримання необхідних компетенцій, а не для здобуття диплому), зниження мотивації студентів на командне навчання тощо. На моє переконання, більшість проблемних

питань дистанційної освіти знімуться самі собою, коли суспільство стане на постмодерністський шлях розвитку, а класичні підходи стануть допоміжними засобами навчання.

Подальші напрацювання щодо висвітлення проблемних питань дистанційної освіти та знаходження на них відповіді в рамках конференцій, круглих столів, інших досліджень нададуть спроможності розробити концептуальні підходи для створення віртуальних університетів, окреслити коло тих спеціальностей і напрямів підготовки, які можуть викладатися дистанційно. Сконцентрують увагу «покупців персоналу» на тісну співпрацю між ними та віртуальним університетом завдяки доступності дистанційної освіти та меншій вартості навчання.

Підсумовуючи наведене вище, для проведення подальших досліджень з проблем дистанційної освіти та збільшення зацікавленості з боку фахівців, які займаються цими та схожими питаннями, хотілося б виділити низку дискусійних питань:

1. Чи зможуть віртуальні університети суттєво економити кошти як «продавців», так і «покупців» освітніх послуг?
  2. Чи достатньо швидко буде адаптуватися дистанційна освіта до викликів сьогодення (у змінах технологій, появі нових технік тощо)?
  3. Чи не звужить дистанційна система процеси соціальної адаптації індивідуума до соціуму (відсутність командного навчання)?
  4. Як вплинуть переваги більш ширшої доступності дистанційної освіти на відміну від класичної?
  5. Чи не спричинить масове впровадження дистанційної освіти «вмирання» класичної освіти?
- На ці та інші запитання хотілося б почути відповіді від спеціалістів електронного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Global Data // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.geohive.com/earth>

2. Отчеты и презентации // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.gemius.com.ua/otchety-i-prezentacii.html>

3. Sadeghi R. Comparison Classical Method of Education and Modern Web-Based Distance Learning System (WBDLS) / Ramin Sadeghi, Saeid Moslehpour // International Journal of Modern Engineering. – Volume 8. – 2007. – P. 133–136.

ОСНОВНЫЕ ТРЕНДЫ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ И РАЗВИТИЕ
СИСТЕМЫ ОТКРЫТОГО ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ В
ХАРЬКОВСКОМ НАЦИОНАЛЬНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ
ИМЕНИ В. Н. КАРАЗИНА

Левчук Виктор Георгиевич,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
Институт последипломного образования и заочного (дистанционного)
обучения, директор, канд. филос. наук. доцент
victor.levchuk@karazin.ua

В статье рассмотрены основные тренды современного образования как сложная структурированная система, уровни которой взаимодействуют и взаимообуславливают друг друга.

Особенности современного развития науки, производства, экономики и культуры усиливают значимость и необходимость системного взаимодействия и преобразования различных сфер жизнедеятельности, включая сферу образования. Анализ публикаций отечественных и зарубежных авторов Брызгалиной Е. Н. [1], Кухаренко В. Н. [3], Киреева Н. Р. [4], Левина М. [5], Урсула А. Д. [6], Грабарника А. [2], материалов аналитического исследования «Рынок онлайн-образования в мире: сегмент массовых онлайн-курсов» J'son & Partners и блога HackEducation [7] позволяет сделать вывод, что динамику современного общественного развития характеризуют быстрые и глубокие изменения во всех сферах жизни и деятельности человека, в науке и технике, в экономике и политике, в образовании и культуре, в организации производства и в управлении им. Решение проблем, стоящих перед современным обществом, обуславливается сложившимися устойчивыми тенденциями в образовании, которые не только определяют направление развития по форме, но и по его содержанию. При этом наблюдаемый процесс является многослойным. В нем переплетаются и взаимодополняют друг друга тенденции (тренды) различных уровней. Поэтому любая проекция, любой срез этого сложного явления относителен. В них наличествуют как повторения, так и свои, присущие только данной проекции, особые виды.

Первая тенденция связана с широким применением информационных технологий и представляет собой постепенный переход

к информационному обществу, в котором на основе сформировавшегося развития информационные технологии определяют как внешнюю форму развития, так и сущностные составляющие всех сфер общественной жизни.

Вторая тенденция включает повышение культурного и профессионального уровня большинства населения на основе развития и распространения методик, средств и технологий образования. Следовательно, в современных условиях существенно возрастает роль образования, растут потребности общества в образовательных услугах. Возникает своеобразный парадокс: требование опережающего развития образования в системе образования отстает от запросов общества, поэтому возникает потребность в индивидуализированном поиске современных методов и способов самообразования. Чтобы система образования была готова принять вызовы современности, необходимы определенные преобразования системы на базе использования современных информационных технологий. Основные надежды возлагаются на создание и сопровождение информационно-образовательных сред, открытого и дистанционного обучения, на развитие новых объектных технологий создания баз учебных материалов, наряду с развитием традиционных технологий разработки электронных учебников и мультиагентных технологий образовательных порталов. Соответственно, информационные технологии и образование – это две тенденции, которые в совокупности становятся теми сферами человеческих интересов и деятельности, которые знаменуют новую эпоху и должны стать основой для решения стоящих перед человечеством проблем. Правда, иногда их взаимодействие напоминает известную проблему в современном образовании: задача – научить грамоте ребенка, но отучить его читать!

Конкуренция национальных систем образования становится ключевым элементом глобальной конкуренции, требующей постоянного обновления технологий, ускоренного освоения инноваций, быстрой адаптации к запросам и требованиям динамично меняющегося мира. Необходимость конкуренции как основы развития, отбора наиболее передовых и эффективных методов и систем образования, с одной стороны, подкрепляется, стимулируется такими тенденциями, как интеграция и интернационализация, а с другой – гасится, нивелируется ими.

Являясь важнейшими мировыми тенденциями современного образования, интеграция и интернационализация ведут к сближению

стран, созданию условий для формирования единого мирового образовательного пространства. В то же время процесс перехода к общим стандартам в системе образования не должен означать тождества образовательных систем, которое уничтожит культурные, духовные, образовательные особенности, создающие различный потенциал и различные тренды развития образования. Отсюда возникает острая потребность в сохранении всего лучшего, что было накоплено за многие десятилетия в той или иной системе образования, модернизация их на основе современного мирового опыта.

Интеграция и интернационализация образования формируют мировой рынок образовательных услуг. Уже сегодня появились и действуют более технологичные открытые образовательные системы, которые оказывают образовательные услуги независимо от расстояний и государственных границ. В первую очередь речь идет о системах открытого и дистанционного обучения, которые основаны на интернет-технологиях или электронном образовании. Но тут же возник и стал формироваться тренд монополизации всего мирового рынка образовательных услуг.

В рамках этих глобальных тенденций продолжают действовать тренды собственно образовательного уровня: фундаментализация, прагматизация, индивидуализация, гейманизация, стандартизация и пр. Но существует еще один уровень трендов в системе образования, имеющий непосредственное отношение к дистанционному обучению. Речь идет о таких трендах, как нацеленность методики обучения на результат, конструктивизм, управление процессом формирования знаний, поддержка системы качества образования, обучение в неформальной обстановке, использование для обучения социальных медиа (блоки, Wiki и даже Youtube), и наконец, использование среды обучаемого, то есть – мобильное образование, включая мобильные обучающие платформы и возможности планшетов.

Специфика многопланового развития современного университетского образования в рамках взаимопереплетения и взаимодействия основных трендов, и прежде всего информатизации и интернационализации, привела к формированию университетского сообщества, которое активно развивает дистанционное образование. В этом сообществе представлены отдельные университеты, например Массачусетский технологический институт (MIT), который в 2002 году создал свою программу OpenCourseWare. В 2011 был открыт проект Coursera, в котором представители 33 ведущих

университетов мира (в первую очередь – США) предлагают более 300 программ, которые изучают студенты из 200 стран. В Европе Открытый университет Великобритании обучает более 200 000 студентов в год по 300 курсам, Ферн (Хаген) Университет в Германии предлагает 1 700 курсов для 55 000 студентов, а Национальный центр дистанционного образования во Франции предлагает более 3 000 курсов для 400 000 студентов.

Столь серьезная институциональная база и столь массовые результаты в системе обучения e-learning привели к появлению еще одного тренда – системы многопользовательских открытых онлайн курсов (МООС). Возникновение и широкое распространение данной системы, отличающейся от классического университетского образования, связано с основными чертами МООС, а именно: открытость – доступ осуществляется на основе простой онлайн регистрации; переход от дипломов к сертификатам за прослушанный и сданный курс; краткость и фрагментарность курсов, реализующих принцип прагматизма; ориентация на конкретные навыки и компетенции – например, в программе Coursera курс по философии и логике университета Дьюка собрал 180 тысяч студентов, а курс геймификации – более 80 тысяч слушателей; масштабируемость – способность подстраиваться под спрос со стороны аудитории; ориентация на global classroom, то есть реализация принципа глобализация образования.

В рамках вышеотмеченных трендов современного образования осуществление программы развития дистанционного обучения в Харьковском национальном университете имени В. Н. Каразина предполагало выделение ряда ключевых позиций. Во-первых, расширение системы дистанционного обучения (использование дистанционных курсов) как для заочной (дистанционной) формы обучения, так и для очной формы обучения. Если в 2013 году были сделаны первые шаги, то в 2014 году дистанционные курсы использовали 632 студента очной формы обучения. Во-вторых, использование дистанционных курсов на постоянной основе на втором году обучения (бакалавриат и магистратура). С 1 сентября 2014 в системе дистанционного обучения на 2-х курсах задействован 531 студент на 7 факультетах университета. В-третьих, наполнение банка дистанционных курсов, исходя из существующих трендов образования в мире сегодня. Этот показатель является одним из основных. Если в 2013 году студентами использовалось 165 дистанционных курсов, то в 2014 году – 220. Общее количество дистанционных курсов, разработанных

преподавателями университета, составляет 606 (в 2013 году – 442). Разрабатываются еще 123 курса. Количество реальных пользователей системы дистанционного обучения выросла с 1 100 студентов и преподавателей до 2 000. Сейчас в системе зарегистрировано 2 100 пользователей. Безусловно, этот показатель несоизмерим с показателями ведущих зарубежных университетов, но программа только запущена, и в 2014/2015 учебном году по бакалаврам мы начали осваивать только 2-й курс (3 и 4 семестры обучения). В рамках программы развития дистанционного обучения особое внимание уделяется обеспечению поддержки качества обучения. Одним из направлений является сертификация дистанционных курсов. В 2014 году было сертифицировано 24 курса, при том что в 2013 году было сертифицировано только 5 дистанционных курсов. Эти 24 курса были отобраны из 59 курсов, представленных для сертификации. Решая проблему обеспечения качества обучения в университете, был введен постоянный мониторинг разработки дистанционных курсов и их качества. Сегодня такая оценка делается дважды на семестр. Следует учесть, что количество дистанционных курсов, используемых в учебном процессе, постоянно возрастает. Еще одним направлением обеспечения качества обучения будет анкетирование студентов. Цель – получить оценку качества курсов и их преподавания со стороны студентов.

По 2014 год проведено обучение на 6 потоках курсов повышения квалификации преподавателей по курсу «Технологии дистанционного образования в высшем учебном заведении». Успешно прошли курсы и получили сертификаты 144 преподавателя и сотрудника университета. Сотрудниками Центра электронного обучения разработан обновленный курс «Технологии подготовки дистанционных курсов» для преподавателей университета. В соответствии с требованиями Положения о дистанционном обучении МОН Украины было увеличено количество часов обучения до 108 и введена процедура защиты курса. Материалы курса были размещены на учебном сайте Центра электронного обучения.

Безусловно, учесть все особенности развития современного образования, включиться в тренды, определяющие ее развитие в XXI веке в рамках ограниченного времени, невозможно. Однако базовые тенденции не только отслеживаются, но и получают закрепление в практике развития дистанционного обучения в университете.

ЛИТЕРАТУРА

1. Брызгалина Е. В. Наука и образование: современные тренды в глобальном мире // Философия образования. – № 6 (45). – 2012. – С. 11–19.
2. Грабарник А. Открытые образовательные ресурсы в мире: степень к доступному и качественному образованию // e-learning Workd. – № 1 (31). – 2013. – С. 58–61.
3. Кухаренко В. Н. Навчальний процес у масовому відкритому дистанційному курсі / В. Н. Кухаренко // Теорія і практика управління соціальними системами. – № 1. – 2012. – С.40–50.
4. Киреева Н. Р. «Новая философия образования и основные тренды его развития» – Режим доступа : <http://www.ieay.ru/nauka-v-ieau/vestnik-ieau/publikacii-zhurnala-vestnik-ieau/vestnik-ieau-n-2/kireeva-n.r.-novaya-filosofiya-obrazovaniya-i-osnovnye-trendy-ego-razvitiya/>
5. Левин М. Как технологии изменят образование: пять главных трендов. – Режим доступа : <http://www.forbes.ru/tehnobudushchee/82871-kak-tehnologii-izmenyat-obrazovanie-pyat-glavnyh-trendov>
6. Урсул А. Д. Глобальное знание и глобальное образование (эволюционный подход). – Красноярск : СФУ, 2011. – 71 с.
7. Тренды EdTech-2014: дорого и непредсказуемо. Режим доступа : <http://www.livejournal.com/magazine/>
8. Какие технологии больше всего влияют на образование? <http://www.edutainme.ru/post/education-trends/>

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ

Свєженцев Олександр Олександрович,

Харківський національний університет внутрішніх справ

науковий співробітник

науково-дослідної лабораторії з проблем організації

навчального процесу заочного та дистанційного навчання,

alexandrsv@ukr.net

Розвиток телекомунікаційних технологій, технологій передачі інформації, мережевих технологій та технологій програмного забезпечення зумовлює швидке становлення і розвиток дистанційної освіти в Україні та світі. Дистанційне навчання вже посіло своє місце на ринку освітніх

послуг і стало однією з форм надання освіти разом з очною та заочною формами. Проблема розвитку дистанційної освіти присвячено багато праць вітчизняних науковців (В. Олійник, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, В. Рибалко, П. Стефаненко, О. Рукавішнікова, К. Бугайчук та інші) та закордонних науковців (Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі), а також російських вчених (О. Андреев, М. Моїсєєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторський та інші). У науковій літературі наведено багато визначень терміну дистанційна освіта. Наприклад, під дистанційною освітою розуміється комплекс освітніх послуг, що надаються широким верствам населення за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані. Можна також навести таке визначення: дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає (викладачів, тьюторів), до тих, хто навчається (студентів чи слухачів). Або таке: дистанційна освіта – це організаційно-педагогічний процес, характерною ознакою якого є опосередкована взаємодія тих, хто надає освітні послуги, з користувачами цих послуг у створеному навчальним закладом інформаційному навчальному середовищі.

Використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає учнів до самостійної роботи, формує в них інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації [1]. Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замовленню щодо підготовки майбутнього професійного, мобільного та кваліфікованого працівника. Це знайшло відображення в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законах України "Про освіту", "Про вищу освіту", у Держаних програмах "Освіта" (Україна XXI століття), "Учитель", Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні. У цих державних документах передбачено заходи, спрямовані на формування майбутнього фахівця як носія ефективних форм взаємодії із суб'єктами виробничого процесу. Водночас, процес дистанційного навчання має певні недоліки та проблеми, більшість з яких обумовлена рисами процесу дистанційного навчання. Зупинимось на основних з цих недоліків.

Необхідність підвищеної мотивації та самоорганізації. Навчання за дистанційною формою має інші форми контролю, ніж очна форма навчання. Вона має невеликий обсяг вербального контакту між студентом та викладачем, а також між студентами, які разом навчаються. Тому навчання за дистанційною формою потребує набагато більшої самоорганізації та мотивації, ніж очна форма навчання. Нажаль, досить часто такі риси у молодих людей студентського віку є нерозвинутими або відсутніми. Проблему мотивації можна вирішити, ретельно плануючи та фіксуючи проходження дистанційного курсу, а також віртуально спілкуючись з викладачем та особами, які також проходять або проходили такий самий дистанційний курс (обмін досвідом). Для цього вищі навчальні заклади створюють спеціалізовані віртуальні форуми.

Складність контролювання рівня отриманих знань та верифікації особи. Контроль знань, отриманих у результаті дистанційного навчання зазвичай здійснюється шляхом виконання завдань різних форм. Проте дистанційно важко проконтролювати, чи використовував студент при виконанні завдань зайві навчальні або довідникові матеріали. Також потрібно контролювати, чи сам студент виконував завдання, чи хтось сторонній допомагав йому, чи робив завдання за студента. Проблема верифікації особи та умов виконання завдань – одна з найсерйозніших. Деякі ВНЗ вирішують цю проблему шляхом організації звичайних екзаменів, де студенти особисто присутні в аудиторії. Цим нівелюється можливість заміни однієї особи іншою та використання сторонніх матеріалів при виконанні завдань. Можливим вирішенням цієї проблеми є також організації відеоконференції з виконанням екзаменаційних завдань, але назвати цей метод повним вирішенням проблеми не можна.

Необхідність вкладення коштів для первинного створення дистанційних курсів. Для більшої взаємодії між студентом та викладачем, підвищення цікавості до навчання навчальний матеріал дистанційного курсу повинен бути актуальним, максимально інтерактивним, структурно побудованим з виділенням важливих частин тексту. Первинна розробка дистанційного курсу потребує вкладення коштів та витрат робочого часу. Проте ці вкладання поступово окупаються упродовж навчання студентів на дистанційній формі навчання, швидкість окупності вкладань у дистанційне навчання залежить від кількості студентів, які навчаються дистанційно.

Висока залежність від технічної інфраструктури та швидкості пропускних каналів зв'язку. Використання засобів мережі Інтернет, з одного боку, забезпечує зв'язок, швидку передачу даних та користування дистанційними курсами, а, з іншої боку, будь-який збій у роботі серверів дистанційної освіти та роботи мережі Інтернет призводить до складнощів або неможливості користування навчальними матеріалами дистанційних курсів. Якщо стабільність роботи серверів дистанційної освіти можна підвищити за допомогою додаткових технічних рішень (створення резервних серверів), то проблема стабільної роботи мережі Інтернет – це відповідальність компанії-провайдера, що надає послуги з використанням мережі Інтернет. Також на якість послуг з надання дистанційної освіти впливає нерівномірний розвиток мереж передачі даних. Недостатня пропускна здатність каналів передачі даних (особливо у сільській місцевості) обмежує здатність користування мультимедійним контентом, відео- та аудіоматеріалами або призводить до погіршення якості користування ними.

Також проблемами дистанційної освіти є:

- відсутність достатньої кількості фахівців, які мають знання і навички з адміністрування дистанційних курсів та є викладачами вищих навчальних закладів.

- різниця у часі у разі великої відстані між особою, яка навчається та серверами дистанційної освіти при навчанні у режимі реального часу.

- недостатня довіра у абітурієнтів до дистанційної освіти, викликана частково зазначеними вище причинами та нерівномірною якістю дистанційних курсів у різних вищих навчальних закладах.

- відсутність можливості негайного практичного застосування отриманих знань з наступним обговоренням виниклих питань з викладачем і роз'яснення ситуації на конкретних прикладах.

Дистанційна освіта є найбільш ефективною при вивченні теоретичних дисциплін. Натомість навчання за дисциплінами, які мають на меті отримання практичних навичок, які неможливо одержати за допомогою використання відеоматеріалів, потребує проведення окремих практичних занять (наприклад, навчання лікарів, водіїв, пілотів літаків, освоєння робітничих спеціальностей).

Незважаючи на недоліки, дистанційна форма навчання розвивається, удосконалюються технології її надання та підвищується кількість вищих навчальних закладів, які мають дистанційну форму освіти. Дистанційне

навчання, за своєю суттю, є особистісно-орієнтованою формою навчання. Воно відзначається свободою вибору викладача (тьютора), можливістю підбору навчального матеріалу залежно від інформаційної потреби того, хто навчається, можливістю обрання зручного графіку та часу навчання. Але це накладає додаткову відповідальність на особу, котра навчається, вимагає від неї додаткової самоорганізації, мотивації та дисципліни. Якщо порівнювати дистанційну форму освіти із заочною, то дистанційна форма освіти має суттєві переваги у порівнянні з традиційною заочною (можливість доступу до електронних навчальних матеріалів у зручний час, консультування з викладачем, використання мультимедійного контенту). Дистанційна форма освіти у порівнянні з очною має як переваги, так і вищезазначені недоліки (проблеми). Частина з них є проблемами, які можуть бути вирішені, а частина є відображенням особливостей самого процесу дистанційного навчання. Пріоритетними завданнями для вищих навчальних закладів є удосконалення дистанційних курсів, підвищення якості навчальних матеріалів, своєчасне їхнє оновлення. У разі дотримання цієї мети та за наявності необхідного рівня контролю Міністерства освіти та науки, частка дистанційної форми освіти на загальному ринку освітніх послуг буде поступово підвищуватись.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рукавішнікова О. В. Теоретичні питання організації дистанційного навчання в освітній роботі. [Електронний ресурс] / О. В. Рукавішнікова // Режим доступу : http://www.mcppv.ho.com.ua/docs/st_rykavishnikova1.htm
2. Зубашева Л. І. Проблема дистанційної освіти у сучасній Україні [Електронний ресурс] / Л. І. Зубашева // Режим доступу : http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Pedagogica/52242.doc.htm
3. Семкин Б. В. Дистанционное образование: проблемы и перспективы. [Електронний ресурс] / Б. В. Семкин / Режим доступу : <http://edu.secna.ru/media/f/semkin.pdf>
4. Данилишена Т. Етапи становлення дистанційної освіти як інноваційної форми навчання магістрів/ Т. Данилишена // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2008. – Вип 24. – С. 46–52

ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ «НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ» ПРИ ВИКОРИСТАННІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Синявська Олена Юхимівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ
начальник Навчально-наукового інститут заочного та дистанційного
навчання професор, доктор юридичних наук
sinyavskaya_elen@mail.ru

Сьогодні перед вищими навчальними закладами України постає непроста проблема адаптації освітнього процесу до сучасних вимог. Так, пріоритетного значення у процесі реформування системи освіти та підготовки кадрів набувають інноваційні технології навчання, зокрема дистанційне навчання, яке все частіше демонструє свої переваги над іншими формами навчання завдяки своїй значно вищій інформативності, доступності та економічній ефективності. Саме дистанційне навчання є тією продуктивною формою, у якій використовуються традиційні та специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних та телекомунікаційних технологіях.

Як відомо, основу освітньої діяльності при дистанційному навчанні становить інтенсивна, цілеспрямована і контрольована самостійна робота. Ключовим елементом є саме самостійна робота студента (слухача, курсанта), оскільки дистанційне навчання є за своєю суттю особистісно-орієнтованою формою навчання.

У зв'язку з цим постає питання: чи можлива і взагалі потрібна організація навчання у співробітництві студентів (курсантів, слухачів) при використанні дистанційної форми навчання? Перш ніж дати відповідь на це запитання, необхідно визначитися з тим, що ми розуміємо під поняттям «навчання у співробітництві».

Навчання у співробітництві (**Collaborative learning**) [1] – це технологія, яка широко використовується у системі очного навчання. Вона має давню історію: перші описи цього методу з'явилися в кінці 70-х – на початку 80-х років XX століття у різних країнах світу (Велика Британія, Канада, Західна Німеччина, Австралія, Нідерланди, Японія, Ізраїль та ін.).

У процесі навчання у співробітництві студенти (курсанти, слухачі) працюють колективно, у малих групах, синтезуючи нові знання,

відстоюючи свою точку зору, що є умовою більш ефективного засвоєння інформації.

Найбільш позитивними рисами даної технології можна вважати: результативність, підвищення мотивації до навчання, створення умов для самореалізації особистості тощо.

Вважаємо, що ця технологія навчання може отримати більш широке використання і у процесі отримання освіти дистанційно. Завдяки сучасним інформаційним технологіям дистанційне навчання у співробітництві стає цілком реальним. Так, наприклад, викладач створює в одному місті віртуальну аудиторію до якої можуть приєднатися студенти за допомогою аудіо-відео зв'язку зі свого місцезнаходження. Найбільш розповсюдженою моделлю проведення спільних занять студентів за дистанційною формою навчання є семінарські, практичні заняття та дискусії, які можуть проводитися за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

У вищих навчальних закладах Європи та Америки «навчання у співробітництві» є невід'ємною частиною дистанційної освіти. Так, наприклад, у коледжах і університетах США практикуються: односторонні відеозаняття (відеозображення і звук передаються на індивідуальний комп'ютер або на центр дистанційного навчання, в якому працює група студентів); двосторонні відеозаняття (студенти тут майже завжди згруповані в одному або більше відеокласах); двосторонні аудіозаняття (навчання проводиться через будь-які засоби, що підтримують двосторонній аудіозв'язок); двосторонні аудіо-графічні заняття (при цьому аудиторії дообладнані графічними дошками і/або повільно скануючим телебаченням, за допомогою яких подається візуальна інформація, аналогічна рисункам на білій дошці або проектування прозорих плівок з графіками [2, С. 111–112].

Можна виокремити такі моделі навчання у співробітництві, як: **«навчання у команді», jigsaw («пилка»), jigsaw-2 («пилка-2»).**

Модель «навчання у команді» була розроблена в Університеті Джона Хопкінса. Її суть полягає у тому, що група отримує спільне завдання, ефективність виконання якого залежить від індивідуальних зусиль кожного члена цієї групи, який самостійно засвоює навчальний матеріал. Учасники групи зацікавлені допомагати один одному, що спонукає підтримувати зв'язок і взаємодію між собою.

«Навчання у команді» зводиться до трьох основних принципів:

- 1) отримання групою спільної оцінки за виконання поставленого завдання;
- 2) індивідуальна відповідальність кожного члена групи;
- 3) рівні можливості кожного члена групи для досягнення поставленої мети.

Модель «пилка» передбачає розподіл навчального матеріалу на блоки, для засвоєння якого студенти формують групи (приблизно по 6 осіб). Кожен студент самостійно вивчає окремий блок заданої теми. Після цього студенти, які входять до різних груп, але працювали над вивченням одного матеріалу, обмінюються один з одним інформацією як експерти з даного питання. «Експерти» повертаються у свою групу і навчають її членів новому матеріалу. Єдина можливість засвоїти матеріал у повному обсязі – це уважно слухати кожного члена групи, занотовувати інформацію. Роль викладача зводиться лише до кінцевої перевірки засвоєних знань.

Модель «пилка-2» – це модифікація попередньої моделі, розроблена Р. Славіним у 1986 році, яка передбачає роботу менших груп (4–5 осіб) над однією загальною темою, при цьому завдання кожного члена команди – особливо ретельно вивчити один розділ теми і стати «експертом» з даного питання. Після цього відбувається обмін інформацією між «експертами» різних груп, а члени однієї команди навчають один одного та доповнюють знання, набуті під час самостійної роботи. Контроль засвоєного матеріалу проводиться для кожного члена команди індивідуально, але команда отримує однакову оцінку – середній бал.

Одним із прикладів використання технології «навчання у співробітництві» у дистанційному навчанні є вебінар (різновид веб-конференції, проведення синхронних заходів або презентацій через Інтернет у режимі реального часу). Так, наприклад, у Харківському національному університеті внутрішніх справ у рамках курсів підвищення кваліфікації проводяться навчальні вебінари на базі продукту Wizia.

Залежно від конкретної програмної платформи вебінар може мати такі можливості та функціональні особливості: комунікація – проведення аудіо- і відеоконференцій з трансляцією кількох учасників одночасно, обмін миттєвими повідомленнями за допомогою текстового чату; сумісні дії – колективна робота з програмним забезпеченням – демонстрація всім іншим учасникам роботи у середовищі конкретного програмного продукту на екрані свого комп'ютера, надання прав управління програмою будь-

якому студенту з конкретним завданням, веб-тури – засіб, що дозволяє спільно відвідувати веб-сайти тощо [3, С. 4].

Додатковими прогресивними інструментами «навчання у співробітництві» для здобувачів освіти дистанційно слугують також чат-заняття (текстовий чат, чат з презентацією), форуми, блоги, віртуальні навчальні дошки тощо.

Водночас слід відмітити, що в нашій країні така технологія як «навчання у співробітництві» ще не впроваджена у повному обсязі. Дистанційна освіта побудована передусім на моделі індивідуалізованого спілкування студента і викладача. Але у сучасному світі технологія «навчання у співробітництві» активно функціонує у середовищі дистанційної освіти і сприяє підготовці спеціалістів різних областей. Вважаємо, що грамотне впровадження технології «навчання у співробітництві» у дистанційне навчання є необхідним, воно сприятиме покращенню якості дистанційної освіти, її подальшому становленню і розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Collaborative Learning Project [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.collaborativelearning.org/
2. Дистанційне навчання в системі вищої освіти вищої освіти Європи та Північної Америки : монографія / Б. І. Шуневич. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 365 с.
3. Богачков Юрій. Середовище проведення освітніх вебінарів «WIP education» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/368/1/222_%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B5_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%8B%D1%82%D0%BD%D1%8B%D1%85_%D0%B2%D0%B5%D0%B1%D1%8B%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%8B%D0%B2.pdf

ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАНІЯК ПОТЕНЦІЙНИЙ СПОЖИВАЧ ПОСЛУГ З ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Шорохова Ганна Михайлівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем організації
навчального процесу заочного та дистанційного навчання
навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання
anita.shorohova@gmail.com

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти в Україні. Суть такої модернізації найбільше відбилась у концепції дистанційної освіти, яка завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, стає найважливішим фактором його розвитку.

Освіта в Інтернеті у тому значенні, яке їй приписується зараз, з'явилася відносно недавно. З поширенням Інтернету стало можливим навчатися, сидячи біля власного комп'ютера, не виходячи з дому. В минулому деякі методи віддаленої освіти застосовувалися вищими навчальними закладами, тоді контрольні роботи відправлялися студентами поштою. Але складати іспити все одно необхідно було на місці, оскільки не вийде точно перевірити знання без живого контакту, наприклад, усний іспит неможливо скласти листом. Сьогодні навчання в Інтернеті набуло цілком самостійного значення.

Дистанційне навчання – це одне з найбільш яскравих і обговорюваних сьогодні явищ. Можливості отримання віддаленої освіти активно обговорюються скрізь, цій темі присвячуються теле- та радіопередачі, статті в Інтернеті, а вищі навчальні заклади працюють на впровадження послуги дистанційного навчання у свій освітній процес [1].

Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 в редакції від 01.01.2015 передбачено дистанційну форму навчання (ст.49).

Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 дає визначення, що дистанційна форма навчання – це форма організації навчального процесу у закладах освіти, яка забезпечує реалізацію дистанційного навчання та передбачає можливість отримання випускниками документів

державного зразка про відповідний освітній або освітньо-кваліфікаційний рівень [2].

Відповідно до цього самого положення метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг шляхом застосування у навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітніми або освітньо-кваліфікаційними рівнями відповідно до державних стандартів освіти; за програмами підготовки громадян до вступу у навчальні заклади, підготовки іноземців та підвищення кваліфікації працівників.

Завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їхніх здібностей [2].

Взаємодія між суб'єктами дистанційного навчання може відбуватися як у синхронному режимі (чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо), так і в асинхронному, коли учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі (електронна пошта, форуми, соціальні мережі тощо).

Система дистанційного навчання має низку переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Одержати освіту дистанційно мають можливість особи, які не можуть поєднувати навчання з роботою, військовослужбовці, працівники правоохоронних органів тощо.

Тобто можна сказати, що основними споживачами дистанційного навчання є люди, що мають гостру потребу отримати нові знання і навички, але не мають можливості надовго відірватися від основного виду діяльності. Саме до такої категорії потрібно віднести працівників правоохоронних органів.

Дистанційна форма навчання безумовно підходить працівникам органів внутрішніх справ, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне виконання службових обов'язків.

З огляду сьогоденних подій, коли в країні відбуваються певні зміни та перетворення, зокрема обрання Україною стратегічного курсу на європейську інтеграцію, необхідність забезпечення державою належного рівня реалізації прав та свобод людини і громадянина, задекларованих у

нормах національного та міжнародного права, обумовлює потребу докорінного системного реформування державного апарату в цілому та модернізації органів охорони правопорядку зокрема [3].

Через це ці зміни, насамперед, повинні бути спрямовані на реформування вищої освіти МВС України, на підготовку висококваліфікованих спеціалістів – працівників для системи МВС України. Якість кадрового потенціалу визначається важливим критерієм та показником ефективності роботи. Пріоритетного значення у процесі реформування системи освіти та підготовки кадрів набувають інформаційні технології навчання, а саме дистанційне навчання курсантів та працівників правоохоронних органів України.

Але, нажаль, на сьогодні відсутня єдина концепція дистанційної освіти в органах внутрішніх справ. Тому вважаємо за доцільне розробити таку відомчу концепцію, взявши за основу Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України від 20 грудня 2000 року) та враховувати досвід європейських країн.

Дистанційна форма навчання у системі освіти МВС України відзначається своїми особливостями та активно розвивається. В умовах сучасного прогресу **інформаційних** технологій та шляху України до євроінтеграції вона має великі перспективи і повинна бути підтримана як на державному, так і на відомчому рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статті з питань освіти: Чому популярне дистанційне навчання [Електронний ресурс] : Освітній портал. – Режим доступу : <http://www.osvita.org.ua/articles/1005.html>
2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН України від 25 квітня 2013 р. № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0703-13>
3. Реформування вищої освіти МВС України [Електронний ресурс] : офіційний веб-портал Національної академії внутрішніх справ України. – Режим доступу : [http://www.naiu.kiev.ua/news/%C2%ABreformuvannya vishhoi-osviti-mvs-ukrayini%C2%BB.html](http://www.naiu.kiev.ua/news/%C2%ABreformuvannya%20vishhoi-osviti-mvs-ukrayini%C2%BB.html)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

НЕКОТОРЫЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАБОТЫ С ИНТЕРАКТИВНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ДИСТАНЦИОННОГО КУРСА

Безроднова Ольга Владимировна,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

доцент кафедры ботаники и экологии растений,

доцент, кандидат биологических наук

o.bezrodnova@mail.ru

В статье рассматриваются организационно-методические аспекты оптимизации интерактивной составляющей ДК. Акцентируется внимание на некоторых моментах организации работы, которые тем или иным образом помогают дополнительно мотивировать учебно-познавательную деятельность студентов, улучшать усвоение материала, а также способствуют формированию положительного восприятия дистанционной формы обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, интерактивные формы, организационно-методические аспекты, мотивация учебно-познавательной деятельности, оптимизация учебного процесса.

Не вызывает сомнений, что обучение на базе дистанционного курса (ДК) является перспективной составляющей учебного процесса. ДК предполагает активное взаимодействие как между отдельными студентами, так и между преподавателем и конкретным студентом, а также между всеми участниками учебного процесса – наличие этих компонентов не случайно определяется как интерактивная составляющая ДК [2]. Опыт преподавателей ХНУ имени В. Н. Каразина говорит о том, что для студентов (особенно младших курсов) личность преподавателя во многом определяет отношение к изучаемому курсу, поскольку преподаватель эмоционально окрашивает излагаемый материал, чем способствует его лучшему восприятию и усвоению. При использовании ДК такой контакт ослабевает [3]. Преподавателю необходимо продумать при разработке ДК,

каким образом восполнить этот пробел, какие и как лучше использовать интерактивные формы. В дистанционном обучении очень важно учитывать психологическую и педагогическую целесообразность применения тех или иных средств новых информационных технологий. К сожалению, в настоящее время недостаточно хорошо разработаны механизмы интеграции современных педагогических технологий в учебный процесс дистанционного обучения [4]. Цель данной публикации – рассмотреть некоторые организационно-методические аспекты работы с интерактивной составляющей ДК, которые тем или иным образом помогают мотивировать и интенсифицировать учебно-познавательную деятельность студентов.

Наш опыт использования ДК для организации работы студентов биологического факультета [1] (как общих курсов для магистров дневного и заочного отделений, так и спецкурса для бакалавров кафедры ботаники и экологии растений) показывает следующее. Во-первых, не все возможности интерактивного общения одинаково хорошо воспринимаются студентами. Например, использование чата для получения on-line консультаций многими студентами игнорируется, в большинстве случаев они предпочитают отправлять свои вопросы в удобное для них время по электронной почте (намного интенсивнее для получения консультаций используется ими соответствующий форум). Во-вторых, большое значение для интенсификации работы студентов имеет личный пример преподавателя. Иногда работу тормозит чисто психологический блок: студенты могут стесняться начинать первыми обсуждение, они испытывают боязнь что-то сделать неправильно, у части контингента отсутствует осознание того, что вести дискуссию можно не только на бытовые и политические темы, но и научные. Когда преподаватель выступает на форуме как рядовой участник, он задает соответствующий тон, направляет работу в нужное русло, показывает пример оформления сообщений, что всегда дает позитивные результаты.

В ДК предполагается, что студент будет работать с электронными документами разного типа (а также создавать сам такие документы, выполняя соответствующие задания). Наряду с несомненными плюсами электронных вариантов текстовых документов, часто приходится сталкиваться с тем, что называется плагиатом. Студенты просто копируют более или менее подходящий по смыслу фрагмент текста, например, из электронного учебного пособия, не дав себе труд необходимым образом

адаптировать его. Очень хорошо способствует организации работы с текстом такая функция Moodle как введение лимита слов для текстовых сообщений. В этом случае студент вынужден работать с текстом: далеко не всегда возможно просто урезать текст – удаление его значительной части может привести к искажению смыслового содержания, что не даст полностью раскрыть вопрос (приведет к потере баллов). Продумывая, как сократить текст, студент в определенной мере вникает в содержание, осмысливает представленную информацию, что делает чужое знание своим и способствует его усвоению.

Как известно, Moodle позволяет вставлять в текст сообщения электронные ссылки. Необходимо акцентировать внимание студентов на том, что в текстовом ответе желательно остановиться на самом главном и важном, а за дополнительным материалом можно переадресовать читателя на соответствующий электронный ресурс. Такая организация текста, с одной стороны, играет роль рекламы, а с другой – позволяет структурировать информационное пространство по примеру многостраничного сайта. Однако для такого «аналога» многостраничного сайта будет характерна специфическая особенность – четко выраженная селективность информации (представлено только то, что соответствует тематике, проверено, важно, полезно, интересно). Ведь не является секретом, что многие студенты испытывают затруднения во время поиска необходимой информации в Интернете, так как не умеют, например, грамотно составить поисковый запрос. Кроме того, часть сайтов организована таким образом, что искомая пользователями информация дается там в минимальном объеме, зато имеется много другой – иногда вообще не имеющей отношение к теме запроса. Блуждая по таким сайтам, неопытный студент тратит много времени, при этом его внимание рассеивается, снижается продуктивность работы, пропадает интерес к рассматриваемому вопросу.

Оптимизации учебного процесса способствует организация работы на форуме следующим образом. Более опытные пользователи из числа студентов интенсивно осуществляют поиск необходимой справочной информации в Интернете (ее достоверность и качество обязательно проверяется и редактируется преподавателем, у которого просто физически может не хватать времени самому просмотреть большое число сайтов), а затем эта информация представляется вниманию всех участников ДК. Такая форма работы заранее предусмотрена в сценарии ДК

и оценивается дополнительными баллами. Если на форуме работает целый курс (несколько десятков студентов), то лучше каждый раз создавать новый форум. В том случае, когда ДК каждый год будет использовать только одна группа (или подгруппа – до 10 человек), можно продолжать работу на созданном ранее форуме, дополняя его все новой и новой информацией. Важным преимуществом таких форумов является то, что представленный на них материал дает возможность студентам получить к моменту итогового контроля собственный учебный продукт, который будет соответствовать именно их уровню подготовки, особенностям восприятия материала, восполнять характерные именно для них пробелы в знаниях. Это, в определенной степени, позволяет учитывать индивидуальные потребности конкретной аудитории, конкретных пользователей.

E-learning предполагает, что студенты в достаточной степени владеют целым рядом прикладных компьютерных программ (Word, Excel, PowerPoint и др.); и это действительно характерно для учащихся определенных факультетов. Однако мы столкнулись с тем, что для большей части студентов биологического факультета (особенно на заочном отделении) начертить необходимую схему (процесса, структурной организации биологической системы и т. п.) легче от руки на листе бумаги, а затем сфотографировать изображение, чем создать схему сразу с использованием компьютерных технологий. Если в задании ДК, например, предлагается найти 3–5-ти минутный видеоролик, который иллюстрирует определенный аспект функционирования биологической системы, то студент вставляет целый получасовой видеофильм. Начав выяснять, почему студент не владеет программами (плохо ли его учили, не было у него возможности развить навыки, не думал во время обучения, что это действительно важно и т. п.), потом мучительно изыскивая пути и ресурсы решения проблемы, сформируем у студента еще большее неприятие ДК. Нам кажется, было бы целесообразно при Центре электронного обучения ХНУ имени В. Н. Каразина создать консультативный пункт, где такой студент сможет получить квалифицированную помощь. Возможно, устранению подобных пробелов будет способствовать регулярная организация мастер-классов (проводить такие мероприятия могут аспиранты и сами студенты старших курсов, например, в рамках педпрактики).

Центром электронного обучения было запланировано создание банка видеолекций как составной части обучения на базе ДК [2]. Пока же при создании большинства ДК ситуация складывается таким образом, что от 70 % до 90 % информации воспринимается студентами визуально (преимущественно в текстовой форме и в форме презентаций). Нельзя, на наш взгляд, игнорировать следующие факты: 1) в настоящее время среди молодежи все большей популярностью начинают пользоваться аудиокниги; 2) определенная часть студентов не столько визуалы, сколько аудиалы. Исходя из сказанного, целесообразно вместе с текстом лекций размещать их вариант в форме аудиофайлов (и не только при обучении иностранным языкам). Всем понятно, что для создания качественных видеолекций требуется очень много времени, ресурсов, наличие соответствующего оборудования, специалистов и т. п. Возможно, один из шагов на пути к этому – организация специальной студии звукозаписи при Центре электронного обучения, где можно будет записывать качественные аудиолекции (они в последующем могут быть использованы при создании видеолекций).

Трудно не согласиться с мнением Е. А. Шугайло, которая подчеркивает необходимость тесного взаимодействия при создании действительно качественного ДК преподавателя-предметника, методиста и специалиста по ИТ-технологиям [5]. Можно лишь добавить, что в эту команду обязательно должен входить психолог, который профессионально наладит диалог со студентами. В результате такого диалога будут максимально выявлены, должным образом учтены и оценены пожелания пользователей ДК относительно его дизайна, наполнения, оптимизации интерактивной составляющей.

ЛИТЕРАТУРА

1. Безроднова О. В. Методические подходы к преподаванию дистанционных курсов биологического направления / О. В. Безроднова // Проблемы сучасної освіти : зб. наук.-метод. праць. – Вип. 5, ч. 2. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 93–97.

2. Левчук В. Г. Развитие дистанционного обучения в ХНУ имени В. Н. Каразина в контексте Положения о дистанционном обучении Министерства образования и науки Украины / В. Г. Левчук. – Там же. – С. 122–126.

3. Мельникова Е.П. Проблемы создания благоприятного психологического климата в процессе дистанционного обучения / Е. П. Мельникова, В. И. Мельникова. – Там же. – С. 133–136.

4. Селиверстова Л. И. Особенности методологии и технологии создания курса дистанционного обучения «Русский язык (базовый уровень) для иностранцев» / Л. И. Селиверстова. – Там же. – С. 147–154.

5. Шугайло Е. А. О некоторых проблемах создания дистанционного курса по математике / Е. А. Шугайло. – Там же. – С. 166–169.

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ ПОДГОТОВИТЕЛЬНОГО ФАКУЛЬТЕТА ГУМАНИТАРНОГО ПРОФИЛЯ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Валит Елена Сергеевна¹, Зиновьев Дмитрий Владимирович²

¹Центр Международного образования ХНУ имени В. Н. Каразина,
заведующая кафедрой украинского и русского языков как иностранных,
кандидат филологических наук, доцент

e_valit@mail.ru

²Центр электронного обучения ХНУ имени В. Н. Каразина, заместитель
директора Центра электронного обучения, старший преподаватель

zinovievl@karazin.ua

Глобальные перемены на современном этапе развития цивилизации быстро нарастают по скорости, сложности, воздействию на общество и отдельных людей. Сфера образования также затронута процессами интенсивных перемен.

Преподаватели русского языка как иностранного в силу сложившихся и постоянно меняющихся потребностей в образовательных услугах научно и опытно обосновывают новые рациональные задачи обучения, корректируют их с учетом новых учебных условий.

В данной статье представлен опыт работы преподавателя с иностранными студентами, изучающими русский язык как иностранный с использованием возможностей системы поддержки дистанционного обучения Moodle на примере учебной дисциплины «Мифология древних славян. Русская народная волшебная сказка».

Курс направлен на расширение лингвистической, литературоведческой и культурологической компетенции иностранных студентов-филологов, он является самодостаточным, но не базовым курсом ДО РКИ, который дает возможность будущим филологам в рамках

предмета «Фольклор» лучше понимать лекции, аутентичные фольклорные тексты на первом курсе обучения на филологическом факультете. Кроме того, он может быть полезен для студентов-гуманитариев, изучающих русский язык как иностранный в вузах Украины, для англо- и китайско-говорящих учащихся, изучающих русский язык у себя на родине, для бакалавров, магистров-филологов, включающих в круг своих научных интересов культурологические аспекты в изучении русского языка как иностранного.

Главная учебная задача курса: активизировать «обратную связь» с каждым студентом в форме эссе на русском языке о мифологических и фольклорных истоках своей страны.

Глобальная общеобразовательная задача: знакомство с мифологическими истоками, которое поможет иностранным студентам увидеть мифологию как психологию, спроецированную на внешний мир. Это будет способствовать пониманию специфики русского менталитета, даст возможность дифференцированно осознать систему моральных ценностей русского народа. Подобная работа может стать значительной помощью студентам в их глобальном личностном развитии, лучше понять самих себя, повысить свой общефилософский уровень.

Представляется, что у преподавателей, несущих молодым, растущим, формирующимся личностям помощь в понимании смысла «для чего все это», «зачем я здесь», «куда я иду», есть определенная миссия, высокая миссия – вернуться вместе со своими учениками к истокам всезнающих предков, вернуться к мудрости сказок, поскольку в них отражены базовые духовные ценности народа (духовный континуум), поведенческие стереотипы и этнопсихологические доминанты.

Особое место в настоящее время занимает образование, базирующееся на использовании информационно-телекоммуникационных технологий при помощи специализированной электронной образовательной среды, когда субъекты учебного процесса (преподаватель и студент) взаимодействуют между собой и со средствами обучения на расстоянии.

В настоящее время ученые, которые с конца прошлого века занимались теоретическими разработками методов дистанционного образования (Анисимов А. М., Андреев А. А., Малитиков Е. О., Кречетников К. Г., Черненко Н. Н., Полат Е. С. и др.), все больше занимаются практическим воплощением теории и разрабатывают технологии создания ресурсов дистанционного обучения. В области обучения русскому языку как иностранному наиболее известны исследования Азимова Е. Г., Богомолова А. Н., Усковой А. А.

Следуя велениям времени, преподаватели кафедры украинского и русского языков как иностранных Центра международного образования в рамках системы Moodle создали дистанционные курсы обучения

«Мифология древних славян. Русская народная волшебная сказка», «Русский язык. Научный стиль речи. Инженерно-технический профиль» (I семестр), «Русский язык. Научный стиль речи. Медико-биологический профиль» (I, II семестры), «Русский язык. Научный стиль речи. Экономический профиль» (I, II семестр).

Один из этих дистанционных курсов «Мифология древних славян. Русская народная волшебная сказка» прошел апробацию в группе китайских студентов-гуманитариев (2014–2015 учебный год). Обучение проходило в рамках дистанционной поддержки самостоятельной работы иностранных учащихся дневной формы обучения.

Основу учебного процесса составила целенаправленная, интенсивная и контролируемая работа учащихся, которые занимались в удобное для себя время и в удобном месте по индивидуальной траектории обучения, имея при себе комплект специальных средств обучения и согласованную возможность контакта с преподавателем ДО.

Курс состоит из 4 тем, 4 практических заданий, 4 текущих контролей (контрольные работы) и итогового контроля (зачет). Особенностью курса является то, что в нем содержатся:

- озвученные учебные тексты по всем темам на трех языках – русском, английском и китайском. Озвучивание каждого текста представлено на изучаемом иностранном языке – русском;
- в темах 1 и 2 предусмотрены тесты для самопроверки знаний студента (по 20 тестов к каждой теме);
- переводные словари мифологических и сказочных персоналий с озвучиванием слов;
- аутентичный текст сказки "Царевна-лягушка" с переводным словарем;
- презентации и иллюстрации к темам занятий;
- видеолекция «Сказкотерапия» и мультипликационный фильм "Царевна-лягушка".

В ходе апробации указанного курса использовались следующие формы работы:

- 1) «Очная форма обучения по материалам электронного учебного ресурса с участием контактного (очного) преподавателя»;
- 2) «Самостоятельная работа в мини-группе с тьютором»;
- 3) «Очная работа с дуальным преподавателем-консультантом».

В ходе апробации курса на очных студентах выяснилось, что кроме работы контактного преподавателя или тьютора (Валит Е. С.) понадобилась еще и работа дуального преподавателя-консультанта (Безпалая С.). Функции консультанта

- помощь студентам в организации индивидуального обучения в электронном учебном ресурсе;
- разъяснение структуры курса;

– разъяснение методов работы с различными типами тестов, способов отсылки заданий в виде прикрепленных файлов, о соблюдении сроков выполнения заданий (работа с календарем курса), об участии в онлайн-консультациях;

– объяснение особенности жанра эссе как итогового контроля.

Стартовой формой работы стала «Очная форма обучения по материалам электронного учебного ресурса с участием контактного (очного) преподавателя», при которой преподавателю необходимо было провести первый инструктаж об особенностях обучения в системе Moodle, сформулировать цели и задачи курса, познакомить студентов с моделью оценивания их знаний, семантизировать новую лексику и незнакомые грамматические конструкции.

Для организации обучения по форме «Самостоятельная работа в мини-группе с тьютором» преподавателем была организована и координировалась учебная деятельность всего виртуального сообщества. Были отобраны адекватные методы, педагогические технологии обучения на разных этапах познавательной деятельности. Так, например, в разделе «Форум» были простимулированы дискуссии, индивидуальная, групповая и парная деятельность путем задавания образца (создание темы «Знакомство») и приглашения участников мини-группы к созданию своих тем и общению в них по профильным вопросам курса.

Ниже приведен пример организации работы мини-группы с использованием элемента Форум.

«Здравствуй, студенты! Я ваш преподаватель – Елена Сергеевна. Давайте познакомимся!» – стартовая фраза преподавателя.

«Здравствуй, преподаватель! Меня зовут Пан Гуандун! я хороший студент и очень рад познакомиться с вами! На будущее помогайте мне мщного!» – студенческие ответы приведены в оригинале.

«Здравствуй, преподаватель. Я товой студент Хайян. Давайте познакомимся. я из Китая. я люблю русский язык. я хочу хорошо говорить по-русский.

Мой хобби спорт и читать книгу. я очень люблю футбол и баскетбол. Желаю вам все хорошо».

По аналогии студент Су Син создал тему «Настоящие друзья»:

«Я очень рад, что с вами познакомился! Я ВСЕХ ЛЮБЛЮ!»

«Дружба на всегда»

«Время-деньги, ребята. Давайте учиться».

«Вот это настоящий ответ! Слова не мальчика, но мужа! Молодец, Хайян!» – так подвел итог беседе преподаватель.

Студенты были приятно удивлены, когда в созданной преподавателем теме «Группа № 22» они увидели фото всей группы и положительную оценку их работы. В ответ родилась тема студентки Тянь Тянь «О преподавателе»:

«Наша преподаватель! вы очень красивая. Спасибо вам».

Это дало возможность преподавателю определить свои цели в обучении и подарить студентам красивую картинку с подписью:

«Спасибо, дорогие студенты! Я хочу, чтобы знания, которые я вам даю, остались в вашей жизни, как прекрасные цветы, и чтобы у вас всегда с получением новых знаний обязательно после каждой зимы наступала весна!»

Главное в подобном общении то, что для студентов оно еще до изучения тем курса проходило на изучаемом иностранном языке – русском!

Еще одной особенностью использования телекоммуникационных технологий стало то, что проведение онлайн-консультации оказалось возможным только после изучения темы 2. В ходе работы по материалам первых тем студенты «входили» в новый материал, то есть привыкали к методике обучения и методам изложения материала. Вопросы у студентов к преподавателю появились только после того, как они «вошли», то есть обучились работе с электронным учебным ресурсом и методам обучения. Некоторые цитаты, иллюстрирующие интерактивное взаимодействие студента с преподавателем во время онлайн-консультаций приведены ниже.

«Елена Сергеевна, объясните, почему в сказках герой всегда делает ошибку?», «Мне не нравится Иван Царевич в сказке Царевна Лягушка, потому что он все время плачет, когда у него есть проблемы. Почему он такой?», «Я не понимаю, почему дед и баба так сильно били золотое яйцо, а мышка хвостом один раз сделала – и все!», «Нормально! Надо учиться. Все нужно в жизни. И сказки тоже!».

Позитивная динамика в ходе изучения материалов курса стала видна на графиках оценивания ответов студентов на тесты после первой и второй тем: диапазон оценок после изучения первой темы охватывает следующие границы: 4,3; 3,8; 3,5 (самые высокие) и 2,5; 1,9; 0,8; 0,3 (ниже среднего), но во второй теме картина резко изменилась: 5; 4,8; 4,5; 4,0. Въехали!

Контрольные модульные работы были организованы в "режиме обучения". Студенты выполняли задания и отправляли их тьютору на проверку. Преподаватель ДО, получив эту работу, исправлял и комментировал допущенные лексические, грамматические ошибки, стилистические погрешности и с оценкой направлял свои комментарии и рекомендации студенту. Студент, получив проверенную и исправленную работу, имел возможность провести работу над ошибками и снова направить ее на проверку тьютору. Таким образом, благодаря встроенным в программную оболочку курса каналам обратной связи, реализовывался главный принцип ДО – принцип интерактивности.

В конце работы по материалам курса в реальной (не виртуальной!) аудитории были проведены ролевые игры проблемной направленности по

русским народным сказкам, что явилось реализацией педагогической технологии "обучение в сотрудничестве" и эвристическими методами обучения. Фото «Ролевые игры по русским сказкам на уроке» были выложены в разделе «Форум».

Изложенный опыт позволяет сделать вывод, что организация полноценного взаимодействия всех участников учебного процесса потенциально возможна на базе программного обеспечения Moodle.

Не вызывает сомнений расширение поликультурной компетенции иностранных студентов в результате работы по описанной методике, а также существенное повышение их уровня владения русским языком. Использование лингвокультурологического подхода и сознательно-сопоставительного метода при изучении русских народных сказок с учетом этнопсихологических и социокультурных особенностей русского и китайского народов дает возможность преподавателю значительно интенсифицировать процесс обучения.

В качестве проблем в результате апробирования рассматриваемого курса установлено, что иностранные студенты подготовительного отделения, вступая в образовательный контакт в рамках виртуального сообщества, нуждаются в дополнительном «инструктажном» дистанционном курсе о структуре и правилах работы в системе Moodle на языках-посредниках (английском, китайском, арабском), поскольку у них нет на тот момент необходимого лексического запаса, чтобы понять и четко выполнить все задания курса. Эту работу еще предстоит сделать, и специалисты электронно-образовательных и лингвокультурологических областей, объединив свои усилия, создадут новые необходимые курсы, поскольку только на основе информационно-телекоммуникационных технологий (ИКТ) возможно создание и развитие образовательных систем нового поколения. Решение многих проблем, до сих пор не решенных традиционными средствами, становится возможным благодаря активному внедрению ИКТ в различные сферы образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Богомолов А. Н., Ускова О. А. Дистанционное обучение русскому языку как иностранному: обзор отечественных и зарубежных информационных технологий и методик / А. Н. Богомолов, О. А. Ускова – М. : ЦМО МГУ, 2004. – 74 с.

2. Лапенков М. В. Теоретические модели осуществления учебного информационного взаимодействия в информационной среде дистанционного обучения // Педагогическое образование России. – № 2, 2012.

3. <http://www.russia.edu.ru/information/met/rfl/2473/>

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РЕАБИЛИТАЦИИ ИНВАЛИДОВ

**Волкова Светлана Степановна¹, Виндюк Павел Андреевич²,
Тимченко Анна Николаевна³**

Классический частный университет г. Запорожье
Институт здоровья, спорта и туризма

¹ заведующая кафедрой физической реабилитации и здоровья
человека, канд. пед. наук, профессор,

² старший преподаватель кафедры физической реабилитации и
здоровья человека,

³ студентка заочного отделения специальности «Физическая
реабилитация»

³ anch5555@rambler.ru

Профессия физического реабилитолога уже приобрела популярность, и подготовкой реабилитологов занимается достаточное количество вузов в Украине и за рубежом. Современный прогресс информационных технологий позволяет более эффективно организовать учебный процесс и дает возможность людям с ограниченными возможностями получить образование. Вместе с тем в повседневную практику педагогики, медицины и реабилитологии постоянно внедряются новые эффективные и простые в применении диагностические и лечебные приборы нового поколения, которые используются в единичных центрах.

Главными требованиями к современному реабилитационному оборудованию, дающему возможность программировать реабилитационные курсы и записывать изменения данных пациента во время реабилитации, являются новые физиотерапевтические приборы, которые успешно могут применяться инвалидами как в домашних условиях, так и стать основой базы знаний о физиологических параметрах организма человека. Спектр предлагаемых современной медицинской техникой средств воздействия достаточно широк и в каждом медицинском направлении имеются новые эффективные медицинские аппараты. Наряду с этим многообразие предлагаемых лечебно-диагностических медицинских приборов затрудняет их применение как для инвалидов, так и в их домашней практике, в виду отсутствия центров по обучению работы с приборами, а также отсутствием возможности получить информацию о работе с прибором дистанционно. Поэтому идея о создании центров, занимающихся вопросами обучения и правилам работы с медицинской техникой, а также разработка программ для обучения людей в удаленном доступе остается актуальной на сегодняшний день.

Одним из направлений, связанных с использованием инновационных образовательных технологий в реабилитации инвалидов, мы видим соединение всех программно-аппаратных возможностей различных приборов в один комплекс, где все программные задачи будут решаться на ПК, а аппаратная часть будет представлена набором датчиков и исполнительных элементов. С помощью такого комплекса можно передавать медицинские данные в любой медицинский центр. Простота обновления программной части новыми версиями программ и возможность обновления приставок из инструментов сделает такие приборы передовыми по параметрам в течение всего времени их эксплуатации. В компьютере может быть представлен набор программ для использования и анализа неограниченного числа воздействий.

Всё это сделает возможным использование высоких диагностических и лечебных технологий в домашних условиях для инвалидов и членов их семей, при этом можно будет вести регулярное наблюдение за состоянием своего здоровья и членов своей семьи. При необходимости можно получить консультационную или лечебную поддержку от реабилитолога и / или врача дистанционно по сети Интернет.

Второе направление связано с удаленной работой и дистанционным образованием для людей с ограниченными возможностями. Однако эти вопросы не имеют широкого распространения, что связано со слабым развитием информационной инфраструктуры по вопросам дистанционной подготовки и переподготовки специалистов. Современная система образования людей с инвалидностью нуждается в пересмотре, поскольку дистанционное образование предоставляется учебными заведениями, не входящими в образовательную инфраструктуру обучения инвалидов, т.к. дистанционные технологии, программы обучения и содержание учебных курсов необходимо адаптировать к возможностям инвалидов различных групп и патологий.

Специально организованная информационно-образовательная среда с применением специальных технологий обучения может послужить инструментом совершенствования качества образования инвалидов.

Реабилитационно-образовательные технологии должны обеспечивать:

- единство образовательного и реабилитационного процессов;
- оптимальность усвоения учебного материала теоретического и практического характера;
- доступ к интенсивным, высоким технологиям обучения, коммуникации и реабилитации, когда доступ к ним затруднен в силу конкретных ограничений жизнедеятельности;
- информационную доступность;
- доступность межличностного общения;

– психологическую комфортность реабилитационно-образовательного процесса.

Таким образом, использование новейших инновационных технологий, основанных на широком применении информационных компьютерных технологий, представляет огромные возможности не только в решении вопросов управления процессами и программами реабилитации, но и реализацию индивидуальных программ реабилитации каждого инвалида.

Представляется важным для разработки способов и методов использования информационных компьютерных технологий в реабилитации инвалидов по следующим направлениям: обеспечение доступности компьютерного оборудования и информационно-коммуникационной среды; автоматизация диагностических и лечебных методик в психологической и медицинской реабилитации; образование и обеспечение занятости людей с инвалидностью; использование интерактивных виртуальных сред с погружением в образовательных, психотерапевтических и реабилитационных целях.

МАТЕМАТИЧЕСКИЕ ДИСЦИПЛИНЫ: ПРИМЕНЕНИЕ МОДЕЛИ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ

Гиря Наталья Петровна

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
доцент кафедры теории функций и функционального анализа, к.ф.-м.н.

n_girya@mail.ru

Постановка проблемы. Развитие информационных компьютерных технологий актуализирует проблемы системы образования, влечет развитие новых форм и методов обучения, требующих абсолютно новых подходов. Разрабатываются новые критерии качества образования и традиционное аудиторное образование (очное или заочное) все меньше отвечает предъявляемым требованиям. В современном обществе возникает постоянная потребность осваивать новые знания, повышать квалификацию, менять специализацию, поэтому студент становится «заказчиком» образовательных услуг, очень часто ставя удобство в получении образования на одно из первых мест и желая учиться по индивидуальной программе и расписанию.

Стремительно развивается образование онлайн, уже 14 вузов Украины могут предложить дистанционную форму обучения. Отметим, что в

обучении гуманитарным дисциплинам внедрение и развитие электронного образования происходит быстрее, чем в обучении естественным наукам.

Так, при изучении иностранных языков давно использовались технологии в виде видеоуроков, аудирования, программ-тренажеров [4], в то время как, например, при изучении теоретической математики основным являлось изложение материала на доске, и только в последнее время для решения практических задач активно внедряются такие прикладные программы, как Maple, Mathematica, MATLAB, Statistica и др.[3], [5], [6].

Возникает вопрос, оправдано ли обучение математике дистанционно, какие формы обучения окажутся наиболее эффективными и помогут сформировать необходимый уровень знаний, умений и навыков? Одним из новых подходов в изложении математических дисциплин является внедрение смешанного обучения, которое заключается в комплексном объединении компонентов электронного дистанционного обучения и традиционных аудиторных занятий. Однако необходимо выяснить пропорции, при которых соответствующий набор компонентов окажется целостным эффективным образовательным продуктом.

Анализ последних исследований и публикаций. Термин «смешанное обучение» (blended learning) возник 1999 году благодаря американской компании, которая разрабатывала программные продукты для обучения посредством Интернета. Однако считается, что концепция модели «смешанного обучения» появилась еще в 60-е годы XX ст., в частности, Университет Массей (Новая Зеландия), образовавшийся в 1964 году в результате слияния нескольких учебных заведений, предоставлял студентам возможность выбора между разными «образовательными потоками» – стационарным, дистанционным, смешанным. При смешанном обучении студент имел возможность параллельно с дистанционным обучением периодически посещать очные лекции и участвовать в семинарах, преподаватели работали со студентами всех форм обучения.

В начале 70-х годов был основан Университет Мэрдока (Западная Австралия), который также относят к университетам со смешанной системой обучения, поскольку образовательные программы были рассчитаны на определенное сочетание обучения в аудиториях и вне стен университета. В 2006 году в книге [1] было дано определение смешанного обучения как формы обучения, которая подразумевает объединение

обучения лицом к лицу (face-to-face) и с помощью компьютера. В настоящее время выделяют несколько основных моделей смешанного обучения:

– модель «лицом к лицу», предполагающая очное образование, где главная роль отводится преподавателю, онлайн обучение является вспомогательным при выполнении практикумов и лабораторных работ, при этом весь курс также может дублироваться онлайн;

– модель «ротационная» предполагает самостоятельное онлайн обучение по расписанию, составленному преподавателем, часто используется образовательная интерактивная оболочка, преподаватель время от времени проводит очные занятия;

– модель «онлайн обучение», предполагающая в основном онлайн обучение через образовательную платформу и возможные отдельные очные консультации и занятия.

В Украине и за рубежом проводится ряд исследований, посвященных аспектам и внедрению дистанционной и смешанной форм обучения математическим дисциплинам [7], [8], [9]. Внедрение таких форм обучения происходит либо на авторских образовательных платформах, как, например, в Минском филиале МЭСИ [2], либо на свободно распространяемых платформах Reload Editor, Moodle и др.

Целью статьи является анализ возможностей применения смешанного обучения математическим дисциплинам на примере электронных курсов, разработанных на платформе Moodle.

В процессе исследования проводилось изучение теоретических и практических методов основных моделей смешанного обучения. К теоретическим методам относится изучение и анализ отечественных и зарубежных публикаций по теме исследования, методической литературы, посвященной инновациям в образовании, основным аспектам модели смешанного обучения. К практическим методам исследования можно отнести внедрение электронного курса параллельно с традиционным обучением в аудитории, опрос и анкетирование студентов, сравнительный анализ успеваемости учебных групп.

Начиная с 2013 года, преподавателями кафедры теории функций и функционального анализа Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина разработаны электронные курсы на платформе Moodle по таким фундаментальным математическим дисциплинам, как

«Дискретная математика», «Функциональный анализ», «Математическая логика и теория алгоритмов», «Теория функций комплексного переменного» и др. В частности, по курсу теории функций комплексного переменного организована система смешанного обучения, слушателями курса подключены студенты, изучающие этот предмет на дневном отделении.

Теоретическая часть электронного курса отражает лекционный материал, дополняется ссылками на электронные ресурсы. Практическая часть курса состоит из трех модулей, соответствующих программе практических занятий. В каждом модуле предусмотрено домашнее задание, тест по теме и опрос для осуществления обратной связи. Важной частью информационного блока курса является форум, который настроен в режиме «Вопрос – ответ». В этом форуме происходит решение отдельных задач, причем каждый участник обязан вначале предложить свой вариант ответа, только потом он сможет видеть ответы остальных. В отдельном форуме происходило открытое обсуждение других задач. Следует отметить, что при смешанном обучении преподаватель и студенты столкнулись с некоторыми техническими трудностями: хотя среда Moodle в целом адаптирована для набора различных символов и математических формул, написать строгие математические выкладки бывает непросто, инструментов платформы недостаточно, чтобы это реализовать быстро. Поэтому часть заданий была оформлена как «задание с ответом в виде файла», проверялась преподавателем отдельно, по тем же причинам в тестах, в основном, встречаются вопросы с множественным выбором или на установление соответствий. Использование электронного курса параллельно с традиционным курсом преследовало цель повысить интерес студентов к фундаментальной дисциплине, развить навыки самостоятельной работы. В процессе применения курса выяснилось, что были решены не менее важные задачи, в частности, без ущерба для основной программы удалось перераспределить аудиторное время так, чтобы дополнительно обсудить ряд методов теории функций комплексного переменного, расширить спектр рассмотренных прикладных и теоретических задач.

Анализируя результаты экзаменационного контроля студентов, обучающихся по смешанной и традиционной модели, результаты контроля остаточных знаний в группе, которая была подключена к электронному курсу, отзывы студентов, можно сделать следующие выводы.

Применение электронного курса параллельно с аудиторным курсом значительно повышает интерес студентов к читаемой дисциплине, в частности, благодаря информационным возможностям электронного курса (ссылкам на видеоуроки, электронные книги, форуму и т. п.). Согласно статистике электронного курса, большинство слушателей курса находились онлайн и активно участвовали в курсе несколько раз в неделю.

Значительно повышается степень коммуникации «преподаватель – студент», студент чувствует поддержку на всех этапах освоения знаний, ведь вопрос по курсу можно не откладывать до следующей аудиторной консультации. Студенты, отсутствовавшие на аудиторном занятии, своевременно могут восполнить пробел, обратившись к электронному конспекту лекций, обсудив с преподавателем возникшие вопросы в форуме или чате.

Наличие электронных домашних заданий существенно экономит время студенту и преподавателю, позволяя планировать выполнение и проверку задания удобным образом. Возможность оценивания отдельных заданий компьютером создает прозрачность критериев оценивания и объективность оценки, журнал оценок позволяет студенту в любой момент просмотреть свои оценки и комментарии преподавателя к выполненному заданию.

Возможности оформления курса, такие как разбиение на главы, выделение цветом отдельных тем, открытие доступа к разделам по мере освоения предыдущих разделов создают четкую структуру курса, позволяют акцентировать внимание слушателя, обеспечить удобство в пользовании курсом. Настроенный календарь и рассылка напоминаний дисциплинируют студента, побуждают выполнять поставленные задачи в срок, рационально планировать время обучения.

Студенты-слушатели электронного курса отмечали уверенность в полученных знаниях, желание обучаться подобным образом и другим дисциплинам.

Таким образом, параллельное применение электронного курса в обучении математическим дисциплинам и организация смешанного обучения стимулирует студента к познавательной деятельности, набор инструментов электронного курса предоставляет больше возможностей для расширения и углубления знаний по дисциплине, позволяет организовать активную самостоятельную работу студента. Разнообразие

форм работы, применяемых в электронном курсе, помогает сформировать необходимые навыки в решении математических задач.

ЛИТЕРАТУРА

1. Bonk C. J. The handbook of blended learning environments: Global perspectives, local designs / C. J. Bonk, C. R. Graham// San Francisco : Jossey-Bass/Pfeiffer. – 2006. – 32 P.

2. Бокуть Л. В. Роль и возможности применения смешанного обучения в Минском филиале МЭСИ / Л. В. Бокуть, В. П. Васильев, М. П. Соловей // Минск, БГУ. – электронный доступ : elib.bsu.by/handle/123456789/36506/

3. Будовская Л. М. Использование компьютерных технологий в преподавании математики / Л. М. Будовская, В. И. Тимонин // Инженерный журнал: наука и инновации. – 2013. – вып. 5. – URL : <http://engjournal.ru/catalog/pedagogika/hidden/736.html>

4. Костина Е. В. Модель смешанного обучения (Blended Learning) и ее использование в преподавании иностранных языков / Е. В. Костина // Известия высших учебных заведений. Серия: Гуманитарные науки. – 2010. – Т. 1. № 2. – С. 141–144.

5. Кривилев А. В. Основы компьютерной математики с использованием системы MATLAB / А. В. Кривилев // М. : Лекс-Книга. – 2005. – 483 с.

6. Основы использования математического пакета maple в моделировании : учебное пособие / Международный институт компьютерных технологий. – Липецк, 2006. – 119 с.

7. Рашевська Н. В. Використання інноваційних технологій у процесі навчання вищої математики / Н. В. Рашевська. // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Вип. 38. – С. 261–265.

8. Пьяных Е. Г. Смешанное обучение как эффективная форма работы с магистрами в области естественно научного образования / Е. Г. Пьяных, Ю. П. Немчанинова. // Вестник ТГПУ. – 2012. – 7 (122) – С. 257–260.

9. Эргашев Ж. Б. Пути оптимизации преподавания высшей математики с применением информационных технологий / Ж. Б. Эргашев // Молодой ученый. – 2013. – № 8. – С. 450–452.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТІ

**Гринчак Микола Васильович¹,
Кузьмичова Катерина Володимирівна²**

¹Уманський національний університет садівництва,
канд.техн. наук, доцент, grinnik@ukr.net

²Харківський національний університет міського господарства,
старший викладач, ekuzmich@ukr.net

Науково-дослідна робота студентів при очній формі навчання - це наукові студентські семінари, конференції, виконання учбово-дослідницьких завдань, написання курсових і дипломних проектів.

У системі дистанційного навчання можна організувати не тільки самостійну пізнавальну діяльність студентів, оперативну й систематичну взаємодію з викладачем, але й групову науково-дослідну роботу за фахом в співробітництві, що дозволяє перенести акценти з репродуктивних на творчо-пізнавальні методи навчальної діяльності, які й повинні становити основу дистанційного навчання.

Система дистанційного навчання припускає використання різних технологій, що дозволяють реалізувати творчі, дослідницькі й ігрові форми проектної педагогічної діяльності, що формує основу науково-дослідної роботи студентів.

Творчі форми припускають максимальний ступінь волі студентів. Вони не мають заздалегідь певної й проробленої структури. Викладач визначає загальні параметри проекту й указує оптимальні шляхи рішення поставлених завдань. Необхідною умовою виконання творчих проектів при дистанційному навчанні є чітка постановка планованого результату, яка є значимою для студента. Специфіка дистанційного навчання припускає інтенсивну роботу студентів з першоджерелами, з документами й матеріалами, які найчастіше не містять готових відповідей. Творчі проекти припускають максимальну активізацію пізнавальної діяльності студентів, сприяють ефективному формуванню навичок первісної обробки інформації, роботи з документами, умінь узагальнювати й інтегрувати отриману інформацію.

Реалізація творчих проектів дозволяє максимально розкрити творчі можливості студентів і стимулювати їхню науково-дослідну роботу. При

цьому взаємодія між студентами й викладачем при дистанційному навчанні може здійснюватися з використанням як off-line, так й on-line технологій. Місцем для обговорення концепції групового проекту або індивідуальних проектних робіт, методів і способів організації учбово-пізнавальної діяльності й т.д. стає своєрідний «дискусійний клуб», що організується, наприклад, у рамках форуму системи Moodle.

Дослідницькі проекти відрізняються наявністю чітко поставлених актуальних і значимих для учасників цілей, продуманої й обґрунтованої структури, використання наукових методів обробки й оформлення результатів. При цьому найважливішим є принцип доступності для студентів змісту й методів дослідження. Тематика дослідницьких проектів повинна відбивати найбільш актуальні для сучасної науки проблеми, ураховувати їхню актуальність і значимість для розвитку дослідницьких навичок студентів.

Найпростішим способом рішення даного завдання може стати підготовка студентів, вилучених від вузівських центрів, до участі в наукових конференціях на основі мережних технологій, шляхом організації систематичного консультування в рамках Moodle. Більш цікавою є розробка самих дослідницьких проектів з використанням інформаційних технологій.

Проектна діяльність за використання дистанційного навчання має наступні переваги:

- можливості мультимедійного подання матеріалу;
- оперативний зворотний зв'язок, що дозволяє аналізувати підготовку до виконання проектної роботи на різних етапах;
- опосередковане за допомогою комп'ютера спілкування, що найчастіше знімає комунікативні проблеми, які найчастіше виникають при організації ігрових проектів;
- можливість одночасно працювати в групі та індивідуально;
- фіксація текстів, що відкриває можливість довгострокового звертання до результатів і досвіду виконаної роботи.

Метою проектної діяльності в системі дистанційного навчання залишається традиційно насамперед, виконання студентами науково-дослідної роботи. При цьому змінюється структура й способи організації навчальної діяльності: іншими стають способи постачання навчальної інформації, організації навчальних діалогів і керування навчальним процесом. Головним завданням викладача стає розробка системи

підтримки НДРС на основі постійного консультування й аналізу найбільш складних діалогових ситуацій.

Ще однією ефективною формою організації НДРС є проведення олімпіад, телевікторин й інших творчо-активних форм учбово-пізнавальної діяльності. Вони дають можливість адаптувати педагогічні інновації до особливостей дистанційного навчання.

Усі вище названі організаційні форми НДРС у системі дистанційного утворення можуть бути легко втілені на платформі Moodle.

Незважаючи на визначальну роль самостійної роботи при дистанційному навчанні, основними суб'єктами навчального процесу залишаються студент і викладач. Співучасть студента в пізнавальній діяльності нарівні з викладачем є однією з умов якісної освіти як у традиційній освітній системі, так і при дистанційному навчанні. Тому основною вимогою до технологій дистанційного навчання є збереження переваг очного навчання на відстані.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle. Учебное пособие. – Харьков: ХНАГХ, 2009.
2. Резніков Д.А. Дистанційна освіта: переваги та перспективи впровадження. [Електронний ресурс].
http://www.rusnauka.com/ONG/Pedagogica/1_reznikov.doc.htm

ОСОБЕННОСТИ ДИСТАНЦИОННЫХ КУРСОВ ДЛЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ИЗУЧАЮЩИХ ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ НА ПОДГОТОВИТЕЛЬНОМ ФАКУЛЬТЕТЕ

Клименко Анна Викторовна,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, Центр
международного образования кафедра естественных наук,

преподаватель

anikaklim@inbox.ru

Эффективность учебного процесса во многом зависит от методов обучения. Методы обучения – это способы совместной деятельности направленные на достижение целей поставленных перед учащимися.

Объективные потребности общества выводят на первый план актуальность проблемы поиска и применения новых форм обучения дающих возможность лучше усваивать иностранными студентами изучаемый материал. В момент приезда иностранные студенты не владеют языком обучения и вынуждены проходить долгосрочный и психологически сложный процесс адаптации. В следствии чего они теряют год для минимального изучения языка и привыкания к новым социально-культурным взаимодействиям. Наиболее оптимальным решением данной проблемы является разработка и использование дистанционных курсов. Используя возможности компьютерных технологий, оставаясь на своей родине, в привычной языковой и культурной среде, иностранные студенты или абитуриенты могут ознакомиться и выучить терминологию нового языка. Приезжая на Украину они легче и быстрее адаптируются к новым условиям, что позволяет повысить эффективность обучения.

В этом году многие преподаватели кафедры естественных наук Центра международного образования разрабатывали дистанционные курсы. Хочу обратить внимание на следующие особенности курса «Физика I для иностранных студентов подготовительного факультета»:

- Курс разработан на год;
- Исходя из особенностей знания русского языка студентами иностранцами, учебный материал подается с учетом лексико-грамматических конструкций и по мере изучения ими языка усложняется;
- В основу курса положен раздел физики «механика»;
- Курс разделен на пять подразделов. По окончании каждого предусмотрен тестовый контроль для проверки усвоения материала;
- Все лекции сопровождаются наглядным материалом, что позволяет легче ориентироваться в новых знаниях;
- Система оценивания, в отличии от общеуниверситетской, не сто балльная, а итоговая оценка выводится как средне арифметическая;
- Курс сопровождается аудиозаписями;
- Предусмотрена возможность online обучения, во время которого студент будет происходить воздействие на зрительные, речевые и слуховые составляющие обучения;
- Имеются примеры зачетного и экзаменационного задания, экзамен запланирован очный, но возможно будет приниматься в online-режиме используя ресурс программы OpenMeetings.

Хочется отметить, что благодаря программному обеспечению системы MOODLE курс не нуждается в дополнительной технической поддержке для общения со студентами. Это безусловно облегчает общение и не требует дополнительных затрат, как временных так и ресурсных. Очень удобно что конференции могут быть записаны и если студент не может по каким либо объективным причинам присутствовать в это время у своего компьютера, то сможет посмотреть запись.

В дальнейшем планируется максимально озвучить курс, так как для иностранных студентов в первую очередь важно именно слышать речь.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ В ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ

Меркулова Тамара Викторовна¹, Мороз Екатерина Викторовна²

¹Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
заведующая кафедрой экономической кибернетики и прикладной
экономики, профессор, доктор наук
tamara-merkulova@econom.kharkov.ua

²Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
преподаватель кафедры экономической кибернетики и прикладной
экономики, соискатель
katerina_ne@ukr.net

Экспериментальная экономика – активно развивающееся направление экономической науки, в котором базовым инструментом исследования является контролируемый лабораторный эксперимент. После присуждения нобелевской премии 2002 года в. смиту за «проведение лабораторных экспериментов, используемых для эмпирического экономического анализа, особенно в изучении альтернативных рыночных механизмов», экспериментальная экономика получила официальный статус и находится в настоящее время на пике популярности практически во всем мире [1]. Лаборатории экспериментальной и поведенческой экономики открыты во всех ведущих университетах и научных центрах различных стран европы, америки и т. д. Успешно работают международные научные сообщества, объединяющие исследователей в этой области (esa), издаются специализированные журналы (experimental

economics), регулярно проводятся крупномасштабные конференции (m-bees, imebe).

Собственно термин «эксперимент» (experimentum [лат.] – проба, опыт) имеет два основных смысловых значения. в общем значении он употребляется для обозначения попытки предпринять что-то, обычно новое, пробной реализации чего-либо. в научном обороте эксперимент также понимается как «...научно поставленный опыт, наблюдение исследуемого явления в точно учитываемых условиях, позволяющих следить за ходом явления и многократно воспроизводить его при повторении этих условий» [2].

В исследованиях используются различные эксперименты в обоих вышеуказанных смыслах, при этом эксперименты более детально классифицируются по ряду признаков. так, например, выделяют: полевые (эксперимент проводится в «естественных» условиях путем создания экспериментальных и контрольных групп); лабораторные (в строго определенных и контролируемых условиях, искусственно созданных в лаборатории); натурные (апробация новых идей в реальных условиях); компьютерные (сценарные расчеты по имитационным моделям, «what – if» анализ) эксперименты и т. д. Натурные эксперименты – это, как правило, эксперименты в первом смысловом значении, а лабораторные и компьютерные эксперименты – это воспроизведение какого-либо явления искусственным путем с целью его изучения, испытания.

Экспериментальная экономика использует, прежде всего, методы лабораторного экспериментирования. В. Смит называет 7 основных причин, по которым экономисты проводят лабораторные эксперименты, отмечая, что их список может быть расширен [1, с. 303–306]. агрегируя существующие в литературе направления использования лабораторного экспериментирования, приведем следующие наиболее важные.

1. Проверка аксиом, положений и результатов теории. в лаборатории возможно создание строго контролируемых условий, которые будут обеспечивать реализацию допущений теории и элиминирование не учитываемых в ней факторов, влияние которых невозможно устранить в реальной жизни. сопоставление экспериментальных данных, полученных без «помех», с теоретическими результатами является более корректной проверкой теории, чем сравнение их с «грубой» эмпирикой.

Лабораторная проверка теории позволяет также анализировать причины несостоятельности ее положений (выделять некорректные допущения, упрощающие гипотезы и т. п.), намечая пути ее модификации.

2. Накопление данных для обоснования новых закономерностей, выдвижения новых идей и теорий. экспериментальные данные представляют собой богатый материал не только для подтверждения существующих теорий, но и для разработки новых. как правило, в естественных науках формирование теорий происходит на основе многочисленных экспериментов, которые предшествуют и сопровождают развитие теоретических представлений. Экспериментальные данные представляют собой большие массивы информации, необходимой для математического и компьютерного моделирования, причем эта информация является четко структурированной, удовлетворяет требованиям однородности и сопоставимости, что повышает качество моделей, разработанных на ее основе. Во многих случаях информацию подобного качества невозможно получить из реальных наблюдений.

3. Лабораторные эксперименты как полигон для испытания и оценки механизмов принятия и согласования решений, институтов и структур, рыночных и нерыночных форм взаимодействия людей. Например, накоплен значительный опыт использования лабораторных экспериментов для испытания новых форм биржевой торговли. Комментируя создание фондовой биржи аризоны в 1992 году, В. Смит пишет: «Без экспериментов мы бы не пришли к пониманию сравнительных характеристик двойного аукциона единой цены и не смогли бы с полной уверенностью рекомендовать его как вполне обоснованное направление в развитии электронной биржевой торговли» [1, с. 307].

4. Использование лабораторных экспериментов для обучения. Это направление возникло за рубежом еще в прошлом веке [3] и активно развивается в настоящее время [4–6].

Опыт проведения экспериментов в студенческих аудиториях в рамках изучения определенных дисциплин, входящих в программу экономической подготовки (микро- и макроэкономика, теория игр и др.), показал, что эксперименты обладают большим обучающим потенциалом. Они являются прекрасным средством представления студентам гипотез и выводов различных экономических теорий, способствуют пониманию и усвоению теоретических положений.

Участие в экспериментах и последующий анализ их результатов повышает активность студентов, пробуждает их инициативу, исследовательский интерес и стимулирует к более глубокому изучению предмета. Учебные эксперименты непосредственно основаны на научных лабораторных экспериментах и помогают студентам приобщиться к актуальным научным исследованиям.

Существенным преимуществом лабораторного эксперимента, как средства обучения, является то, что с его помощью можно представить теоретический материал студентам разного исходного уровня подготовки. Многочисленные примеры использования лабораторных экспериментов в практике обучения показывают, что, во-первых, студенты, которые изучали дисциплину, в том числе и с помощью экспериментов, получали более высокие оценки, причем особенно улучшались низкие результаты[6].

Возможности использования лабораторных экспериментов для дистанционного обучения заключаются в двух главных направлениях:

- 1) проведение дистанционного эксперимента со студентами;
- 2) проведение студентами индивидуальных экспериментов в качестве домашних заданий.

Первое направление в методическом аспекте мало отличается от использования лабораторного эксперимента в исследовательских целях. Многие эксперименты в настоящее время проводятся в дистанционной форме с использованием специального ПО, по электронной подписке создается пул участников (они подают заявки и/или подтверждают свое участие в электронной форме). Такие эксперименты проводятся, как правило, в форме дистанционной игры. Существенное отличие учебного эксперимента от исследовательского заключается в следующих пунктах:

- 1) обязательное участие студентов группы (в исследовательском эксперименте предусматривается добровольное участие);
- 2) замена денежного вознаграждения участников количественным результатом, обычно в баллах, который учитывается при выведении окончательной оценки за курс.

Относительно второго направления можно отметить такие особенности. Здесь может быть использован ограниченный круг экспериментов – таких, в которых только один участник. Такой эксперимент, по сути, представляет собой компьютерный тренажер для студента. Проведение неконтролируемых преподавателем экспериментов с

несколькими участниками, как упражнение для самостоятельной работы студентов, имеет ряд проблематичных вопросов, среди которых мотивация студентов, кооперация в принятии решений, временной режим и др. Эти обстоятельства могут существенно снизить эффективность использования эксперимента в качестве домашнего задания.

В заключении отметим, что лабораторные эксперименты пока не нашли применения в экономических исследованиях в Украине, также практически не используются их потенциал в обучении студентов. ряд экспериментов (главным образом, известный эксперимент pg-game) были проведены в Харьковском национальном университете имени В. Н. Каразина с исследовательскими целями (по нашим данным, это были первые лабораторные эксперименты, проведенные в Украине отечественными исследователями) со студентами очной формы обучения [7–9]. Перевод этого опыта в сферу дистанционного обучения – актуальная задача развития данной формы образования.

ЛИТЕРАТУРА

1. Смит В. Экспериментальная экономика / Пер. с англ. под научн. ред. Р. М. Нуреева. – М. : Ирисэн; Мысль, 2008. – 808 с.
2. Современный словарь иностранных слов. – СПб, 1994. – С. 704.
3. Holt, с. А. (1996) ‘Classroom Games: Trading In The Pit’, Journal Of Economic Perspectives, 10:1, pp. 193–203
4. R. Mark Isaac, James M. Walker and Arlington W. Williams. Experimental economics methods in the large undergraduate classroom: practical considerations // Research in Experimental Economics, 2000, Volume 8, pp. 1–23.
5. Ruffle, B. J. (2003) ‘Competitive Equilibrium and Classroom Pit Markets’, Journal of Economic Education, 34:2, pp. 123–137.
6. Dieter Balkenborg and Todd Kaplan. Economic Classroom Experiments. <http://www.economicsnetwork.ac.uk/handbook/experiments>
7. Tamara Merkulova, Tatyana Bitkova Owner / Manager Dilemma in the Context of Tax Evasion: Models and Experiments // Current Problems of Management of Modern Organizations in Poland and in Ukraine. Scientific Editor: Anna Stankiewicz-Mróz – Monographs, 2014. – Lodz University of Technology. – pp. 122–141.
8. Tamara Merkulova, Tatyana Bitkova. Opportunism and Reciprocity in Economic Behavior: “Public Goods” Game Results – Case Study of Ukraine //

Tradition and New Horizons: Towards the Virtue of Responsibility. Proceedings of the Fifth International Society of Business, Economics, and Ethics (Isbee) (World Congress 2012, July 11–14) / Editors: Boleslaw Rok, Julita Sokolowska. – Kozminski University, Warsaw, Volume II, 2012. – p. 261–272 (ISBN 978-8389437-50-1).

9. Меркулова Т. В. Общественные блага и сотрудничество: эксперименты и результаты // Институциональные проблемы эффективного государства : монография; под ред. В. В. Дементьева, р. М. Нуреева. – Донецк: ДонНТУ, 2011. – С. 115–126.

**ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО КУРСА
«ГИСТОЛОГИЯ, ЦИТОЛОГИЯ, ЭМБРИОЛОГИЯ» ДЛЯ ОРГАНИЗАЦИИ
САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ 1-2 КУРСОВ
МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**

Проценко Елена Сергеевна¹, Шаповал Елена Владимировна²

¹Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина,
кафедра общей и клинической патологии,
профессор, доктор мед. наук

²Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина,
кафедра общей и клинической патологии,
доцент, канд. мед. наук
elenashapoval1@mail.ru

Высшие учебные заведения, которые осуществляют подготовку специалистов по специальности «Лечебное дело», гарантируют качество профессиональной подготовки выпускников не ниже уровня, установленного образовательно-профессиональной программой.

Образовательно-профессиональная программа (ОПП) является отраслевым нормативным документом, в котором определяется нормативное содержание обучения, устанавливаются требования к содержанию, объему и уровню образовательной и профессиональной подготовки специалиста соответствующего образовательно-квалификационного уровня определенной специальности [5].

В процессе обучения студентов-медиков необходимыми условиями являются активация познавательной деятельности учащегося, развитие

клинического мышления, формирование творческих способностей, поддержание интереса к будущей профессии. К оптимизации учебного процесса необходимо подходить с позиции совершенствования методов обучения, разработки новых принципов построения учебных программ и пособий, индивидуализации процессов обучения [4].

При изучении медицинских дисциплин применяется только дневная форма обучения. Чтобы обеспечить получение профессиональных навыков и умений, необходимо личное взаимодействие студента-медика с преподавателем, другими студентами и пациентами. Визуализация играет ключевую роль в учебном процессе. Невозможно представить получение знаний по анатомии без работы в секционной, изучение гистологии без работы с микропрепаратами, изучение хирургии – без наблюдения за операциями.

С другой стороны, за относительно короткий период времени пребывания студента на кафедре, необходимо не только преподать ему практический материал по изучаемой дисциплине, но и ознакомить с передовыми научными направлениями и будущими перспективами данной специальности[1].

Необходимо учитывать, что в процессе профессиональной подготовки студентам-медикам необходимо усвоить огромное количество учебного материала. Учебный процесс на базовых и клинических кафедрах обеспечен материалами, которые студенты могут применять во время аудиторной и самостоятельной работы при подготовке к практическим занятиям.

Существует возможность использовать не только печатные учебные издания, но и электронные ресурсы, которые для удобства использования размещаются на сайтах кафедр, осуществляющих подготовку студентов-медиков.

Однако обеспечение доступа к электронным ресурсам не гарантирует эффективного использования этих ресурсов студентами, а преподаватели не имеют обратной связи.

На сегодняшний день обеспечение высокого качества подготовки врачей осуществляется по трем основным направлениям: 1) изменение форм и содержания обучения, 2) адаптация этого содержания к профессиональным задачам будущих специалистов; 3) профессионализация общетеоретических дисциплин. Первое направление

включает использование в учебном процессе новых информационных технологий и в связи с этим разработку новых методик преподавания [3].

Дистанционное обучение – это обучение с использованием средств коммуникаций, при котором отдаленные друг от друга субъекты обучения (студенты и преподаватели) осуществляют образовательный процесс [7].

Moodle – модульная объектно-ориентированная динамическая среда обучения (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment). В своей основе Moodle является автоматизированной системой управления обучением (СУО), базирующейся на компьютерных, телекоммуникационных и интернет-технологиях.

Программа Moodle является модульной программой с открытым программным кодом и имеет широкие возможности по настройке и конфигурированию системы обучения в зависимости от задач, которые решаются с ее помощью [6].

Электронное образование обеспечивает наилучшие результаты при так называемом смешанном (blended) обучении. В этом случае традиционное обучение «лицом к лицу» дополняется технологиями электронного обучения. В традиционных занятиях значительная часть времени и сил преподавателя расходуется на передачу обучающимся новой информации. e-Learning позволяет переложить эту функцию на компьютер и сосредоточить основные усилия преподавателя на обсуждении более трудных моментов курса, ответам на вопросы студентов [2].

Курс гистологии, цитологии и эмбриологии является одной из фундаментальных дисциплин в системе высшего медицинского образования. Освоение данного курса обеспечивает получение базовых знаний, необходимых для успешного изучения специальных медицинских дисциплин.

В соответствии с требованиями ОПП, студенты должны научиться интерпретировать закономерности эмбрионального развития человека, особенности эмбрионального развития тканей (гистогенез) и органов (органогенез), пороки развития, микроскопическое строение органов человеческого организма, возможности физиологической и репаративной регенерации.

Чтобы обеспечить управление последовательностью изучения материала, адресную доступность в любой точке Интернет-сети (в том числе и с мобильных устройств), возможность связи с преподавателем в

удобное время, автоматизацию системы оценивания и обработки результатов выполнения заданий, коллективом кафедры общей и клинической патологии медицинского факультета имени В.Н. Каразина был разработан дистанционный курс «Гистология, цитология, эмбриология».

Дистанционный курс «Гистология, цитология, эмбриология» разработан на основе учебно-методического комплекса учебной дисциплины (форма обучения на медицинском факультете только дневная) при поддержке Центра электронного обучения Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина.

Курс гистологии, цитологии и эмбриологии изучается в течение двух семестров (весенний семестр 1 курса и осенний семестр 2 курса) и разделен на 3 модуля. Дистанционный курс по данной дисциплине содержит учебные материалы по всем модулям.

Материал всех модулей дистанционного курса в соответствии с Программой учебной дисциплины разделен на содержательные модули.

Каждый содержательный модуль включает: лекции по темам содержательного модуля, вопросы для самопроверки к лекциям, ссылки на Интернет-ресурсы, иллюстративный материал к темам в виде презентаций в Power Point, практические задания, тестовые задания по темам, индивидуальные задания и вопросы для подготовки к собеседованию.

Отличительной особенностью лекционного материала дистанционного курса является возможность активизации познавательной деятельности студента. После каждого раздела лекции размещен контрольный вопрос, правильный ответ на который делает доступным следующий раздел лекции. При стандартной подаче лекционного материала данное условие выполнить невозможно.

В рамках каждой темы преподавателем размещены задания. После их выполнения, студент получает некоторое количество баллов. Оценка за выполнение практического задания входит в сумму баллов оценки за тему.

Элементы тестирования включены в Программу учебной дисциплины «Гистология, цитология, эмбриология» в большом объеме, так как студенты медицинского факультета должны быть подготовлены к лицензионным государственным экзаменам КРОК. Государственный лицензионный экзамен КРОК-1 проводится по окончании студентами 3 курса в виде тестового контроля. Тестовые задания по дисциплине «Гистология, цитология, эмбриология» включены в набор тестов КРОК-1.

Возможности дистанционного курса существенно повышают эффективность самостоятельной работы студента с тестовыми заданиями.

Отличие тестовых заданий дистанционного курса состоит в том, что существует несколько вариантов работы с ними.

Тесты, которые используются для самоконтроля и для обучения могут быть доступны студенту постоянно. Студент может сам оценить степень усвоения учебного материала. То, что студент может увидеть свои ошибки сразу после тестирования и имеет возможность их самостоятельно проанализировать и исправить, повышает возможности получения положительных результатов при выполнении контрольных тестовых заданий.

Тестовые задания, которые доступны студенту в определенный преподавателем промежуток времени, не позволяют обучающимся нарушать запланированный Программой график проведения контрольных работ.

Соответствующие настройки дистанционного курса позволяют преподавателю и студенту получать информацию об оценках, а также в автоматическом режиме подсчитать количество баллов, полученных студентом за темы модуля и итоговый модульный контроль.

Дистанционный курс имеет также раздел «Предстоящие события», отображающий предстоящие события курса. Это позволяет преподавателю быть уверенным в том, что все студенты заранее информированы о датах и времени проведения контрольных работ, зачетов или занятиях на клинических базах кафедры.

Дистанционный курс также содержит ресурс «Глоссарий». Преподаватели дисциплины поместили в глоссарий основные термины курса. Существенным плюсом этого ресурса является возможность активной работы студентов с ним: при наличии соответствующих настроек студенты могут добавлять собственные записи в глоссарий, что создает возможность организации коллективной работы. Умение работать в команде, эффективное взаимодействие с партнерами по работе очень важны для будущего врача.

Особенностью использования дистанционного курса при изучении дисциплины «Гистология, цитология, эмбриология» является возможность повышения уровня коммуникативного общения между преподавателями и студентами.

В этом аспекте очень эффективно могут быть использованы такие элементы дистанционного курса как «Форум» и «Чат», а также элемент «Опрос». Важно то, что после участия в опросе студент может увидеть, как проголосовали за его ответ остальные участники.

Применение дистанционного курса позволяет использовать те формы учебной деятельности, которые невозможно обеспечить в связи с четко регламентированным временем аудиторных занятий. Дистанционный курс базируется на возможности обеспечить эффективное взаимодействие, создать мотивацию, повысить познавательную активность студентов и обязательной обратной связи. Таким образом, внедрение дистанционного курса в процесс изучения дисциплины «Гистология, цитология, эмбриология» необходимо для организации эффективной самостоятельной работы студентов и повышения качества высшего медицинского образования.

Авторы выражают благодарность сотрудникам Центра электронного обучения Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина за помощь и поддержку в работе над разработкой дистанционного курса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Агранович Н.В., Ходжаян А.Б. Возможности и эффективность дистанционного обучения в медицине / Н.В. Агранович, А.Б. Ходжаян // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 3–3. – С. 545-547.
2. Гильмутдинов А.Х. Электронное образование на платформе MOODLE: учебн. пособ. / А.Х. Гильмутдинов, А.А. Ибрагимов, И.В. Цивильский. – Казань: КФУ, 2008. – 169 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.ksu.ru/fpk/bin_files/moodle!7.pdf – Электрон. версия печ. публикации, 2008. – PDF формат, версия 9.
3. Диндяев С.В. Методика интерактивного профессионально ориентированного обучения студентов гистологии, эмбриологии и цитологии с помощью компьютерных средств / С.В. Диндяев. – Ивановская государственная медицинская академия. – Иваново, 2011. [Электронный ресурс] : URL: <http://slidepedia.net/>
4. Модель медицинского образования Казахского Национального медицинского университета им. С.Д.Асфендиярова / [Аканов А.А., Ахметов В.И., Абирова М.А. и др.]. Вып. 1. Ч.3. Методы и формы обучения. – Алматы: КазНМУ им. С.Д. Асфендиярова, 2010. – С.5-6.

5. Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста за спеціальністю 7.110101 Лікувальна справа напряму підготовки 1101 Медицина (Галузевий стандарт вищої освіти) [Електронний ресурс] : URL: <http://www.testcentr.org.ua/>
6. Работа в системе управления дистанционным обучением Moodle / [Левчук В.Г., Зиновьев Д.В., Кузан Н.В. и др.], под ред. В.Г. Левчука. – Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина, 2012. – С5.
7. Шматков Є.В., Коваленко О.Е. Інноваційні технології навчання: навч. посіб. / Є.В. Шматков, О.Е. Коваленко. – Харків, УПА, 2008.-С.132.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ
«БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» ДЛЯ СТУДЕНТІВ
ФАКУЛЬТЕТУ ПСИХОЛОГІЇ**

Самойлова Н.В.

ХНУ імені В.Н. Каразіна, доцент кафедри валеології,
канд. пед. наук

м. Харків, ХНУ імені В. Н. Каразіна, пл. Свободи, 6, кафедра валеології
samoilovanatawa@yandex.ru

Сьогодні суспільство висуває нові вимоги до освіти, вимагаючи від неї гнучкості, доступності, мобільності, високої технологічності та ефективності. Всі ці риси притаманні дистанційному освітньому процесу, яке за роки реформування освіти в Україні стало привертати увагу все більшої кількості учасників освітнього процесу.

У ряді наукових праць, присвячених питанням дистанційного навчання, зазначається, що однією із тенденцій розвитку сучасної освіти є широке запровадження різних дистанційних технологій навчання. На наш погляд, особливо актуальним у даній системі є дослідження, що спрямовані на вивчення ефективності форм, методів, технологій та методик дистанційного навчання.

В Україні дистанційна форма освіти запроваджується з 2000 року, хоча більшої популярності в нашій країні вона набула за останні 5 років та стала офіційно визнаною формою навчання, що регулюється Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні і Положенням про дистанційну освіту МОН України.

В довідковій літературі зазначається, що дистанційна освіта це сукупність сучасних технологій, що забезпечують процес навчання в інтерактивному режимі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Також під дистанційним навчанням розуміють комплекс освітніх послуг, що надаються віддаленим від навчального закладу студентам за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, яке базується на засобах обміну навчальною інформацією за допомогою сучасних телекомунікаційних технологій. Ми схильні вважати, що дистанційна освіта це новий сучасний вид освітньої технології, який базується або містить ряд педагогічних технологій, зокрема, інформаційні, інформаційно-комунікаційні, інтерактивні, технології проектного навчання та ін. [2]., які використовуються в залежності від мети та завдань дисципліни.

Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного вибору траєкторії освоєння навчального матеріалу, а також консультативний супровід у процесі навчання. Провідним педагогічним принципом, від якого залежить ефективність засвоєння навчального матеріалу, є принцип педагогічної доцільності застосування засобів інформаційних технологій. Цей принцип вимагає оцінки викладачем кожного кроку проектування, створення й організації дистанційного курсу [1].

Дистанційна освіта у порівнянні з іншими формам навчання має переваги, бо відповідає сучасним освітнім вимогам, є безперервною, неформальною, прозорою, відкритою, доступною. Її ефективність забезпечується можливістю студента отримувати інформацію в будь-якому зручному для нього режимі та формі (відео- аудіолекції, презентації, конспекти лекцій тощо). В умовах, коли сучасна освіта характеризується постійно зростаючим обсягом нових знань це є певною перевагою.

Серед основних проблем дистанційної освіти фахівці визначають: недостатньо розроблені методики навчання, недосконалі технології навчального процесу, відсутність фінансування, неготовність певної категорії населення, зокрема, зрілого віку до такої форми навчання, відсутність можливості впливати на процес виховання студента.

Показником успішності освітньої технології є академічна успішність студента, рівень його професійної компетентності та загальнокультурної. Безперечно, ступінь сформованості цих компонентів буде залежати від

методики викладання цього курсу та від рівня педмайстерності викладача. На нашу думку, навіть в рамках дистанційної системи навчання це є важливими елементами. Від того наскільки буде зрозумілою структура курсу, які саме елементи курсу будуть використані, для формування знань та вмінь, як викладач буде мотивувати студентів, наскільки сам викладач буде зацікавлений, залежатиме успішність самого курсу.

Досвід застосування потенціалу дистанційного навчання при викладанні курсу «Безпека життєдіяльності» студентам факультету психології заочної форми навчання показав, що проблема низької успішності полягає у неготовності студентів навчатися дистанційно, невміння працювати самостійно, вільно планувати свій час, а також за технічними причинами відсутність сучасного комп'ютеру або інтернету. Так, при опитуванні студентів 1 курсу даного факультету лише 64% розуміють переваги дистанційного навчання при заочному навчанні та більш активно працюють.

За результатами спостереження, встановлено, що протягом семестру, після настановної лекції лише 54% студентів активно працювали та своєчасно виконували практичні роботи, модульні контрольні, самостійні роботи. Частково виконували навчальний план 31% студентів та 15% так і не приступили до навчання.

Для підвищення затребуваності дистанційного навчання серед студентів слід залучати позитивний досвід самих студентів, мотивуючи їх до успіху, вказуючи на переваги дистанційного навчання та особливості подолання його недоліків разом із викладачем. Щоб студент відчував пильний нагляд викладача за його навчальною діяльністю, що забезпечується шляхом online консультацій, за необхідністю надання очних консультацій, педагогічного супроводу, підтримки студента, позитивної стимуляції та мотивації. В подальшому всі ці прийоми, дозволять зрозуміти студенту переваги дистанційного навчання та успішно навчатися.

Опитування студентів після складання підсумкової роботи щодо труднощів у розумінні матеріалу, виконанні практичних робіт дало можливість удосконалити методику навчання та навіть виховання студентів. Студенти зазначали, що при вивченні курсу їм не вистачало часу на виконання практичних робіт, в результаті було збільшено час на їх виконання. Також при виконанні модульних контрольних робіт, складно було визначити час, коли вся група зможе її виконувати одночасно. Тому

доцільніше задавати інтервал у декілька днів, з обмеженням у часі на виконання.

Отже, використання технологій дистанційного навчання дозволило визначити перелік переваг та недоліків зазначеної форми навчання на даному етапі її розвитку, що в подальшому дало можливість вдосконалити курс «Безпека життєдіяльності» для студентів заочного відділення. Взагалі, цей вид освіти є перспективним та важливим у системі розбудови сучасної вищої освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Михайлова Ю. О. Основні принципи дистанційного навчання в системі підготовки кадрів для ОВС України /Ю. О. Михайлова // Форум права. — 2014. — № 2. — С. 269—273 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [Http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FPindex.htm_2014_2_48.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FPindex.htm_2014_2_48.pdf)
2. Прокопенко І. А. Педагогічні технології: [навчальний посібник] / І. А. Прокопенко, В. Євдокимов. – Х.: Колегіум, 2005. – 224 с.

ДО ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Тараненко Рустам Костянтинович

Університет сучасних знань, м. Київ,

старший викладач

felis-n@ukr.net

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до вищої освіти, саме тому постає питання стосовно системної оптимізації навчального процесу, використання нових програм, максимально ефективних форм, засобів і методів навчання. Адже від цього залежить рівень підготовки фахівців, зокрема з фізичної реабілітації.

Значна кількість вищих навчальних закладів України сьогодні розробляє та застосовує засоби та методи дистанційного навчання. У багатьох регіонах організовуються відповідні конференції, семінари, видаються фахові наукові журнали й монографії; розвиваються кейс-технології, мережеве й телекомунікаційне дистанційне навчання.

Рівень розвитку сучасних електронних засобів фахової підготовки у ряді вітчизняних ВНЗ уже не поступається напрацюванням у цій галузі провідним університетам Західної Європи. Однак вирішення завдання розширення масштабів застосування сучасних телекомунікаційних та електронних засобів та інформаційних технологій з навчальною метою потребує, крім збільшення інвестицій та удосконалення механізмів фінансування в освітній сфері, ще й максимальної готовності науково-педагогічних працівників і студентів. Сформовані уявлення про мінімально необхідні вимоги до технічного та інформаційного оснащення дистанційного освітнього процесу. Вступили в силу нові нормативні документи, які формують правову основу для використання дистанційних навчальних технологій і делегують значну частину відповідальності за якість підготовки студентів на вищі навчальні заклади.

Навчання майбутніх фахівців з фізичної реабілітації з використанням дистанційних технологій сьогодні лише починає розвиватись. На перешкоді цьому стає низка причин, зокрема наступні:

- невисока інформаційна грамотність та відсутність необхідних навичок використання комп'ютерних і комунікаційних засобів як серед викладачів, так і серед студентів;
- навчальний процес із фахових дисциплін забезпечують не дипломовані реабілітологи та валеологи, а лікарі, які, у кращому випадку, пройшли короткострокову перепідготовку у галузі фізичної реабілітації;
- відсутність необхідної матеріально-технічної бази та недостатньо розвинуті канали зв'язку для використання сучасних інформаційних технологій в освітній діяльності у ряді вишів;
- відсутність системи ефективної підтримки авторського права розробників навчальних курсів тощо.

Якнайшвидше усунення цих недоліків в організації дистанційного навчального процесу дасть можливість отримати якісну вищу освіти у тому числі студентам, які знаходяться у віддалених від профільних ВНЗ регіонах та молоді, яка через обмежені можливості здоров'я не в змозі навчатися за традиційними освітніми формами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваль Т.І., Сисоєва С.О., Сущенко Л.П. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посіб. – К. : ВЦ КНЛУ, 2009. – 380 с.

2. Козлакова Г.О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: Монографія. – К.: ІВО АПН України, 2002. – 231 с.

3. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студентов высш. учеб. Заведений. – М.: Академия, 2004. – 415 с.

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ З МАТЕМАТИКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ

Шугайло Олена Олексіївна,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

механіко-математичний факультет,

старший викладач кафедри геометрії

shugailo@karazin.ua

Дистанційне навчання у Харківському університеті було відкрито для студентів два роки тому. Тож для нас – це ще нова справа. Я хочу поділитися досвідом використання курсів «Алгебра та геометрія (І семестр)» та «Алгебра та геометрія (ІІ семестр)». Ці курси були розроблені для студентів першого курсу механіко-математичного факультету, які навчаються дистанційно за спеціальністю «інформатика». Нажаль, слід зазначити, що кількість студентів, які навчаються на першому курсі дистанційно, дуже мала. (На старших курсах їх більше, бо студенти змінюють форму навчання з очної на дистанційну.) І в минулому році, і у поточному було підписано на курс по 3 студенти, з яких торік реально користувалися курсом двоє, а цьогогоріч – один студент. Тому єдиний висновок, який я можу зробити про навчання за дистанційною формою: абітурієнти не готові ще обирати дистанційну форму навчання. І навіть обравши її, не можуть організувати свій час, розподілити сили і пройти успішно весь курс.

На мій погляд, дистанційна форма навчання найбільш успішно може застосовуватись для студентів, які отримують другу вищу освіту. Ці студенти вже мають досвід навчання у ВНЗ, вони більш мотивовані, більш організовані і тому мають більше шансів скористатись усіма перевагами саме дистанційної форми навчання.

Провідні вчені вважають, що майбутнє – саме за комп'ютерними технологіями та дистанційним навчанням. Викладач зі світовим ім'ям, професор теоретичної фізики в університеті Нью-Йорка Мітіо Каку бачить освіту майбутнього такою [1] (наведено мовою джерела цитування):

«Самое главное – учеба уже не будет базироваться на запоминании. Совсем скоро компьютеры и очки Google Glass трансформируются в крохотные линзы, предоставляющие возможность загружать всю необходимую информацию. Уже существуют очки дополненной реальности, у которых есть такая функция. Поэтому через год-два школьники и студенты на экзаменах смогут запросто искать ответы на вопросы в Интернете: достаточно моргнуть – и появится нужная информация».

До такого ступеня комп'ютеризації нам ще далеко. Мені здається, що Мітко Каку так захоплюється цими технічними новинками, бо зустрівся з ними вже будучи дорослим та добре освіченим. А для дітей найкращім є старомодна школа: дошки з кольоровою крейдою, книжкові полиці з енциклопедіями, дерев'яні парти з зошитами та олівцями. Наприклад, технічний директор eBay відправив своїх дітей до школи без комп'ютерів [2]. Так само вчинили співробітники й інших гігантів долини: Google, Apple, Yahoo, Hewlett-Packard. Називається ця школа – Waldorf of the Peninsula. Для навчання у ній використовують звичні, не пов'язані з новітніми технологіями інструменти: ручки, олівці, швейні голки, іноді навіть глину та ін. І жодного комп'ютера. Їхнє використання заборонено у класах і не заохочується вдома.

Хмелинський І. В. [3], викладач Алгарвського університету (Португалія) рекомендує учням ведення конспектів від руки на уроках (лекціях), а також додаткову роботу з підручником і конспектом як до вивчення нової теми, так і відразу ж після, бо упорядкування знань на папері упорядковує їх і в голові, полегшуючи їхнє засвоєння і розуміння.

Поборник новітніх технологій Мітіо Каку [1] також зазначає проблеми онлайн навчання (наведено мовою джерела цитування): «Правда, процент бросивших учебу на таких программах пока очень высок. Это связано с тем, что люди еще не перестроились, не научились работать без наставника по принципу "только ты и монитор компьютера", у них нет высокой мотивации. С другой стороны, онлайн-система только зарождается, ее нужно корректировать. Но развивается и совершенствуется она довольно быстро, и, безусловно, именно за ней

образование предстоящих 50 лет». Так, я згодна, що за комп'ютерними технологіями – майбутнє. Але зовсім не згодна, що віртуальні ВНЗ можуть повністю замінити традиційні. А як же студентське життя, спілкування?

Цього року я вирішила використати свої дистанційні курси для студентів денної форми навчання (у групах МФ-11, МФ-12, де я викладаю практику з алгебри та геометрії). У першому семестрі студенти отримували завдання з дистанційного курсу, проходили тести та мали змогу ще раз прочитати, можливо, переосмислити теоретичний матеріал, розібратися у прикладах нікуди не поспішаючи. Вони мали змогу не чекаючи консультацій в університеті за розкладом задати мені питання на форумі чи надіслати повідомлення. А я мала змогу проводити поточний контроль не в аудиторії а дистанційно, що дало мені більше часу на спілкування, вирішення більш складних і цікавих задач.

У другому семестрі за розкладом мої заняття у цих групах випали на понеділок. Отже, завдяки святкам, я втратила 4 пари – це місяць занять. Я навіть не знаю, як би я встигла викласти весь матеріал, якби не дистанційний курс. Мої колеги по кафедрі попросили мене дозволити і їм використовувати мої курси у своїх групах. Звичайно, я погодилась. Мені дуже приємно, що мій труд не пропадає дарма, а приносить користь. Звичайно, я просила і студентів, і викладачів висловлювати свої зауваження та побажання, адже дистанційний курс не є чимось статичним, навічно установленим та затвердженим. Наприклад, нещодавно я додала на прохання декана ще одну тему в курс «Алгебра та геометрія (II семестр)».

Отже, мій досвід використання дистанційного курсу для студентів денної форми навчання показує, що це дуже корисно як для студентів, так і для викладача. На моє переконання, саме таке навчання (очно-дистанційне) і є найбільш ефективним. Отже, мій досвід використання дистанційних курсів, дає мені змогу зробити такі висновки:

- для студентів перших років навчання більш оптимальною є змішана форма – денна з використанням дистанційної;
- для студентів старших курсів та для отримання другої вищої освіти можна рекомендувати дистанційну форму навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. <http://www.dsnews.ua/society/mitio-kaku-ucheba-uzhe-ne-budet-bazirovatsya-na-zapominanii-28082014231600>
2. <http://www.adme.ru/zhizn-semya/shkola-bez-kompyuterov-763510>
3. <http://polit.ru/article/2014/08/30/education/>

МЕТОДИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ ТА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

К ВОПРОСУ О ПЕРСПЕКТИВАХ ВНЕДРЕНИЯ НОВЫХ ФОРМ ОБУЧЕНИЯ В ПРАКТИКУ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Базыма Борис Алексеевич,

Харьковский национальный университет внутренних дел, Институт
заочного и дистанционного обучения, лаборатория проблем организации
учебного процесса заочного и дистанционного обучения,
старший научный сотрудник, кандидат психологических наук, доцент
bazyma.boris@yandex.ru

На наш взгляд, одной из главных проблем, тормозящих развитие дистанционного обучения, является недостаточное использование действительно новых возможностей, которые предоставляет сегодняшний уровень развития электронных технологий. Во многих случаях складывается ситуация по типу, когда «в новые мехи хотят влить старое вино» – стереотипно переносят старые формы на новые платформы, например, выкладывают в сеть текстовые или видеофайлы обычных лекционных и практических занятий. Даже разбавление этой основной канвы разными модными и современными штучками-гаджетами не меняет устоявшегося стереотипа – формировать дистанционное обучение по образу и подобию аудиторного

Вместе с тем, электронное обучение дает ряд прекрасных возможностей преодолеть данный стереотип и с успехом использовать весь потенциал взаимодействия человек-компьютер-мировая информационная сеть. Известно, что дети, да и взрослые гораздо быстрее и качественнее усваивают, понимают и запоминают что-либо через игру (важно, чтобы она была им интересна). Поговорите с практически любым современным ребенком – он захлеб и во всех подробностях расскажет вам о любимой компьютерной игрушке, но сразу же затоскует, когда вы заведете с ним речь о школьном уроке. Сейчас дети могут часами искать в интернете информацию о прохождении другими понравившихся игр, искать ответы на возникшие проблемы и сами делиться с пользователями

сети секретами мастерства. Но читать с экрана учебный текст, даже разбавленный завлекательными картинками, или слушать учителя... То есть, если вести речь об электронном обучении, прежде всего, детей и подростков, автор не видит альтернативы использования в качестве главного средства компьютерных обучающих игровых программ. Да, они уже существуют для дошкольников и учеников младших классов (обучения началам чтения, письма, математики и т. д.), но они, опять же, в большинстве своем построены по образцу и подобию аудиторного процесса, просто роль учителя или ментора там выполняет какой-нибудь сказочный персонаж, животное и т. п.

Компьютерные обучающие игры будущего, по нашему мнению, должны создаваться по образцу ролевых игр RPG (англ. *role-playing game*). В качестве главного персонажа выступает сам обучаемый, а отдельные темы обучения являются так называемыми квестами (quest) – заданиями, требующими обязательного выполнения, иначе играть дальше невозможно. Одной из главных особенностей ролевых игр является возможность так называемой «прокачки» героя – главного персонажа, то есть усовершенствования его умений и навыков от начальных до максимально возможных. За каждое выполненное обучаемым-героем задание-квест он получает очки опыта, и его навыки растут. Данная возможность позволяет отказаться от традиционных форм оценки и тестирования знаний и умений обучаемого. Справился с заданием – оценен по достоинству увеличением своих качеств, например, памяти.

Предлагаемая форма электронного обучения, безусловно, нуждается в тщательной проработке и обсуждении. Действительно ли учебная ролевая игра может дать ребенку необходимые навыки и знания? Если обучающий сценарий и оформление игры будет выполнен на высоком уровне, то наш ответ – несомненно и гораздо более качественно, чем традиционные формы обучения, даже облаченные во внешнюю форму дистанционных технологий. П. И. Зинченко еще полвека назад (1961) показал важнейшую роль произвольного запоминания для усвоения учебного материала. К сожалению, ни одна из современных метод обучения целенаправленно не использует законов произвольной памяти, благодаря которой мы в основном и учимся! На бытовом уровне принято оценивать ценность знаний с позиции: пригодятся ли они человеку в дальнейшей жизни. И действительно, согласно П. И. Зинченко, мы запоминаем то, что лежит в сфере цели нашей основной деятельности. Да,

для произвольной памяти целью является как раз запоминание, но когда хранение информации обесмысливается, например, студент уже сдал зачет, то она быстро и забывается. Если для цели деятельности надо выиграть в компьютерную игру, играющий будет в необходимом порядке запоминать все, что необходимо для достижения подобной цели, то есть будет помнить и знать не ради самого этого предмета памяти и знания, а ради достижения личностно важной для себя цели – выиграть. Разветвлённая система обучающих ролевых игр позволит обучаемому усвоить играючи, по крайней мере, базовые знания, умения и навыки, хотя и высшие материи тоже могут постигаться в игровой форме.

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ

Баличева Лариса Вікторівна,

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,

доцент кафедри українознавства і мовної підготовки

іноземних громадян,

кандидат історичних наук, доцент

Balicheva_ne@ukr.net

Одним з головних завдань реформування вищої школи, враховуючи вимоги Болонського процесу, є переорієнтація навчального процесу на самостійне навчання студентів. З огляду на це, ключового значення набуває забезпечення студентів якісною навчальною літературою. Крім того, треба підкреслити, що реструктуризація процесу навчання тісно пов'язана з використанням інноваційних технологій. Інформаційна компетентність студентів необхідна для якісного засвоєння всіх навчальних предметів. В більш широкому значенні – це вже виклик часу. Оволодіння комп'ютерною культурою, формування інформаційної компетентності студентів є необхідною умовою включення студентів у світовий інформаційний простір.

Сучасні студенти денної форми навчання витрачають приблизно 60 відсотків навчального часу на самостійну роботу. Тому в нашому університеті постійно тривають пошуки нових шляхів та підходів до забезпечення студентів навчальною літературою. Для ефективної

самостійної студентської діяльності науково-педагогічним складом університету активно розробляються мультимедійні навчальні курси.

Ефективні та якісні мультимедійні навчальні курси складаються з таких розділів:

- електронний навчальний підручник (посібник);
- мультимедійні лекції;
- практикуми;
- тестовий контроль;
- список рекомендованої літератури для додаткового опрацювання.

Сьогодення вимагає від фахівців створення та використання електронних підручників. Вивчаючи це питання, автор звернула увагу на достатньо велику кількість публікацій з цієї теми і з'ясувала, що у педагогічній літературі не існує єдиного підходу з питань термінології, класифікації, особливостей і визначення переваг та недоліків електронних засобів навчального призначення.

У науково-педагогічній літературі можна виділити кілька основних підходів до визначення поняття «електронний підручник». Деякі автори розкривають зміст електронного підручника як засобу подання нового матеріалу разом з елементами самоконтролю отриманих знань. Фактично, у цьому випадку, мова йде про електронну версію вже виданих друкованих видань з елементами гіпертексту. Як електронна, так і друкована версія підручника мають спільні ознаки навчальної літератури, такі як висвітлення матеріалу у межах певної галузі знань з урахуванням новітніх наукових досягнень; системний розгляд поданого матеріалу.

Однак існує також інший підхід до поняття електронного підручника, коли наголос робиться на те, що це є навчально-методичний комплекс, який складається з трьох частин:

- теоретичної, в якій викладено основний матеріал з змісту навчального курсу;
- навчальної, у вигляді вправ, які закріплюють попереднє засвоєний текст;
- контролюючої, яка дає можливість з'ясувати якість засвоєння матеріалу, поданого у підручнику.

Зміст електронного підручника повинен враховувати компетентнісний формат і містити інваріативну частину з обов'язковим змістом за стандартами освіти, додаткову варіативну складову, що дає можливість поглибити знання. Таким чином, такий електронний навчальний продукт

забезпечує повний дидактичний цикл процесу навчання. Використання можливостей інформаційно-комп'ютерних технологій дозволяє підвищити якість навчання, зробити його динамічним та диференційованим за своїм змістом, вирішити кілька задач – наочність, доступність, індивідуальність, модернізація змісту, різнорівневий контроль, самостійність. Такий вид підручників активізує навчально-пізнавальну діяльність, розширює світогляд, дозволяє здійснити диференційований підхід до кожного студента, який самостійно вивчає навчальний матеріал. Така навчальна література може бути насичена відповідними ілюстраціями, портретами, відеоекскурсіями, картами.

Розглянемо більш детально переваги електронних підручників. Будь-який друкований підручник, нажаль, не містить такого наочного матеріалу, як його комп'ютерний аналог, що полегшує сприйняття та запам'ятовування студентами теоретичної інформації. Наприклад, фрагменти відеолекцій відомих викладачів, анімаційні кліпи, аудіо-інформація тощо. Крім того, слід особливо підкреслити унікальну здатність постійно оновлювати та розширювати зміст електронних підручників новими розділами, темами, завданнями і робити це швидко.

Новітні комп'ютерні розробки дозволяють створити дуже якісну навігацію підручника, завдяки гіпертекстовим посиланням, які здатні пов'язати визначення, тексти, приклади, що надаються у різних розділах. За допомогою такої пошукової системи читач дуже швидко може здійснити пошук потрібного терміна, додаткової інформації тощо. Однак, захоплюватися такими зв'язками не слід, бо це може відволікати студента, а також не сприяти логічному засвоєнню теоретичного матеріалу.

Ще однією перевагою електронного підручника є індивідуальність системи навчання. Студент сам може визначитися щодо темпів вивчення матеріалу, може самостійно повернутися до повторення того чи іншого розділу, або навіть пропустити вже засвоєний їм теоретичний блок.

Розробляючи електронні підручники, необхідно якісно розробляти їхню ергономіку. Наприклад, кількість інформації, яка подається на слайді та буде відображена на екрані, вибір кольорів (відтінки зеленого – для слайдів та темно-сірий – для шрифту), наявність відповідних підказок, елементів навігації.

Слід зауважити, що підготовка та реалізація якісного електронного підручника залежить не тільки від педагогічного та методичного досвіду

викладача-розробника, а й від знань основних технічних можливостей програми, на основі якої створюється цей продукт.

У ХНЕУ для створення мультимедійних навчальних курсів використовують спеціалізовану програму Adobe Captivate 6. Її пропонує для організації навчального процесу та створення навчальних мультимедійних ресурсів компанія Adobe Systems Inc. За допомогою цієї програми можна створити електронні навчальні курси з будь-якої дисципліни, які матимуть лінійну, складну (із взаємодією матеріалів з різних тем) та інтерактивну структури. Вона дає можливість імпортувати та використовувати у навчальних матеріалах відео, зображення, презентації. Контроль знань є однією з основних форм організації навчального процесу, оскільки дозволяє здійснювати перевірку результатів навчально-пізнавальної діяльності студентів, педагогічної майстерності викладача та якості створеної системи навчання. Спеціально розроблені тестувальні програми або бази даних, що містять тестові завдання, забезпечують, з одного боку, можливість здійснювати самоконтроль для того, хто навчається, а з другого – допомагати викладачу здійснювати перевірку знань. Adobe Captivate 6 дозволяє скласти тести різних рівнів складності, наприклад, завдання з однією правильною відповіддю, введення правильної відповіді у пусте поле, визначення правильного порядку дій тощо. При створенні тестових вправ в електронних підручниках, що розробляються викладачами ХНЕУ, студенту дозволяється розв'язувати тестові питання необмежену кількість разів, що сприяє більш глибокому вивченню навчального матеріалу. Комп'ютерна тестувальна система може являти собою окрему програму, що не допускає модифікації, або ж бути універсальною програмною оболонкою, яку відповідно до своїх вимог може наповнити сам викладач. Використовуючи можливості Adobe Captivate 6, контроль знань студентів можна здійснювати автоматично, відразу отримувати статистичні данні про результати тестування, вести моніторинг успішності та якості навчання студентів.

Використання комп'ютерних програм Adobe сприятиме поглибленню викладання та сприйняття будь-якого навчального матеріалу, дієво впливатиме на емоції студентів, викликатиме зацікавленість, що покращує засвоєння навчального матеріалу – все це значно підвищить ефективність навчання. Причому використання однієї програми у навчальному закладі буде сприяти формуванню індивідуальної

студентської електронної бібліотеки, яка зможе враховувати особливі фахові потреби протягом усього навчального періоду.

Створення великої кількості якісних електронних підручників спрощує організацію процесу навчання, дає можливість не лише студенту, а й сучасному спеціалісту навчатися практично все життя і у будь-який час. Електронні підручники можна вважати більш доступними, бо читач може скачувати їх з Інтернету чи електронної бібліотеки; прослуховувати, читати текст при недостатньому освітленні; змінювати основні формати тексту, у разі потреби – роздрукувати потрібний матеріал. Також варто підкреслити, що електронні видання формують уміння і навички самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Зрозуміло, що впровадження інноваційних та інтерактивних технологій створює для викладача неабиякі додаткові проблеми: пошук матеріалу, його обробка, на що витрачається велика кількість часу і зусиль. Використання електронних підручників потребує наявності на комп'ютері користувача відповідного програмного забезпечення. Також варто зробити акцент на тому, що з технологічної точки зору електронні підручники будуть зазнавати морального старіння швидше, ніж друковані видання. Ще одним суттєвим недоліком електронної літератури є неможливість обговорити ту чи іншу проблему, унеможливорює живе спілкування. Проте, коли мова йде про унікальну можливість цікаво, наочно, корисно організувати процес вивчення та діагностики знань, то безперечно електронні підручники є найкращим на цей час інструментом реалізації цих завдань. Це також впливає на формування принципово нових відносин між викладачем і студентом. Вони побачать у викладачеві споріднену душу, людину, яка здатна на творчість і самовдосконалення. А це, своєю чергою, буде спонукати їх самих до самовдосконалення та професійного і освітнього зростання. З іншого боку, студент повинен розуміти, що при використанні електронного підручника результат його навчання безпосередньо залежить від його самостійності та самодисципліни.

Отже, електронні підручники поступово стають провідним засобом навчального процесу, суттєво доповнюють та збагачують існуючі форми навчання. Процес самонавчання з використанням мультимедійних курсів має ряд переваг, що дозволяють реалізувати основні методичні принципи: величезний мотиваційний потенціал; конфіденційність; ступінь інтерактивності навчання; відсутність «боязні помилок»; можливість багаторазових повторень досліджуваного матеріалу; модульність;

динамічність доступу до інформації; доступність; наявність постійно активної довідкової системи; можливість вивчати навчальний матеріал у власному індивідуальному темпі. Однак, найближчим часом електронні підручники не зможуть замінити традиційні друковані видання, оскільки для цього потрібно ще створити комп'ютерний навчально-інформаційний простір, єдиний як для викладача, так і для студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березовский В. С., Стеценко И. В. Создание электронных учебных ресурсов и онлайн-обучение : [Учебн. пособ.] / В. С. Березовский, И. В. Стеценко. – К. : Изд. группа ВНУ, 2013. – 176 с. : ил.
2. Ветвінська Н. О. Використання інформаційних технологій під час викладання гуманітарних дисциплін. Матеріали IX Міжнародної науково-методичної конференції «Проблеми управління якістю підготовки фахівців в умовах інтеграції в міжнародний освітній простір» // Нова педагогічна думка. – Спецвипуск № 2. – 2009. – С. 29–34.
3. Вымятнин В. М. Мультимедиа-курсы: методология и технология разработки [Электронный ресурс] / В. М. Вымятнин, В. П. Демкин, Г. В. Можаяева, Т. В. Руденко // Открытое и дистанционное образование – Томск, 2002. – № 3 (7). – С. 34–61. – Режим доступа до журн. : http://www.huminf.tsu.ru/bib/mozhaeva/pub2002/7_2002_vum_dem_mozh.pdf
4. Козлакова Г. О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід : монографія / Г. О. Козлакова. – К. : ВЦ „Просвіта”, 2002. – 230 с.
5. Кушнир Д. В. Мультимедиа в системах дистанционного обучения [Текст] / Д. В. Кушнир, И. Е. Зайцев // Информационные ресурсы и технологии в гуманитарном образовании : сб. ст. / науч. ред. и сост. Г. А. Гордукалова, Т. В. Ляшенко, В. В. Головин. – СПб. : СПбГУКИ, 2006. – С. 92–96.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ LMS MOODLE

Березенська Світлана Миколаївна,

Харківський торговельно-економічний інститут КНТЕУ, старший
викладач кафедри вищої математики та інформатики

berezsvet@gmail.com

Використання дистанційних технологій навчання сьогодні можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки і комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії [1]. Але таке навчання буде ефективним тільки при умові особистісної мотивації студента, пов'язаної з потребою у самовдосконаленні, досягненні духовних цілей, ідеалів, безпосередньо спрямованих на розвиток професійної свідомості і високої професійної культури. При цьому, навіть при достатній позитивній мотивації, процес навчання потребує постійної активізації, адже монотонність та одноманітність подання інформації при дистанційній формі навчання призводить до втрати інтересу до самого процесу навчання. А для цього вимагається перехід дидактичної системи від традиційних, переважно інформаційних стилів навчання, до сучасних інтерактивних форм і методів, які дозволяють інтенсифікувати навчальний процес, стимулювати розвиток творчості, нестандартного стилю мислення, кваліфікованого вирішення професійних завдань.

Однією з інтерактивних форм навчання, які спроможні активізувати навчальний процес як при традиційній, так і при дистанційній формах навчання, є ігрова технологія, яка може виступати як цілісна самостійна технологія або як елемент технології. Головні завдання, які реалізуються при цьому – це розвиток інтелекту, творчої уяви, комунікативних здібностей, активності, ініціативи. На жаль, як відмічають Куліш І.М. [3] та Мельничук І.М. [4], зміст навчальних дисциплін, які вивчаються у вищій школі, має відчужений характер від особистості майбутнього фахівця, тобто є відстороненим від особистісно значущого, пережитого, присвоєного і саме гра направлена на активізацію пізнавальної та творчої діяльності студентів і забезпечує ефективність процесу професійного становлення і саморозвитку особистості майбутнього спеціаліста. Адже в

процесі гри студентам доводиться глибше знайомитися з навчальним матеріалом, демонструвати оригінальність мислення. Доречним буде зазначити, що в дослідженнях основних психологічних аспектів ігрової навчальної діяльності, які проводилися Л.С. Виготським, С.П. Рубінштейн, Д.Б. Єльконіним та ін., відмічається позитивна корекція психічного стану студентів як під час самої гри, так і після її закінчення.

У рамках дистанційних технологій гра виступає як багатофункціональна діяльність: іде пошук рішення проблем, здійснюється інтенсифікація навчання, ведеться консультування здійснюється діяльність впровадження ідей, іде розвиток творчих здібностей студентів, корекція навчальних установок і т. д.

Одним зі шляхів використання гри в дистанційному навчальному курсі є робота з понятійним апаратом навчальної дисципліни – основними термінами та їх визначеннями. Саме недостатня увага термінологічним аспектам може привести до нерозуміння ключових моментів дисципліни, і як наслідок, до неякісного оволодіння навчальним матеріалом і неможливості використання отриманих знань у професійній діяльності.

Сучасні комп'ютерні системи управління навчанням дають різні можливості по організації інтерактивної ігрової діяльності студентів в дистанційному курсі. Так, одну з найпоширеніших у світі LMS Moodle можна налаштувати під особливості конкретного освітнього проекту, використовуючи стандартні модулі цієї системи, а при необхідності до системи можна вбудувати нові модулі.

Одним із стандартних модулів LMS Moodle, який дозволяє включити ігрові технології в дистанційний навчальний курс, є модуль «Гіперпосилання». Сам по собі цей модуль не створює ігрової діяльності в курсі, а лише відсилає студента до зовнішнього ресурсу з дидактичною грою, тим самим сприяє переключенню уваги студента між окремими частинами навчального контенту та активізує пізнавальну діяльність студентів. Також додати дидактичну гру до навчального курсу дозволяє інтерактивний елемент «Пакет SCORM». На відміну від «Гіперпосилання» цей елемент є «діяльнісним», тобто результати гри, яку пройшов студент, може бути оцінено і враховано викладачем у загальному рейтингу студента з навчальної дисципліни. «Пакет SCORM» дозволяє організувати зворотній зв'язок між викладачем і студентом, що є фактором

У порівнянні з «Гіперпосиланням» елемент «Пакет SCORM» є дещо складнішим для застосування, але можливість організації зворотнього

зв'язку «викладач-студент» робить його більш ефективним для забезпечення якості навчальної діяльності студента в дистанційному курсі. І «Гіперпосилання», і «Пакет SCORM» дозволяють організувати в навчальному курсі ігрову діяльність шляхом додавання до нього віртуальних тренажерів чи імітаційних моделей, які знаходяться у вільному доступі в мережі Інтернет або розроблені самими викладачами.

Зовсім інший підхід до організації ігрової діяльності в навчальному курсі реалізується за допомогою додаткового (тобто такого, що не входить до стандартного пакету інсталяції) модулю LMS Moodle – модулю «Гра». Ігри, які входять до цього модуля («Кросворд», «Судок», «Мільйонер», «Схована картинка» та інші) можна вбудовувати в будь-який структурний блок системи управління навчанням – їх можна розміщувати як на головній сторінці системи, так і в окремо взятому курсі. Модуль «Гра» є активним елементом, тобто викладач може передбачити виставлення оцінки за проходження гри, як в автоматичному, так і в ручному режимі. Інформаційною базою для створення тієї чи іншої гри може виступати глосарій або банк запитань дистанційного курсу. При достатній термінологічній або тестовій базі є можливість динамічно формувати гру таким чином, що кожен студент для роботи отримає свій унікальний варіант завдання.

Психологи стверджують, що включення гри в навчально-пізнавальну діяльність студентів сприяє підвищенню їх інтелектуальних здібностей та формуванню творчої активності. Також, гра, яка використовується з дидактичною метою, не тільки покращує результати навчання, а й надає позитивні емоції і студентам, і викладачам. А це означає, що інтелектуальна гра завдяки створенню зацікавленості до навчання є ефективною формою організації навчальних занять.

Отже, ігрові технології при дистанційному навчанні характеризуються процесами свідомої організації способу здійснення діяльності, які ґрунтуються на рефлексії та активних пошукових діях із приводу професійної діяльності. Рефлексивний, пошуковий, розумовий та організаційний компоненти ігрової діяльності формують у студента дослідницьке і творче відношення до дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дистанційне навчання - від теорії до практики // Освітній портал. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://www.osvita.org.ua/distance/articles/15>

2. Зачко О.Б. Игровые методы обучения в виртуальной среде Moodle / О.Б. Зачко, Т.Є. Рак // «Новий колегіум». – 2009. – № 1. – С. 53-57.
3. Куліш І. М. Дидактична гра як засіб активізації навчальної діяльності студентів університету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.09 "Теорія навчання" / Куліш Ірина Миколаївна – Київ, 2003.
4. Мельничук І.М. Особливості застосування інтерактивних ігор у вищому навчальному закладі // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Педагогічні науки. – 2010. – №4.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕО ПРИ ПРОЕКТУВАННІ ДИСТАНЦІЙНИХ КУРСІВ

Бугайчук Костянтин Леонідович,

Харківський національний університет внутрішніх справ, начальник
науково-дослідної лабораторії, кандидат юридичних наук, доцент
klbugaychuk@gmail.com

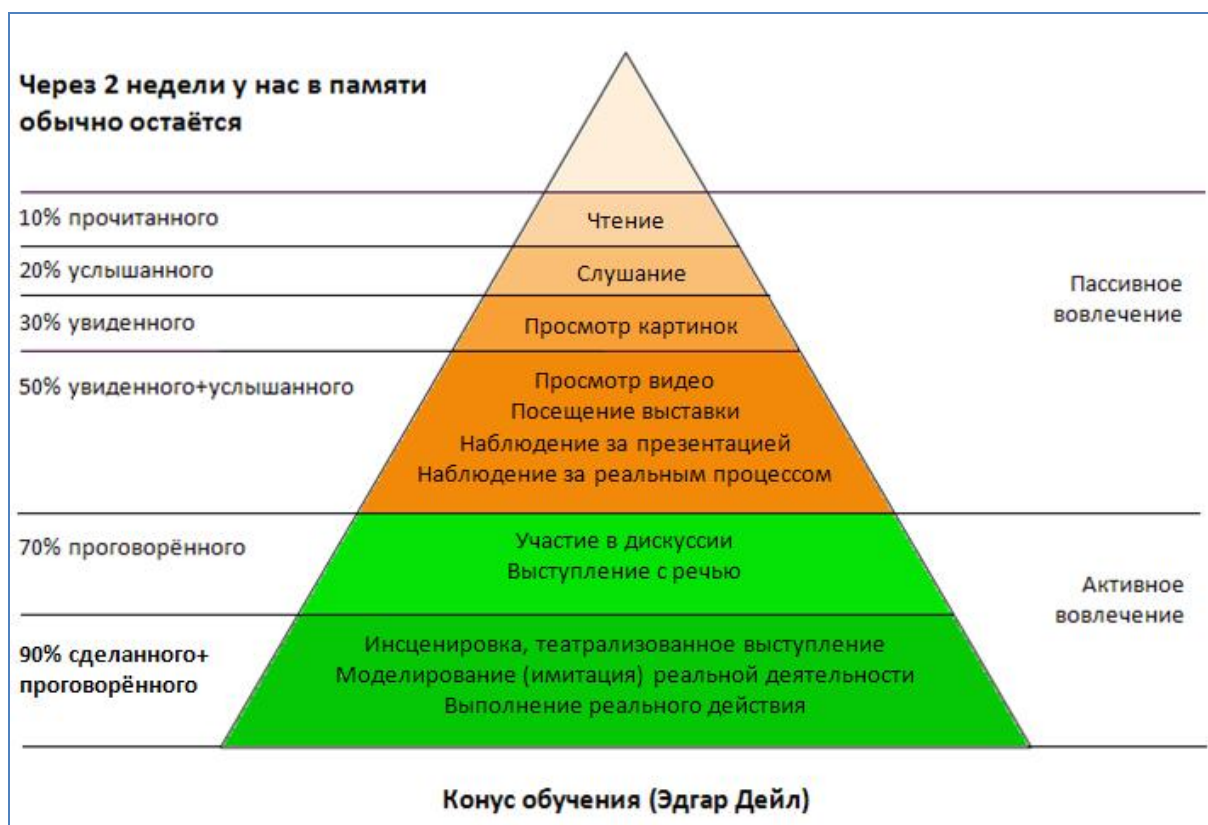
Сучасні вимоги до освітнього процесу вимагають від науково-педагогічного складу ВНЗ МВС України використання передових психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Повсюдне розповсюдження мережі Інтернет, удосконалення технічних засобів, які використовуються у навчальному процесі, зумовлюють створення та застосування навчального мультимедіа контенту при здійсненні навчання курсантів, студентів та слухачів.

Як відомо, під терміном «мультимедіа» розуміють або технологію, що описує порядок розробки, функціонування і застосування засобів обробки інформації різних типів, або різні форми комбінування інформації (текст, графіка, звук, відео тощо). Отже, коли говорять про мультимедійний навчальний матеріал, то у цьому аспекті насамперед розуміють, що він складається з різних форм представлення інформації: тексту, зображень, звуку, відео, 3D анімації тощо. У своїй доповіді ми хотіли б зупинитися на одному форматі навчальних матеріалів – відео.

Інтерес саме до відео у навчальному процесі зумовлений, зокрема, й на підставі наукових розробок у галузі педагогічного дизайну та педагогічної психології. Так, відомий фахівець Едгар Дейл наприкінці 60-х років надавав своїм підопічним навчальний матеріал різними способами. Після цього він проводив аналіз їхніх здібностей відновлювати отриману інформацію. У підсумку він зробив такі висновки:

- прослуховування лекцій і читання матеріалів на конкретну тему є найбільш неефективним способом засвоєння інформації;
- навчання людей і застосування особистих знань на практиці є найбільш ефективним методом засвоїти що-небудь.

Результати проведеного аналізу він виклав у вигляді схеми, що отримала назву «Конуса навчання Едгара Дейла». У його основу були покладені результати, до яких прийшов Дейл, проте відсотки були отримані його послідовниками, які проводили свої власні дослідження [1].

Надана схема дає розуміння, наприклад, того, чому відео сприймаються і запам'ятовуються людиною краще, ніж книга або підкаст, оскільки людський мозок більше сприймає одночасно надані аудіальні та візуальні фрагменти інформації.

Логічним доповненням до зазначеного є праці Володимира Наумова. На його думку, знання, представлені у дистанційному курсі, можна класифікувати за кількома видами:

а) Предметні. Це відомості про конкретні об'єкти, їхні властивості і відносини між ними.

б) Концептуальні. Під ними розуміється узагальнений системний опис об'єктів (поняття, класифікації, принципи, узагальнення, теорії, моделі та ін.). Їхній минулий, поточний і майбутній стан.

в) Процедурні. Опис способу і порядку маніпулювання об'єктами та їх перетворення.

г) Прагматичні (компетентнісні). Визначення ступеня адекватності застосування предметних, концептуальних і / або процедурних знань, обставинам, нормам і цінностям [2, С. 25–27].

І якщо допустити, що статичні зображення можуть бути формою відтворення концептуальних та, частково, предметних знань, то оптимальним форматом представлення процедурних знань є, звичайно, відео.

Яким же чином можна використовувати відео при проектуванні власного дистанційного курсу? Є два основних варіанти. Відео можна створити самому, відео можна взяти з доступних інтернет-ресурсів.

У першому випадку для створення власного відео можна використовувати як стаціонарні студії та технічні засоби (відеокамери), так і інтернет-сервіси, а також комп'ютерні програми.

Серед зазначених програмних та веб-орієнтованих сервісів можна виділити наступні:

1. Screenr (<https://www.screenr.com>). Дозволяє створювати скрінкасти онлайн в HD-здатності. Зареєструватися на сайті сервісу можна за допомогою будь-яких акаунтів соціальних мереж, після чого у вас буде власне сховище навчального контенту. Цей інструмент створений компанією Articulate Global, тому він має обмеження. По-перше, тривалість запису складає 5 хвилин. По-друге, у вас повинна бути встановлена остання версія Java.

2. Screencast-o-matic (<http://www.screencast-o-matic.com>). Цей сервіс дає можливість записувати скрінкасти прямо з сайту, без встановлення сторонніх програм. Отримане відео можна відразу ж завантажити на YouTube і отримати посилання для перегляду. Відеофайл може бути експортований і на комп'ютер у форматі MP4, A VI або FL V (flash-відео).

Сервіс підтримує одночасний запис з екрану і web-камери. Обмеження сервісу – це максимальна тривалість одного запису (15 хвилин). До речі, якщо вас з якихось причин не влаштовує веб-версія Screencast-o-Matic, можна завантажити і встановити ПК додаток цієї програми.

3. oCam (<http://ocam.en.softonic.com>). Альтернативна програма для запису екрану ПК, основним мінусом якої є англomовний інтерфейс. Може записувати екран зі звуком у будь-якій роздільній здатності, робити скріншоти, робити запис з 2-х моніторів, застосовувати різні кодеки запису.

4. Movenote (<https://www.movenote.com>). Цей сервіс дозволяє завантажити презентацію та прокоментувати її, зокрема за допомогою веб-камери. Отже його можна використовувати для запису власних лекцій, виступів або відповідей на запитання. Створеним відео можна поділитися у соціальних мережах, а також завантажити на власний ПК.

5. Програмні продукти iSpring (<http://www.ispring.ru>). Вони встановлюються як надбудова для PowerPoint. Всі інструменти для створення навчальних курсів і тестів доступні у додатковій вкладці на панелі інструментів PowerPoint. Так за допомогою iSpring Presenter ви можете створювати електронні курси з відеосупровідом, тестами, сценаріями розгалуження і в один клік публікувати їх у форматах HTML5 та Flash. Також ви можете додати в електронний курс аудіосупровід відео з YouTube і Flash-ролики. Далі ви можете легко зберегти матеріали для подальшого розміщення на сайті або у блозі, у будь-якій СДО з підтримкою SCORM (всі версії), AICC, Tin Can API, на CD / DVD.

У другому випадку ми радимо використовувати можливості відеохостингів <https://vimeo.com>, <https://www.youtube.com>, <http://rutube.ru>. Якщо розширити географію пошуків, то можна скористатися спеціальними інтернет-ресурсами: <http://universarium.org> (колекція відкритих академічних лекцій), <https://www.lektorium.tv> (архів відеолекцій на російській мові), <http://www.teachvideo.ru> (начальні відео з ІТ тематики), <http://www.intuit.ru> (матеріали інституту відкритого навчання Інтуїт), <http://tube.sfu-kras.ru/films> (навчальні відео з природничих та технічних наук), <http://www.smartvideos.ru> (пізнавальне відео з різних галузей знань), <http://lectoriy.mipt.ru> (лекції викладачів фізтеху); <http://skillsacademy.com.ua> (навчальні відео щодо працевлаштування, особистісного росту), http://onua.edu.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blo

[g&id=121&Itemid=379&lang=uk](#) (відеолекції Одеської національної юридичної академії) тощо.

Підкреслимо, що використання відеофрагментів у навчальному процесі зумовили появу кількох моделей організації та проведення навчального процесу, а також проектування дистанційних курсів, зокрема, йдеться про «перевернуте навчання» та масові відкриті дистанційні курси (xMOOC).

У чому ж сутність моделі «перевернутого навчання»? При традиційному навчанні викладач у класі (аудиторії) пояснює матеріал, а потім учні (студенти) виконують домашні завдання дома, зокрема й з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. У «перевернутому класі» учні отримують навчальний матеріал за новою темою заздалегідь у вигляді відео, а потім вони самостійно опрацьовують його вдома. На наступному ж етапі заняття з цієї теми проводяться у вигляді активної участі учнів (студентів) у навчальній діяльності, відпрацюванні матеріалу, взаємодії з викладачем та однокласниками (одногогрупниками). Учні (студенти) можуть працювати індивідуально або у невеликих групах. Різні групи учнів можуть вивчати і відпрацьовувати різні аспекти однієї і тієї самої теми одночасно. Отже, замість читання лекцій, викладач допомагає учням в активній формі досягти заявлених навчальних цілей.

З чого складається типовий xMOOC? Відеолекції, відсортовані за розділами, тривалістю по 10–20 хвилин. Крім цього, пропонуються додаткові матеріали: тексти, рекомендовані книги, інші ресурси. Перевірка завдань: або автоматизовані тести, або взаємна оцінка студентами робіт один одного. Тобто ви отримуєте роботу однієї людини, він отримує у відповідь ще чийось. Як правило, є форум, де автор курсу спонукає студентів спілкуватися на якусь тему.

Як підсумок зазначимо, що використання відео у навчальному процесі курсантів, студентів та слухачів ВНЗ МВС України дозволяє:

- представити навчальний матеріал з високим ступенем наочності, особливо при моделюванні процесів здійснення правоохоронних заходів та практичних ситуацій у динаміці;
- підвищити мотивацію осіб, які навчаються, шляхом демонстрації напрямів застосування навчальної інформації у практичній діяльності;
- розширити потенціал з індивідуалізації освітнього процесу;

- забезпечити широку зону контактів з усіма учасниками навчального процесу;
- надати широке поле для активної самостійної діяльності курсантів, студентів, слухачів;
- удосконалити практичну спрямованість навчального процесу шляхом моделювання правоохоронних ситуацій та застосування відеофрагментів на практичних і семінарських заняттях у якості як навчального матеріалу, так і результатів виконання практичних завдань;
- змінити порядок організації навчання щодо власних дисциплін шляхом застосування моделі «перевернутого навчання», а також створення передумов для розробки масового відкритого курсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Толковый словарь маркетинговых терминов (иллюстрированная энциклопедия) [Электронный ресурс] / под ред. С. В. Корчанова. – Режим доступа : <http://www.mrкетинг.ru/dict/dict.php?ss=357&tp=N>
2. Наумов В. В. Проектирование корпоративного электронного курса / В. В Наумов. – Новороссийск : Верная линия, 2012 – 104 с.

МУЛЬТИАГЕНТНЫЕ МОДЕЛИ С ПРОАКТИВНЫМИ МЕТОДАМИ ПЛАНИРОВАНИЯ ТРАЕКТОРИИ ОБУЧЕНИЯ В ПОДДЕРЖКЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ

Гребенюк В. А.

Харьковский национальный университет радиоэлектроники,
старший преподаватель каф. ИИ, заместитель директора ЦТ ДО
grebenyuk@gmail.com

Образование все больше и больше становится высокотехнологичным, скоростным, интегрированным с современными информационными технологиями. Облачные сервисы и распределенные технологии обработки информации определяют собой наиболее перспективные направления, которые могут быть реализованы многоагентным подходом в области обучения и принятия решений. Наиболее популярным направлением развития многоагентного подхода является BDI агенты [1]. При обучении процессы планирования

траектории обучения являются важнейшими. Планирование может быть реализовано в виде алгоритмов частично упорядоченных планов или графа планов [2]. При планировании индивидуальных траекторий необходимо учитывать и прошлый опыт обучающегося и его цели обучения. Процесс не может быть статическим и постоянно должен быть в динамическом перепланировании. Студенты должны быть мотивированы к проактивной деятельности по изучению учебных материалов и накоплению практических навыков. Проактивность в многоагентных системах активно исследуется в настоящее время [3].

Проведенный в феврале этого года в ХНУРЭ эксперимент по полной замене очных видов занятий на их дистанционные эквиваленты показал, что важнейшим фактором успеха образовательных программ с использованием ДО является мотивация как учащихся, так и преподавателей. Учитывая текущую материально-финансовую обстановку, нельзя рассчитывать на повышение мотивации только за счет повышения уровня оплаты труда. Поэтому выходы нужно искать в других сферах, где мотивация поддерживается за счет социальных отношений и методов их регуляции.

Социальные сети по интересам, игровые сетевые пространства, открытые проекты демонстрируют возможности парадигмы развития Интернета, связанной с концепцией web 2.0, а именно социализацией генерации контента. При этом «лайки» и «перепосты» стали своеобразной заменой денежному поощрению за созданный материал. В учебном пространстве, по-прежнему, основным мерилом является балльная оценочная система, которая никак не отображает реального участия студента или преподавателя в проводимом процессе передачи знаний, накопления умений и формирования компетенций. Даже рейтинги оценок, публикуемые как в точках промежуточного оценивания, так и в финале, не достигают эффекта повышения мотивации в учебном процессе.

Траектория обучения может быть рассмотрена как последовательность различных видов учебных активностей (чтение ресурсов, прохождение лабораторных практикумов, участие в обсуждениях и дискуссиях, тестирование, написание эссе и рефератов). Общей целью этой траектории является получение диплома (сертификата) об окончании, предполагающий наличие определенного перечня формальных критериев (достижений). Траектория обучения, как правило, не бывает линейной, а предполагает частичное упорядочивание.

Некоторые виды учебных активностей (далее учебных объектов, УО) могут быть изучены в рамках того или иного учебного модуля на конкурентной основе. Каждый УО имеет перечень предусловий и перечень результатов, которые могут стать предусловиями для следующих УО или условиями завершения учебного модуля с зачетом или оценкой (рис 1).

Рис. 1. Схема элементарного учебного объекта

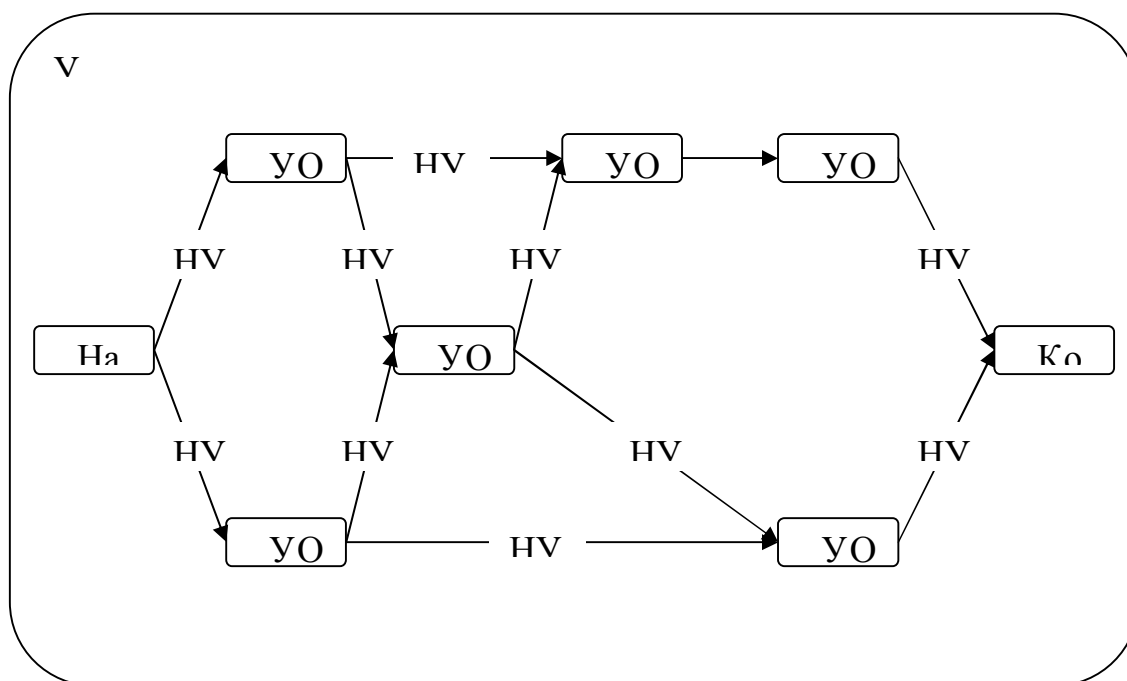
Для подтверждения наличия у студента или преподавателя необходимых результатов можно использовать электронную систему достижений (значков). Каждый учебный объект может приводить к получению необходимых знаний или приобретению навыков, что будет подтверждаться значком (бейджем). Достижения зарекомендовали себя в различных социальных проектах, где за выполненные действия участники получают небольшие графические изображения, размещаемые в профайле пользователя. Пользователи делятся ссылками на эти изображения и выставляют их на заглавных страницах, соревнуются друг с другом по количеству и качеству получаемых достижений. Такая система зарекомендовала себя как вспомогательная для мотивации и основана на результатах психологических исследований.

Таким образом, кроме необходимой оценки (числового или буквенного подтверждения выполнения), каждый УО может сопровождаться различными бейджами достижений. Бейджи можно разделить на основные и дополнительные (сопровождающие). Основные показывают на прохождение УО: бейдж диплома (db), бейдж обязательного модуля (rb_i), бейдж выборного модуля (ob_i), бейдж теста (tb_i), бейдж лабораторной работы (lb_i), бейдж семинара/форума/дискуссии (ab_i). Дополнительные показывают на разнообразные характеристики достигнутых результатов временные, качественные, турнирные, уникальные, специфические. К таким дополнительным бейджам можно отнести: лучший отчет (brb_i), лучшее эссе (beb_i), лучший наставник (btb_i), лучший помощник (bmb_i), лучший исследователь (bib_i), первый по лабораторной работе (1stlb_i), второй по лабораторной работе (2ndlb_i), третий по лабораторной работе (3rdlb_i) и т. д. Отрицательные бейджи, в случае

отсутствия результатов у студента, так же могут быть присвоены, однако они имеют худший мотивационный эффект, чем положительные. Отрицательные бейджи (например, последний по лабораторной) могут быть использованы для анализа и планирования траектории поведения, хотя и будут скрыты.

Кроме меток достижений, выставляемых в профайлах пользователей, бейджи могут быть использованы как элементы условий при формировании плана (траектории) обучения.

В общем виде план обучения можно представить в виде сетевого графа, где узлами будут являться УО, а каждая связь представляет собой отношение вида «предшествует-следует» с «необходимым условием». В качестве условий могут выступать как бейджи достижений, так и их логические объединения по правилам формальной логики. Внешний вид плана может выглядеть, как представлено на рис. 2. Каждое необходимое условие (НУ) может быть представлено одним или набором различных бейджей достижений.

Рис. 2. План обучения

Планирование начинается с примитивного плана, включающего только блоки «Начало» и «Конец» учебного модуля (курса, программы). Результатами блока «Начало» устанавливаются бейджи, с которыми студент начинает обучение (список может быть пустым или сформированным по результатам предварительного тестирования,

входного тестирования, анкетирования). Необходимыми условиями блока «Конец» являются формальные бейджи достижений, позволяющие выставить положительную оценку по проходимому учебному объекту или модулю. Студенты рассматриваются как формальные агенты, имеющие возможность исполнять план. Для каждого студента строится шаблонный план прохождения УО. Для прохождения студентом УО создается линеаризация, учитывающая временные зависимости и причинно-следственные связи. В ходе обучения, студенты могут с разными темпами выполнять различные УО и получать соответствующие бейджи, а некоторые из них могут даже не выполнить какие-то УО, что может привести к необходимости динамического перепланирования.

Кроме системы публикуемых бейджей, система управления ДО может быть оснащена подсистемой графической визуализации плана обучения и текущей линеаризации (графическая карта обучения) с указанием на текущее положение и прогресс. Такая визуализация позволяет студенту не только отслеживать текущее положение, но и проактивно планировать свои будущие действия по выполнению плана. Получая доступ к полному плану учебной программы специальности, студент имеет возможность заранее определять необходимые для получения зачетов и оценок по различным дисциплинам предусловия и выполнять соответствующие УО, которые в качестве результатов предоставляют необходимые бейджи достижений. Система может быть оснащена справочно-рекомендательной функцией, помогающей студенту выстроить оптимальные траектории. Учитывая современные тенденции на персонализацию образования, такая система планирования выглядит наиболее перспективной.

Основной упор в образовании необходимо делать на практичность получаемых знаний и умений. Потому каждый учебный план, в полном объеме или частично, должен проходить апробацию профильными коммерческими компаниями. В случае совпадения основных критериев качества и требуемых компетенций компании, последняя может выдавать сертификаты «одобрено компанией», и эти сертификаты так же могут быть использованы в качестве символов бейджей достижений для студентов. Одобренный компанией и университетом УО может быть пройден студентом не только в рамках учебного плана его специальности, но и на базе учебных подразделений компании или других образовательных структур. Получив сертификат, студент имеет право перезачесть этот УО в

рамках своего учебного плана по специальности, изучаемой им в университете. При этом, такие бейджи являются не только внутренними символами достижений, но могут быть использованы и для признания квалификации или компетенции, при поступлении на работу. Сертифицированный компанией преподаватель – обладатель соответствующего бейджа, являющийся разработчиком или тьютором УО, фактически так же является фактором повышения мотивации у студентов, поскольку студенты видят, что сопровождает их обучение сертифицированный специалист.

Выводы. Таким образом, при построении отдельных УО и учебных планов в целом, для реализации возможности проактивного планирования траекторий обучения необходимо оснастить каждый УО набором обязательных бейджей достижений и сопровождающими дополнительными бейджами, указывающими на получение побочного навыка или дополнительных знаний. Публично доступные бейджи (с их описаниями) дадут возможность как оптимально планировать студенту свою траекторию обучения с помощью планирующих алгоритмов (например, POP или PL-Planing), так и уменьшить количество повторений одних и тех же порций информации в разных УО или учебных модулях.

ЛИТЕРАТУРА

1. Rao, Anand, Georgeff, Michael BDI Agents: From Theory to Practice. Proc. of the First International Conference on Multiagent Systems. – AAAI. – 1995, pp. 312 – 319.
2. Meneguzzi, Filippa Rech, Zorgo, Avelino Francisco, Da Costa Mora, Michael, Luck, Michael, Incorporating Planning into BDI Systems, Scalable Computing: Practice and Experience, 2007, Vol. 8, Num. 1, pp. 15 – 28.
3. Fan, Xiacong, Yen, John, Volz, Richard A., A theoretical framework on proactive information exchange in agent teamwork, Artificial Intelligence Vol. 169, 2005 pp. 23 – 97.

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАЧІ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ПРИ ДИСТАНЦІЙНІЙ ФОРМІ НАВЧАННЯ

**Гринчак Микола Васильович¹, Кузьмичова Катерина
Володимирівна²**

¹Уманський національний університет садівництва, канд. техн. наук,
доцент, grinnik@ukr.net

²Харківський національний університет міського господарства,
старший викладач, ekuzmich@ukr.net

Основною формою навчання, спрямованою на первинне оволодіння знаннями, є лекція. Лекція забезпечує теоретичну основу навчання, розвиває інтерес до навчальної діяльності в конкретній навчальній дисципліні, формує в студентів орієнтири для самостійної роботи над дисципліною. Лекція має особливі переваги не тільки як спосіб постачання інформації, але і як метод емоційного впливу викладача на слухачів, підвищує їхню активність у навчанні. Тут проявляється педагогічна майстерність лектора, його мовна культура й ораторське мистецтво. Висока ефективність діяльності викладача під час читання лекції буде досягнута тільки тоді, коли він враховує психологію аудиторії, закономірності сприйняття, уваги, мислення, емоційних процесів студентів.

Підбір, побудова й методика викладання лекційного матеріалу визначаються як особливостями наукової дисципліни, так і профілем вузу, факультету, кафедри. Методика читання лекцій залежить від етапу вивчення предмета й рівня загальної підготовки студентів, форма її проведення - від характеру, теми й змісту матеріалу.

Можна виділити три основних типи лекцій, які застосовуються на очному навчанні для передачі теоретичного матеріалу: вступна лекція, інформаційна лекція й оглядова лекція. Залежно від дисципліни, що вивчається й дидактичних цілей можуть бути використані такі лекційні форми, як проблемна лекція, лекція-візуалізація, лекція-прес-конференція, лекція із заздалегідь запланованими помилками й інші.

При дистанційному навчанні традиційні лекції виявляються практично нереальною формою організації навчальної діяльності завдяки віддаленості викладачів і студентів, розподіленого характеру навчальних груп і т.д. Для вивчення теоретичного матеріалу повинні, мабуть, бути

використані інші технології, які враховують специфіку дистанційного навчання. При цьому якість засвоєння теоретичного матеріалу не повинна уступати якості, що досягається при читанні лекцій в умовах очного навчання, і може бути досягнута за рахунок створення комп'ютерних навчальних програм і використання сучасних комп'ютерних телекомунікацій у навчальному процесі.

В якості технологій, які можуть використовуватися для організації вивчення теоретичного матеріалу при дистанційному навчанні, крім традиційних лекцій можна виділити наступні [2].

Відеолекції. У цьому випадку лекція викладача записується на відео. Методом нелінійного монтажу вона може бути доповнена мульті-медіа додатками, що ілюструють виклад лекції. Такі доповнення не тільки збагачують зміст лекції, але й роблять її виклад більш живим і привабливим для студентів. Безсумнівною перевагою такого способу викладу теоретичного матеріалу є можливість прослухати лекцію в будь-який зручний час, повторно звертаючись до найбільш важких місць.

Такі лекції нічим не відрізняються від традиційних, які читають в аудиторії. Недоліком цієї технології є її дорожнеча. Крім того, вуз, що здійснює навчальний процес, і периферійні навчальні центри можуть бути територіально сильно рознесені по годинних поясах. Тому такі лекції доцільно використовувати при відсутності учбово-методичного матеріалу по новим курсам, або в тому випадку, коли які-небудь розділи курсу, викладені в методичних посібниках, безнадійно застаріли, або окремі особливо важкі розділи курсу вимагають методичної переробки викладачем.

Мультімедіа лекції. Для самостійної роботи над лекційним матеріалом студенти використовують інтерактивні комп'ютерні навчальні програми. Це навчальні посібники, у яких теоретичний матеріал завдяки використанню мультімедіа засобів структурований так, що кожен студент може вибрати для себе оптимальну «траєкторію» вивчення матеріалу, зручний темп роботи над курсом і спосіб вивчення, максимально відповідний психофізіологічним особливостям його сприйняття. Навчальний ефект у таких програмах досягається не тільки за рахунок змістовної частини й дружнього інтерфейсу, але й за рахунок використання, наприклад, тестів, які дозволяють студентів оцінити ступінь засвоєння їм теоретичного навчального матеріалу.

Традиційних лекцій при дистанційному навчанні може й не бути, якщо навчальна дисципліна добре забезпечена учбово-методичними матеріалами [1]. Основним завданням викладача в цьому випадку стає підтримка процесу самостійного засвоєння первинних знань студентами, для чого можуть бути задіяні всі відомі форми навчальної діяльності: обов'язкові тематичні консультації, самоконтроль, робота з мультимедіа курсами й інші.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анисимов А. М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle. Учебное пособие. – Харьков: ХНАГХ, 2009
2. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні. [Електронний ресурс]. <http://referatfolder.org.ua/content.php?c=pedagogy&id=987&s=>Рукавішнікова О. В. Теоретичні питання організації дистанційного навчання в освітній роботі. [Електронний ресурс]. http://www.mcppv.ho.com.ua/docs/st_rykavishnikova1.htm

ПІДГОТОВКА КУРАТОРІВЗМІСТУ

Кухаренко Володимир Миколайович,¹ Рибалко Олена Володимирівна²

¹Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», керівник лабораторії, професор, кандидат наук

kukharenkovn@gmail.com

²Харківський національний автомобільно-дорожній університет, методист

alenakhpi@rambler.ru

Вступ. Ми знаходимося під постійним шквалом інформації, що надходить із соціальних мереж [1]. Наприклад:

- 72 годин відео завантажується на YouTube кожну хвилину;
- 25 мільярдів одиниць контенту створюються на Facebook кожен місяць;
- за один день 250 мільйонів фотографій завантажується на Facebook і 294 мільярдів листів надсилається;

– 2010 року в пошуковій системі Google було 1,2 зеттабайт цифрових байтів; за рік обсяг зріс експоненціально до 1,8 зеттабайт. (Зеттабайт – трильйон гігабайтів, тобто число 21 порядку.)

Умови експоненціального зростання кількості інформації у мережі і поява нових технологій обумовлює необхідність уміти працювати з інформацією і використовувати її у поточній роботі.

На Заході у 2008 році з'явився термін «куратор змісту», який зазвичай ототожнюють з музейними працівниками [2]. Музейні куратори не створюють контент, вони тримають руку на пульсі тенденцій, прислухаються до того, що відвідувачі обговорюють, і знаходять ресурси, які добре резонують з інтересом відвідувачів. Вони шукають артефакти, пов'язані з цією темою, і організовують виставки.

Збереження змісту (content curation) – це процес категоризації великої кількості контенту та подання її в організаційній функції для конкретної предметної області (ніші). Особливо ця робота важлива при організації масових відкритих онлайн курсів, що повинні базуватися на новітній інформації, яка ще не пройшла етап узагальнення. Саме тут важливу роль відіграє якість інформації та куратор, який робить процес обробки її прозорим і ясным.

Складові курування [2]:

- соціальні мережі: у своїй найпростішій формі, курування змісту є обмін контентом у соціальних мережах;
- агрегація: збір та обмін відповідним змістом; вона звільняє окремого працівника від необхідності шукати зміст;
- фільтрація: відбір найбільш актуальної і цінної інформації;
- охоплення: перевага широкої тенденції, а не змісту;
- колажі: об'єднання двох або більше пов'язаних елементів контенту, щоб сформувати нове повідомлення;
- хронологічні шкали: організація контенту у хронологічному порядку, щоб показати еволюцію ідеї;

Курування не замінить інтернет-видань і не замінить веб-пошуку. Куратор змісту забезпечує [5]:

- прояснення; уточнення і прояснення безладу є дуже цінною послугою, яку надає куратор змісту для аудиторії
- забезпечення цінності;
- зміцнення довіри; надаючи своїй аудиторії якісний контент, куратор змісту формує довіру;

- позиціонування себе у якості лідера;
- покращення SEO.

Важливим є питання про етику курування змісту. Репутація і довіра куратора змісту є однією з найдорожчих якостей, яка визначає майбутню кар'єру, тому важливо правильно використовувати чужий контент [3].

Курування змісту має включати у себе тільки ретельно відібрані частини змісту, додавання відповідних коментарів чи розуміння, або виділення окремих частин, і завжди із зазначенням творця контенту без елементів плагіату (передбачає вказівку в роботі посилання на першоджерело, автора інформації, використання реблога і ретвіта).

Курування змісту є важливим для освіти і навчання [4] з наступних причин:

- 1) перевантаження інформації, яку необхідно організувати;
- 2) зростаюча кількість відкритих ресурсів;
- 3) світ інформації перетворюється на динамічний;
- 4) підготовка студентів до реальної роботи;
- 5) курування – новий пошук;
- 6) вчителі та викладачі можуть тепер курувати свої підручники;
- 7) ринок освіти відкритий для конкурентів;
- 8) зростаючий попит на надійні керівництва з навчання та змісту навчальних програм.

Наведений огляд питань щодо появи у 2008 році нового виду діяльності і мережі – куратора змісту – показує, що на даному етапі куратором змісту користувачі Інтернету стають самостійно. Жодної системи підготовки кураторів змісту зараз не існує, тому актуальним є розробка програми підготовки кураторів змісту.

Постановка проблеми. Для підготовки кураторів змісту був розроблений дистанційний курс «Куратор змісту».

Враховуючи новизну даного напрямку, у курсі даються існуючі на даний час характеристики та функції куратора змісту, і передбачається поглибити ці показники у ході обміну думками у навчанні.

Можна виділити десять навичок, якими повинен володіти куратор змісту [5]:

- 1) створення смислів: здатність визначати глибокий сенс і значення об'єктів вивчення; цікавість, почуття подиву, зрозуміти щось і поділитися з іншими;

2) абстрактне мислення: здатність переводити великі обсяги даних в абстрактні поняття і розуміти їх у ході міркувань; це інформаційна грамотність – аналіз і організація даних для розуміння;

3) нова медіа-грамотність: здатність критично оцінювати і розвивати зміст, використовувати нові форми медіа;

Трансдисциплінарність: грамотність і здатність розуміти концепції з кількох дисциплін;

4) когнітивне управління навантаженням: здатність розрізняти і фільтрувати інформацію за важливістю і розуміти можливості посилення когнітивних функцій з використанням різних інструментів та методів;

5) соціальний інтелект: можливість підключення до інших спільнот, стимулювати реакції і бажану взаємодію;

6) адаптивне мислення – наслідок процесу курування, етапів синтезу та оцінки;

7) проектне мислення: здатність розвивати завдання і робочі процеси для отримання бажаного результату; базується на принципах проектування (методологія, генерація ідей, нові рішення, удосконалення);

8) кроскультурна компетентність: здатність працювати у різних культурних середовищах;

9) віртуальне співробітництво: здатність продуктивно працювати в якості члена віртуальної команди.

Куратор змісту виконує такі функції [6] з урахуванням [7]:

– пошукова функція: визначає місце пошуку інформації; добирає інструменти пошуку інформації; виробляє пошук інформації в різних джерелах, середовищах, базах;

– аналітична функція: аналізує матеріал, вибирає релевантний; перевіряє матеріал на достовірність, актуальність; перевіряє дотримання авторських прав у цьому матеріалі; виділяє головну думку матеріалу.

– функція агрегації – публікації: класифікує матеріал за певними параметрами; розміщує матеріал у певних базах, на сайтах, платформах; поширює матеріал у соціальних мережах;

– творча функція: реферує та коментує отриманий матеріал; доповнює вихідний матеріал своїми напрацюваннями; створює на базі знайденого новий матеріал;

– розвиваюча функція: дає додаткові посилання до представленого матеріалу; пропонує шляхи розвитку курування за даним матеріалом; рекомендує до підключення у мережу інших людей (кураторів);

– дослідницька функція: досліджує роботи інших кураторів, учених, користувачів мережі, включає їхні напрацювання у свою діяльність, підключає нові вузли до своєї персональної навчальної мережі; досліджує можливості нових інструментів курування змісту і застосовує їх у роботі.

Цикл роботи куратора змісту складається з вибору мети, визначення тематики курування, пошуку та обробки інформації, виділення смислів, розповсюдження.

На кожному з цих етапів циклу куратор користується своїми, властивими лише йому, методами роботи. Це можуть бути як ефективні, так і менш ефективні методи роботи. Кураторам змісту, зважаючи на їхню високу кваліфікацію, добре відомі методи обробки інформації, наприклад, конспектування, підготовка тез, рефератів, аналітичних записок, згортання інформації за допомогою графічних образів.

В одне із завдань курсу входить визначення ефективних методів роботи, особливо пов'язаних з використанням хмарних технологій. Що характерно, методи роботи куратора змісту повинні базуватися на сучасних хмарних технологіях, спрямованих на роботу з великими обсягами інформації (Scoop.it, Storify, Pearltrees), умінні використовувати краудсорсинг і розвинену персональну мережу.

Аналіз навчального процесу у відкритому дистанційному курсі. У трьох сесіях дистанційного курсу навчалось понад 200 слухачів з України, Росії і Білорусії. Навчальний процес у курсі закінчується захистом випускної роботи, яка носить дослідницький характер, з обраної теми курування.

Аналіз навчального процесу показав, що успішно закінчили курс слухачі, які володіли щонайменше чотирма соціальними сервісами. В одному з курсів 42 новачка (30 %) покинули курс через низьку кваліфікації. Покинули курс 20 кваліфікованих осіб з невизначених причин, можливо, через брак часу.

Висновки. Куратор змісту – новий вид діяльності кваліфікованих користувачів Інтернету. За оцінками, рівень професіоналізму кураторів змісту перевищує рівень розробників відкритих освітніх ресурсів. На підставі досвіду зарубіжних педагогів було розроблено дистанційний курс «Куратор змісту». Результати проведення дистанційного навчального процесу для педагогів Росії, України і Білорусії вказують на необхідність певної базової підготовки у слухачів. Потрібно мати навички роботи з

літературою, розвинене персональне навчальне середовище і персональну мережу.

Поява у співтоваристві педагогів Росії та України кураторів змісту дозволить проводити повноцінні коннективістські масові відкриті дистанційні курси, в яких куратори змісту будуть обмінюватися досвідом і створювати умови навчання іншим педагогам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Paul Chaney. Contemplating a Content Curation Concept / Social Media Today – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bit.ly/OphM8J>, <http://www.fastcompany.com/1834177/content-curators-are-new-superheros-web>

2. David Kelly. Is Content Curation in Your Skill Set? It Should Be. : Learning Solutions Magazine [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bit.ly/V2ImL1>

3. How to Curate Online Content Without Stealing – First Communication Job – Content Curation Marketin... [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://firstcommunicationjob.wordpress.com/2012/11/02/how-to-curate-online-content-without-stealing/>

4. Robin Good. Why Curation Will Transform Education and Learning : 10 Key Reasons [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.masternewmedia.org/curation-for-education-and-learning/>

5. Nancy White. Content Curation Can Help Education System Breed Future Workskills. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://d20innovation.d20blogs.org/2012/07/27/developing-future-workskills-through-content-curation/>

6. Бугайчук К. Л. Курирование контента. (Неделя № 4, Функции и компетенции куратора. Итог недели). [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://bugaychuk.blogspot.com/2013/04/4_11.html

7. Liz Wilson. Why content curator is not editor. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://community.paper.li/2012/03/07/why-a-content-curator-is-not-an-editor/>

СИСТЕМА OF-LINE ПРОМІЖНОГО (МОДУЛЬНОГО) ТЕСТУВАННЯ З ФОТО-ВІДЕОФІКСАЦІЄЮ, ЯКА СТИМУЛЮЄ СТУДЕНТА ДО ВИКОНАННЯ ВИМОГ І ПРАВИЛ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Мазур Микола Петрович¹, Яновський Михайло Леонідович²,

¹Хмельницький національний університет, декан факультету заочно-дистанційного навчання, доктор технічних наук, професор

mazurnp@hotmail.com

²Хмельницький національний університет, провідний інженер факультету заочно-дистанційного навчання

Перевід навчального процесу за дистанційною формою на принципи Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи вимагає системності і регулярності вивчення матеріалу. При цьому рівень вивчення кожного змістового модулю має контролюватися і одержана оцінка є складовою накопиченої підсумкової оцінки. У цьому випадку важливим стає забезпечення об'єктивності як проміжної, так і підсумкової оцінок.

Проблема об'єктивності з одного боку пов'язана із рівнем відповідальності самого студента, забезпечення йому можливості самостійно (незалежно від інших) навчатися, а також із вирішенням питань ідентифікації особи студента та виконанням ним необхідної процедури контролю.

Всі діючі системи можна поділити на системи очного контролю (on-line, або у синхронному режимі), коли за студентом ведеться спостереження чи у самій аудиторії, чи у віддаленому режимі (система СумДУ, система on-line захисту курсових проектів ХНУ) [2], чи заочного (of-line чи асинхронний режим). Якщо у першому випадку всі проблеми вирішують викладачем чи спостерігачем, то у другому – виникають проблеми ідентифікації особи, яка допускається до тестування, та можливості контролю «постфактум» самої процедури тестування.

Більшість систем безпеки (біометричних) [4] функціонують таким чином: у базі даних системи зберігається цифровий відбиток пальця, райдужної оболонки ока або голосу, динаміка написання слів (паролів) [3]. Людина, що збирається дістати доступ до комп'ютерної мережі, за допомогою мікрофону, сканера для відбитків пальців або інших пристроїв вводить інформацію про себе в систему. Дані, що введені, порівнюються зі

зразком, що зберігається в базі даних. Проте всі ці системи не дають гарантії, що в ході контролю ідентифікована спочатку особа буде замінена.

Використання системи, що вирішує ці проблеми, дозволить зробити процес навчання особово-орієнтованим, оскільки при роботі з системою освіта трансформуватиметься в самоосвіту, студент набуватиме знань індивідуально, у ненасильницький спосіб, виходячи зі своїх можливостей і здібностей та залежно від рівня вже сформованих знань [1].

Ціллю статті є інформування про розроблення системи of-line контролю проміжного (модульного) тестування кредитно-трансферно-накопичувальної системи, яка б стимулювала студента до відповідального виконання вимог і правил проведення контрольних заходів.

Починаючи з 2014 року, на факультеті заочно-дистанційного навчання Хмельницького національного університету (ХНУ) впроваджується автоматизована кредитно-трансферна система із одержанням семестрової оцінки за накопичувальним принципом. Ця система передбачає більшу свободу студентів у здачі проміжних контролів і подальше поширення цієї системи аж до здачі підсумкових контролів. Але при цьому мають виконуватись всі вимоги щодо об'єктивності тестування, виконання умов процедури та ідентифікації особи студента. Для цього на факультеті проходить опробування система здачі проміжних контролів із фото- відеофіксацією цієї процедури.

Передбачено, що задача проміжних контролів для студентів може проходити за різними схемами, для чого розроблена у ХНУ система of-line контролю об'єднана із закріпленням за кожним студентом критерієм (показником), який називається «рейтинг довіри» (РД).

У залежності від «рейтингу довіри» студент може здавати проміжні контрольні заходи у режимі самотестування з будь-якого місця світу, на інформаційно-комунікаційному центрі дистанційного навчання (ІКЦ ДН) ХНУ у присутності працівника цього центру, або у центральному університеті.

РД може приймати наступні значення:

РД=2 – найвищий рейтинг довіри до студента, який виконує всі етапи навчального процесу у відповідності до існуючих вимог, не допускає порушень і зловживань при здачі поточних (проміжних) контролів із використанням режиму фото- відеофіксації, як мінімум протягом цілого навчального року. Студент, який має РД=2, має право самостійно здавати проміжні і підсумкові контролі у визначений графіком навчального

процесу час із використанням режиму фото- відеофіксації. РД=2 встановлюється комісією факультету на основі заяви студента і аналізу його навчальної діяльності (виконання контрольних, курсових робіт, здачі проміжних і підсумкових контролів, тощо) за попередній навчальний рік. Рішення комісії анонсується на сайті факультету.

РД=1 – високий рейтинг довіри до студента, що встановлюється на початку його навчання на 1-му курсі. Студент, який має РД=1, одержує право самостійно здавати проміжні контролі із обов'язковим використанням режиму відео фіксації (режим самотестування).

РД=0 – це понижений рейтинг довіри до студента, що встановлюється при виявленні порушень, зроблених студентом при здачі проміжних контролів або при відмові застосовувати при здачі контролів режим фото-відеофіксації процедури здачі. Студент, який має РД=0, зобов'язаний здавати проміжні контролі лише на ІКЦ ДН у присутності відповідального працівника Центру.

РД=-1 – незадовільний (негативний) рейтинг довіри, що встановлюється до студента, який систематично порушував правила здачі як проміжних, так і підсумкових контролів на ІКЦ ДН. Студент, який має РД=-1, зобов'язаний здавати проміжні контролі в базовому університеті або на ІКЦ ДН у присутності відповідального викладача університету із використанням режиму відеоконференції (як для підсумкового контролю).

На початку навчального процесу в університеті всім студентам встановлюється рейтинг довіри рівний одиниці. У подальшому, на основі аналізу ходу здачі проміжних контролів засобами інформаційної системи дистанційного навчання ХНУ працівники деканату, викладачі, за рішенням декана факультету можуть змінювати рейтинг студента у меншу сторону із анулюванням оцінок, що були одержані з порушеннями, із одночасним інформуванням про це самого студента.

Відновлення початкового РД або його підвищення можливо тільки з нового навчального року за особистою заявою студента на ім'я декана факультету.

Оскільки РД в ході навчання може змінюватись, тьютор та інші уповноважені особи повинні мати постійну інформацію про проходження контрольного заходу. У даному випадку контроль вхідного паролю, відбитків пальців, голосу тощо дозволяє тільки ідентифікувати початок контролю відповідною особою, а не його хід.

Система, розроблена у ХНУ, передбачає постійний контроль за особою і ходом тестування за допомогою періодичної фото- відеофіксації (через випадково вибраний інтервал часу). Одержані фото є невід’ємною складовою протоколу тестування.

На початку of-line тестування (яке проводиться із персональної сторінки студента в системі ДН ХНУ) студент налагоджує ВЕБ-камеру, щоб зображення якомога більше відповідало фото, що знаходиться у базі даних (рис.1). У подальшому вікно із зображенням ВЕБ-камери можна приховати, але періодична фіксація зображення при цьому все рівно проходить непомітно для студента.

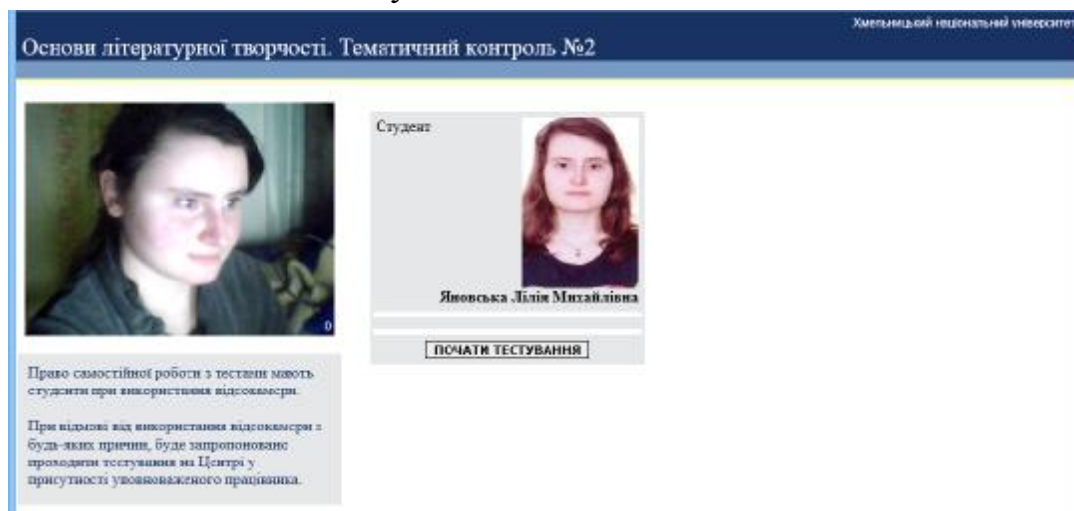

Рис.1. Процедура самотестування не передбачає вводу будь-якого паролю, оскільки студент заходить зі своєї персональної сторінки, але вимагає обов’язкового використання ВЕБ-камери

При відсутності на комп’ютері встановленої камери система повідомляє студента про неможливість самотестування за РД=1 і присвоює йому на поточний сеанс РД=0 (рис.2). При цьому обов’язковим є ввід паролю особи (викладача, методиста), яка відповідає за хід тестування цього студента. За такою ж схемою проходить тестування студента, який має РД=0.

По завершенню тестування на сторінку тьютора попадає на затвердження або анулювання протокол тестування (рис.3). Він містить всі дані про особу студента, його фото, дані телефону і електронної пошти; інформацію про предмет, що здається (розробник і тьютор), і номер проміжного контролю.

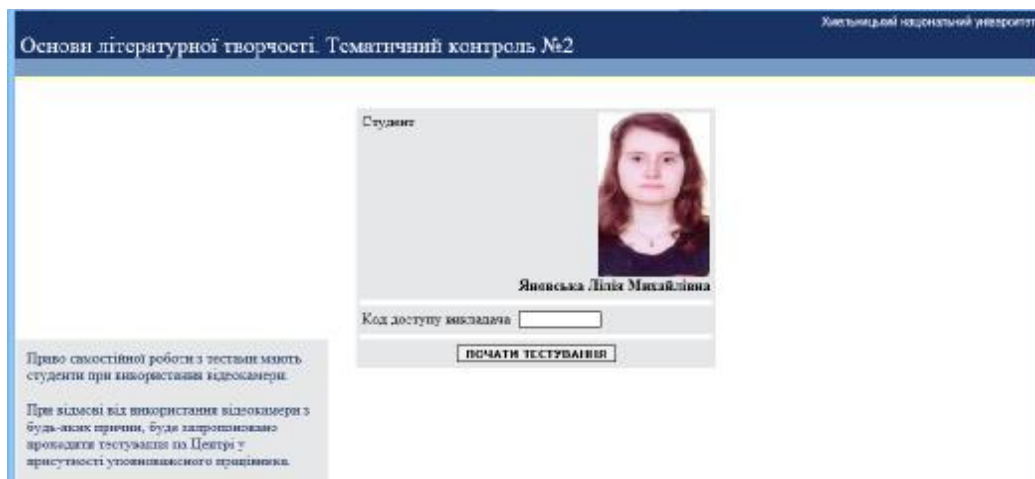

Рис.2. При пониженому рейтингу довіри дозвіл на тестування дає уповноважена особа на Центрі ДН

Рис.3 Загальний вигляд протоколу тестування, який поступає для аналізу викладачу-тьютору

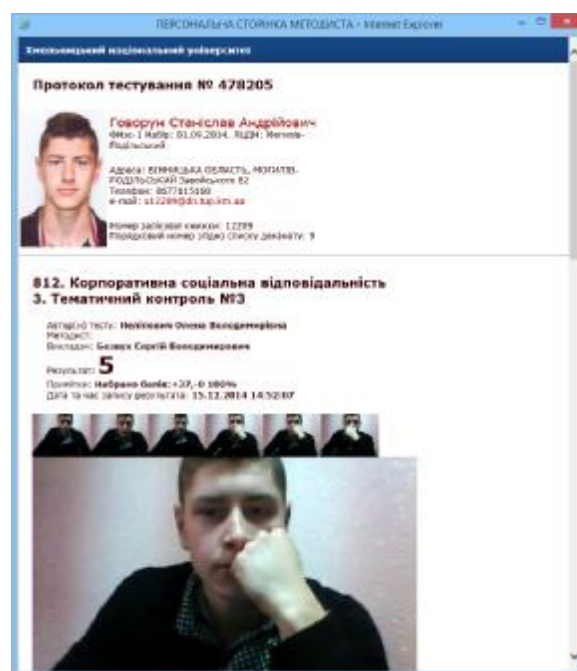

Рис.4 Можливість перегляду будь-якого фрагменту процедури контролю у збільшеному форматі

Далі протокол містить узагальнені результати тестування, оцінку і час проведення цього тестування. Потім йдуть фото всієї процедури тестування та аналіз відповідей на кожне тестове завдання. Будь-яке зображення може бути збільшене для більш детального аналізу (рис.4).

Такий протокол дає тьютору інформацію про наступне:

1. Чи здавала контрольний захід саме та особа, яка його мала здавати.
2. Чи здача проходила самостійно.
3. Які тестові завдання викликають найбільші труднощі для відповіді.
4. Чи не допущені помилки у ході створення тестових завдань.
5. Наскільки швидко студент відповів на даний тест.
6. Якщо тестування проводиться на Центрі, викладач може порівняти час тестування із розкладом роботи Центру.

Якщо переглянутий протокол не викликає у викладача-тьютора сумнівів, він його затверджує. У іншому випадку студенту надсилається розгорнута рецензія допущених порушень і результати тестування анулюються. Такі випадки системою фіксуються і є підставою для зміни студенту РД на більш низький.

Розроблена у ХНУ система тестування із періодичною фото-відеофіксацією процедури тестування дозволяє однозначно вирішити проблему ідентифікації особи студента, перевіряти хід тестування та дає інформацію для тьютора щодо змісту тестових завдань та рівня засвоєння теоретичного матеріалу кожним студентом.

На сьогоднішній день проводяться роботи з розширення системи у напрямку автоматичного аналізу відповідей на кожен тип питання, питання кожної теми; формування стратегії тестування в залежностей від відповідей, які дав студент на попередні питання. Все це, а також можливість фіксації процедури у режимі відео зі звуком дозволи перетворити тестування у досконалий і об'єктивний інструмент контролю рівня знань студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В.С. Научные проблемы тестового контроля знаний / Гос. комитет РФ по высшему образованию. – М., 1994.
2. Мазур М.П. Інформаційне, методичне та організаційне забезпечення дистанційного навчання у вищих навчальних закладах України : монографія / М.П.Мазур, Ю.О.Зубань, В.О.Любчак, С.А.Іванець. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 152 с.
3. Панкратов В. Разработка критериев анализа систем автоматизации тестирования // "Argc & argv", Выпуск № 6 (51/2003)

4. Епифанцев Б. Н., Ложников П. С. Автоматическая идентификация пользователей образовательной сети по динамике написания слов // Сибирская государственная автомобильно-дорожная академия

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОГО ПОСТРОЕНИЯ ДИСТАНЦИОННОГО КУРСА

Родченко Владимир Борисович¹, Кравченко София Владимировна²

¹Харьковский национальный университета имени В.Н. Каразина,
профессор кафедры экономики и менеджмента, д. эконом. наук
rodchenko@karazin.ua

²Харьковский национальный университета имени В.Н. Каразина,
старший лаборант кафедры экономики и менеджмента,
аспирант кафедры финансы и кредит Харьковского национального
университета имени В.Н. Каразина
kravchonok_s.v@mail.ru

В Украине образование базируется на кредитно-модульной системе. Сущность модульной системы обучения состоит в том, что весь необходимый объем учебной информации разделяется на модульные единицы, то есть содержание обучения структурируется в автономные организационно-методические модули, содержание и объём которых могут варьироваться в зависимости от дидактических целей, профильной и уровневой дифференциации обучающихся. Сочетание модулей должно обеспечивать необходимую степень гибкости и свободы в отборе и комплектации требуемого конкретного учебного материала для обучения (и самостоятельного изучения) определенной категории обучающихся и реализации специальных дидактических и профессиональных целей [4].

В последние годы существует тенденция укрупнения учебных дисциплин. Идея укрупнения заключается в объединении смежных дисциплин в одну интегрированную дисциплину, на которую приходится, по меньшей мере, 4 кредита. Исключение с учебного плана дисциплин, которые дублируют друг друга. На ряду с этой существует также тенденция внедрения дистанционного обучения в традиционный очный и заочный учебный процесс.

Дистанционное обучение предусмотрено для граждан с особыми потребностями, для тех, кто проживает в отдаленных от ВНЗ населенных пунктах, для работающих граждан, а также для повышения квалификации.

Дистанционная форма обучения предусматривает возможность комфортно обучаться всем вышеперечисленным категориям граждан. Самостоятельное обучение рассчитано на сознательное и целенаправленное изучение предусмотренных дисциплин учебным планом.

При укрупнении учебных дисциплин для дистанционного обучения возникают следующие проблемы: проблема увеличения сроков изучения одной дисциплины, сложность в самостоятельности изучения расширенного курса, и, как следствие, снижение качества образования.

В развитых странах практикуется концепция непрерывного образования на протяжении всей жизни. Многие индустриальные страны сосредоточили свои усилия на построении системы обучения в течение всей жизни. Данная концепция базируется на идее постоянного обучения и беспрерывного повышения квалификации [3].

Первые упоминания о концепции непрерывного образования можно встретить у Платона, Конфуция, Сократа, Аристотеля, Сенеки и других гигантов философской мысли. История проблемы начинается с античности. Пифагор, Сократ, софисты, Платон, Аристотель рассматривают рациональность как специфическое человеческое качество, как основу образования, как идеал интеллектуального развития и стержень культуры личности [5].

Большинство развивающихся стран должны будут внести серьезные изменения в свои традиционные образовательные системы, стремясь к системе обучения на протяжении всей жизни, в которой граждане будут иметь равный доступ к образовательным возможностям. Абсурдно предполагать, что радикальные изменения можно разом осуществить в кратчайшие сроки, поэтому развивающимся странам предстоит разработать реалистичные стратегии, которые будут применимы на практике. Для этого важно идентифицировать настоящую ситуацию и сопоставить ее с общемировой действительностью [2].

Целями «Стратегии сотрудничества стран ЕС в сфере образования и профессиональной подготовки до 2020 года» являются:

- 1) обеспечение профессиональной мобильности и учеба на протяжении всей жизни;

2) улучшение качества и эффективности образования, а также профессиональной подготовки;

3) содействия равенству и социальному сплочению, формирование эффективной гражданской позиции;

4) содействие творчеству и инновациям на всех уровнях [1].

То есть можно предположить, что потенциальные студенты на дистанционной форме обучения – это люди, получившие свое первое образование и желающие продолжить свое обучение либо в другом направлении, либо более углубленно изучить конкретный аспект их профессиональной деятельности. Для них преподаватель выполняет консультативную роль, выступает больше как наставник, нежели как мы привыкли традиционно понимать роль преподавателя.

В модульной системе образования предусмотрено, что студент самостоятельно выбирает определенный перечень дисциплин (какой-то процент) и для такого учащегося более актуально предоставить дисциплины не укрупненные, а набор максимально мелких модулей, в которых самостоятельно разобраться легче. Мы не исключаем тот факт, что укрупнение модулей является позитивным моментом в образовании. Но в дистанционном обучении актуальна будет следующая система. Студент набирает себе ряд дисциплин на выбор, которые он хочет изучать в рамках выбранной специальности, а также будет изучать ряд обязательных курсов. Но для эффективной систематизации и классификации полученных знаний по окончании срока обучения необходимо разработать модуль, включающий в себя обобщение всех тех знаний, которые были получены на протяжении всего обучения. Таким способом студент изучает мелкие модули, которые распределены в процессе обучения по следующему принципу: каждый последующий является разветвлением предыдущего. В результате студент изучает широкий спектр дисциплин, но при этом изучает их постепенно.

Изложенный подход позволяет гибко адаптировать процесс получения компетенций (как одну из ключевых функций образования) потребностям обучающегося человека и повысить его конкурентоспособность в условиях изменений профессиональных требований рынка труда.

При изучении более мелких модулей возникают следующие преимущества: изучение мелких модулей при дистанционном обучении будет более эффективно за счет легкости структурирования дисциплины и,

как следствие, легкости усвоения студентом (учитывая тот факт, что студент при дистанционной форме обучения преимущественно самостоятельно изучает материал); более четкое понимание объекта, предмета и целей отдельной дисциплины.

ЛИТЕРАТУРА

1. Меморандум непрерывного образования Европейского Союза // АДУКАТАР. – № 2 (8). – 2006. – С. 24–27.

2. Нестеров А. Г. Европейские концепции непрерывного образования в начале XXI века / А. Г. Нестеров // Научный диалог. – 2012. – № 5. – С. 29–37.

3. Покроева Л. Умови активізації переходу до створення системи безперервної післядипломної педагогічної освіти / Л. Покроева // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 12. – С. 54–56.

4. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України зі змінами № 76-VIII від 28.12.2014. – режим доступу : <http://mon.gov.ua>

5. Швець Є. Я. Формування концепції безперервної освіти «Новому століттю – нову освіту» в умовах європейської інтеграції вищої освіти // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2013. – № 55 – С. 5–16.

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «БЖД» СТУДЕНТАМИ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Тимченко Анастасія Миколаївна¹, Тимченко Ганна Миколаївна²,

¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
старший викладач кафедри валеології, канд. пед. наук,
nastasjatim@rambler.ru

²Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
доцент кафедри валеології, доцент, канд. біол. наук

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» є нормативною дисципліною, яка була включена до навчальних планів підготовки фахівців різних галузей та спеціальностей як дисципліна обов'язкового вибору. Обсяг навчального часу для вивчення даної дисципліни був визначений державними вимогами і складав 54 академічні години (1,5 кредити ECTS).

Курс «БЖД» складається з лекційних, практичних та індивідуальних занять, а також самостійної роботи, яка виноситься безпосередньо на самостійне опрацювання.

Під час вивчення курсу «БЖД» студенти дистанційної форми навчання факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна мали змогу самостійно опрацювати лекційний матеріал, який був розширений додатково презентаційними матеріалами до кожної навчальної теми, що дало змогу покращити рівень засвоєння навчального матеріалу та скласти залікову роботу. Слід зазначити, що лише 76 % студентів виконали навчальні завдання, передбачені робочою програмою курсу, та лише 15 % від загальної кількості студентів склали залік на незадовільну оцінку з першої спроби.

Дистанційне навчання студентів за своєю сутністю має потенціал для реалізації індивідуального підходу, який можна було реалізувати лише через участь у форумі. Навчальний елемент «Форум» в курсі «БЖД» передбачав участь студентів в обговоренні питання соціальних небезпек, а саме питання спроможності життя в українському суспільстві ВІЛ/СНІД-інфікованих людей. Близько 80 % студентів, які брали участь у дистанційному вивченні курсу, взяли активну участь в обговоренні цього питання. Слід зазначити, що більшість студентів підтримали свої відповіді на форумі розміщенням наочних картинок-плакатиків з питань ВІЛ/СНУДу, що дало змогу додатково привернути увагу учасників до цього актуального питання сучасності за допомогою методів наочності.

Незважаючи на те, що за даними ВООЗ Україна належить до країн з низьким рівнем розповсюдженості ВІЛ-інфекції, Інформаційний бюлетень Українського центру СНІДУ № 36 від 2011 р. вказує на те, що «Україна залишається в категорії країн з концентрованою стадією епідемії ВІЛ-інфекції». За даними на 2010 р. в Україні зареєстровано 181609 випадків ВІЛ-інфекції, в 2011 р. зареєстровано 6 514 ВІЛ-інфікованих жінок віком 15–49 років та 4049 дітей, які народжені ВІЛ-інфікованими матерями. У 2012 р. зареєстровано 17132 нових випадки ВІЛ-інфекції, зокрема 3344 у дітей віком до 14 років. У зв'язку з зазначеним вище вважаємо доцільним привертати увагу молоді до актуальності цього питання на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Аналіз навчальних матеріалів, призначених для дистанційного навчання, а також структур дистанційних курсів за даними літературних

досліджень [1-3] засвідчив, що в них недостатньо уваги приділяється засобам, які б відповідали індивідуальним пізнавальним інтересам і потребам студентів, забезпечували отримання власного навчального продукту, а також допомагали у здійсненні управління навчально-пізнавальною діяльністю. Відзначимо, що реалізація індивідуального підходу за умов дистанційного навчання потребує проведення різних досліджень для вивчення індивідуальних особливостей тих, хто навчається, а потім побудови моделі, на основі якої розробляються відповідні засоби. Для розгляду у нашому науковому дослідженні ми звертаємося до питання реалізації індивідуального підходу через навчально-пізнавальні завдання для забезпечення поступового переходу студента від репродуктивної до творчої діяльності, від управління до самоуправління.

Проблеми індивідуального підходу в умовах дистанційного навчання торкаються як вітчизняні, так і російські науковці у різних працях. Педагоги [4-6] констатують, що існує проблема забезпечення індивідуалізованого навчання в умовах дистанційного навчання. У наукових працях [7] зазначається, що у наявних навчальних матеріалах (комп'ютерні навчальні програми, електронні підручники) для тих, хто навчається дистанційно, слабо реалізується особистісно-діяльнісний підхід. На основі аналізу накопиченого досвіду вищих навчальних закладів можна зробити висновок про те, що єдиний для всіх контент дистанційної освіти не дозволяє студентам вибирати зміст дисциплін, що відповідає їхнім індивідуальним пізнавальним інтересам, тому актуальними на сьогодні постають питання побудови навчальних дистанційних курсів таким чином, аби максимально враховувати індивідуальні особливості навчання студентів, а також побудувати структуру навчального курсу таким чином, щоб дистанційна освіта стала якісним інструментом навчальної діяльності.

Індивідуальний підхід передбачає можливість створення умов для саморозвитку і самореалізації студента, виявлення та формування його особистісних якостей, вибору «траєкторії навчання» [8]. Щоб створити студентам дистанційної форми навчання такі умови, за яких кожен з них матиме можливість спробувати себе в якості дослідника, створити власний навчальний продукт, не обмежуючись лише репродуктивною діяльністю, ми пропонуємо розширити структуру курсу не лише завданнями на «розуміння» і «пізнання» та «відтворення» навчального матеріалу, але й на

«застосування» у практичній діяльності та реалізації творчості. Вирішення цих завдань покладено на електронні робочі зошити, ситуаційні завдання та інтерактивні посібники з різними навчально-пізнавальними завданнями, які спрямовані на формування самостійності як особистісної якості, а також на забезпечення розвитку творчих здібностей студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаврик Т. В. Індивідуальний робочий зошит як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів дистанційного навчання / Т. В. Лаврик // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (242). – Ч. I, 2012. – С. 93–99.
2. Смирнов В. А. Организация процесса индивидуализированного обучения на базе адаптивной системы дистанционного обучения / В. А. Смирнов, А. М. Фоонов // Матеріали III Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів – Донецьк : ДонНТУ, 2011. – 212 с.
3. Бабанов Г. А. Педагогическое сопровождение дистанционного образования студентов вузов / Г. А. Шабанов // Высшее образование сегодня. – 2010. – № 8. – С. 6–13.
4. Кульшова Г. М. Условия реализации индивидуальной образовательной траектории ученика в дистанционном обучении : электронный ресурс // Интернет-журнал «Эйдос». – 2007. – 22 февраля. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru/journal/2007/0222-7.htm>
5. Околелов О. П. Дистанционное обучение: сущность, дидактические особенности, технологии / О. П. Околелов // Открытое образование. – 1999. – № 3. – С. 33–37.
6. Мараховская Н. В. Проблемы дистанционного обучения: аспект психолого-познавательных барьеров : монография / Н. В. Мараховская, А. И. Пилипенко. — Брянск : Изд-во БГТУ, 2001. – 126 с.
7. Найденова Н. Ю. Методи підвищення ефективності управління познавальною діяльністю учасників в умовах дистанційного навчання : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / Н. Ю. Найденова. – Ставрополь, 2005. – 24 с.
8. Тимченко Г. М. Особливості викладання дистанційного курсу БЖД для студентів класичного університету / Г. М. Тимченко, А. М. Тимченко // Матеріали VI Міжнародної науково-методичної

конференції «Безпека людини в сучасних умовах» (НТУ «ХПІ», Харків, 4–5 грудня 2014 г.). – С. 79–81.

МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТОВ ТЕСТИРОВАНИЯ В БОЛОНСКОЙ СИСТЕМЕ ОЦЕНИВАНИЯ

Шкиль Александр Сергеевич,

Харьковский национальный университет радиоэлектроники,

руководитель Тестового центра ХНУРЭ,

доцент, кандидат технических наук

hkil@opentest.com.ua

Одним из важных элементов дистанционного образования является объективный и достоверный контроль полученных знаний. В связи с дальнейшим внедрением Болонской системы в учебный процесс высшей школы Украины важное значение приобретает создание целостной системы организации контроля знаний студентов. Объективный контроль знаний осуществляется через педагогические измерения, при проведении которых в качестве средств измерения используются специально разработанные задания. Основной технологией педагогических измерений является тестирование, которое позволяет эффективно и объективно провести оценивание знаний большого количества студентов с минимальными затратами ресурсов.

Для улучшения качества проведения тестирований, особенно в режиме дистанционного образования, широко используются компьютерные системы тестирования знаний. В Харьковском национальном университете радиоэлектроники (ХНУРЕ) разработана компьютерная система тестирования знаний OpenTEST2, при разработке которой использовались web-ориентированные дистанционные технологии [1].

Целью этой работы является анализ особенностей использования результатов тестирований при формировании итоговой накопительной оценки в Болонской системе оценивания ECTS.

Для выполнения функций тестирований в учебном процессе, таких как управление учебным процессом, мониторинг системы образования и рейтингование, тестирования подразделяются на виды по

организационным признакам: промежуточные, итоговые, контрольные. При проведении итоговых (контрольных) тестирований применяется принцип статистической независимости, то есть результат выполнения одного тестового задания не должен влиять на порядок предоставления и оценивания других заданий.

Одним из определяющих факторов, которые влияют на педагогическое оценивание, является форма распределения первичных оценок тестирования по шкале оценивания. В педагогических измерениях принято считать, что большинство распределений первичных оценок наиболее точно аппроксимируются кривой нормального закона распределения случайной величины. Первичная оценка тестируемого B в компьютерной системе тестирования знаний OpenTEST2 определяется как процент (часть) правильных ответов на все задания теста (сеанса тестирования) с учетом веса каждого задания.

В основу стандартизированных оценок успеваемости студентов при педагогических измерениях положен принцип деления площади кривой нормального (или нормализованного) распределения тестируемых по шкале оценивания на равные части. Размещение кривой нормального распределения относительно линейной процентной шкалы зависит от параметров M (среднее значение распределения) и S (стандартное отклонение). Такая форма стандартизации имеет название квантильной стандартизации. Вид квантильной стандартизации определяется количеством частей, на которые разделяется площадь распределения. Одним из наиболее распространенных видов квантильной стандартизации есть квартильная стандартизация, при которой площадь кривой нормализованного распределения разделяется на 4 части, при $M = 50\%$ и $S = 16,7\%$. Данный вид стандартизации соответствует национальной (университетской) шкале оценивания. Детализированной разновидностью квартильной стандартизации является 12-бальная шкала, которая используется в средних школах Украины и является достаточно точной и удобной в использовании. Следует отметить, что предел абсолютной успеваемости при квартильной стандартизации нормализованных оценок составляет 39 % линейной шкалы оценивания [2].

В отличие от внутригрупповых (процентильных) норм оценивания, которые используются при интерпретации результатов тестирования с использованием стандартизированных тестов, в учебных заведениях Украины принята абсолютная шкала оценивания, которая предусматривает сравнение учебных достижений студентов с идеализирующей моделью,

которая определена нормативными документами. Таким образом, оценки, полученные в результате контрольных мероприятий, должны перечисляться в единую для всех студентов линейную абсолютную шкалу, на которой определен уровень абсолютной успеваемости (положительный результат оценивания) и качественной успеваемости (успеваемость с оценками «хорошо» и «отлично»). Для итоговых контрольных мероприятий и соответствующей отчетности в вузах Украины 4-го уровня аккредитации принята граница абсолютной успеваемости в 90 % и качественной успеваемости в 50 %.

При использовании результатов тестирований в накопительной системе оценивания по шкале ECTS, применение которой обусловлено Болонским соглашением об организации учебного процесса в высшей школе Украины, возникают проблемы определения уровня (границы) абсолютной успеваемости для результатов тестирований и пересчета нормализованной тестовой оценки в эту шкалу.

При непосредственном использовании результатов тестирований, как итоговой оценки по шкале ECTS, у некоторых преподавателей возникает желание в качестве уровня абсолютной успеваемости принять фиксированную границу в 60 % линейной шкалы (по аналогии со шкалой ECTS), а не процент площади кривой нормального распределения. Но при этом следует отметить, что, во-первых, эта шкала не является линейной и не перекрывает весь диапазон оценок от 0 до 100 %, а, во-вторых, накопительная система оценивания не предусматривает соблюдения принципа статистической независимости при проведении контрольных мероприятий. Накопительная система оценивания является совокупностью разнородных контрольных мероприятий, большинство из которых не является педагогическими измерениями по своей сущности (отработка лабораторных работ, экспресс-контроль, на лекциях и др.). Для такой системы оценивания 60 % – это нижняя граница положительной оценки обязательных контрольных мероприятий, которые не может не выполнить студент для получения положительной результирующей оценки (зачета) за учебную дисциплину.

Если же предположить, что для идеализированной модели нормализованного распределения ($M = 50\%$ и $S = 16,7\%$ при средней трудности тестовых заданий в 50%) принятый уровень абсолютной успеваемости в 60 %, то количество «успешных» студентов (оценки выше 60

баллов) составит 27 %, а «качественных» (оценки выше 75 баллов) всего 7% [2]. Такой способ пересчета недопустим.

С математической точки зрения, уровень абсолютной успеваемости при нормализованном распределении должен был бы быть 39 % линейной шкалы (то есть 25 % площади распределения в соответствии с диапазонами квартильной стандартизации) с учетом возможного смещения M , но это приводит к возникновению некоторых неудобств при пересчете тестовых баллов в шкалу ECTS. Исходя из этого, предлагается в качестве уровня абсолютной успеваемости использовать 35 % линейной шкалы, которая совпадает с оценкой FX шкалы ECTS. Таким образом, все результаты тестирований, с оценкой выше, чем 35 %, считаются положительными и могут прибавляться к итоговой накопительной оценке. Исходя из свойств идеализированной модели нормализованного распределения, в зону негативных оценок (меньше 35 %) попадает приблизительно 20 % результатов тестируемых, то есть зона негативных оценок несколько сужается.

Рассмотрим, каким образом должны учитываться результаты компьютерного тестирования при формировании итоговой оценки по шкале ECTS. В последующих расчетах будут использованы следующие сокращения.

При учете тестовых баллов в итоговой оценке по шкале ECTS возникает проблема необходимости смещения распределения тестовых баллов в зону повышенных оценок, которое обусловлено тем, что положительные оценки по шкале ECTS находятся в диапазоне [60 – 100] баллов.

Для решения этой проблемы предложено [2] проводить пересчет оценок за тестирование по формуле:

$$S2 = C \cdot \frac{D}{100} = \left(N + \frac{100 - N}{100} \cdot B \right) \cdot \frac{D}{100}, \quad (1)$$

где C – пересчитанный тестовый балл; B – результат тестирования (оценка) в процентах; D – количество баллов в итоговой оценке, отведенных на результаты тестирования (за 100 – бальной шкалой); N – уровень абсолютной успеваемости в % (было определено, что целесообразно принять $N = 35\%$).

Пример пересчета тестовых баллов по формуле (1) приведен в таблице 1, где $S2$ – оценка за компьютерное тестирование, пересчитанная в

соответствующий диапазон оценок шкалы ECTS с учетом доли тестовой оценки ($D = 40\%$) в итоговой накопительной оценке.

Таблица 1

Результат пересчета тестовых баллов при $D = 40$

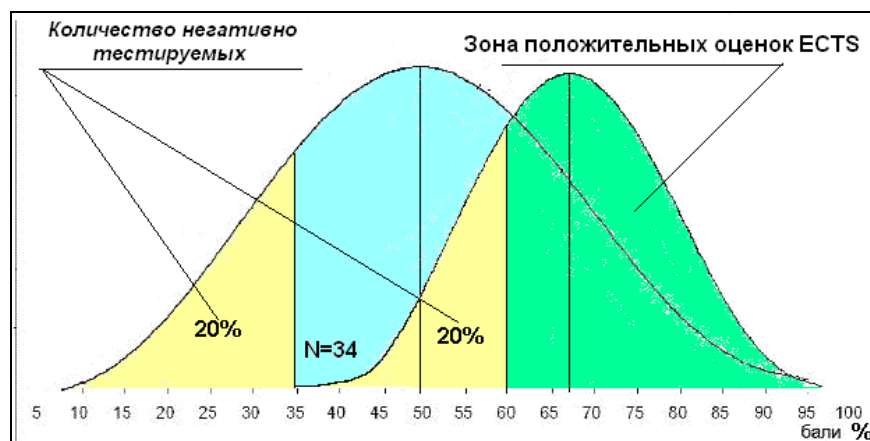
B	1	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
C	36	41,5	48	54,6	61	67,5	74	80,5	87	93,5	100
S2	14,4	16,6	19,2	21,8	24,4	27	29,6	32,2	34,8	37,4	40

Рассмотрим ситуацию, в которой итоговая оценка по шкале ECTS определяется по одному результату тестирования (например, итоговая аттестация по специальности в форме тестирования). В этой ситуации результаты тестирований занимают весь диапазон 100-балльной шкалы, а в формуле (1) $D = 100$, и данная формула примет вид (2):

$$C = N + \frac{100 - N}{100} * B, \quad (2)$$

где C – пересчитанный тестовый балл в шкалу ECTS; B – результат тестирования (оценка) в процентах; N – принятая граница позитивных тестовых оценок на линейной 100-балльной шкале.

При этом положительные оценки (80 % тестируемых) находятся в диапазоне $[N - 100]$ баллов, что соответствует диапазону $[60 - 100]$ баллов линейной шкалы ECTS. Отметим, что в этой ситуации граница N определяется организатором тестирования, а способ пересчета наглядно показан на рис.1.

Рис. 1. Пересчет распределения результатов тестирования и уровни абсолютной успеваемости

При выборе N следует учитывать, что, во-первых, в зоне негативных оценок должно быть не менее 20 % тестируемых, а граница в 60 баллов по шкале ECTS должна без округления соответствовать определенному числу

правильных ответов на тестовые задания. В таблицах 2 и 3 приведены результаты пересчета тестовых оценок в шкалу ECTS для сеанса тестирования из 30 заданий по одному баллу за правильное задание. При этом N = 34 соответствует более «жесткой», а N = 40 – более «мягкой» шкале пересчета оценок по отношению к тестируемым.

Таблица 2

Результат пересчета тестовых баллов при N = 34

балл	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
%	0	3,33	6,67	10	13,3	16,7	20	23,3	26,7	30	33,3	36,7	40	43,3	46,7	50
ECTS	34	36,2	38,4	40,6	42,8	45	47,2	49,4	51,6	53,8	56	58,2	60	62,6	64,8	67
балл		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
%		53,3	56,7	60	63,3	66,7	70	73,3	76,7	80	83,3	86,7	90	93,3	96,7	100
ECTS		69,2	71,4	73,6	75,8	78	80,2	82,4	84,6	86,8	89	91,2	93	95,6	97,8	100

Таблица 3

Результат пересчета тестовых баллов при N = 40

балл	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
%	0	3,33	6,67	10	13,3	16,7	20	23,3	26,7	30	33,3	36,7	40	43,3	46,7	50
ECTS	40	42	44	46	48	50	52	54	56	58	60	62	64	66	68	70
балл		16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
%		53,3	56,7	60	63,3	66,7	70	73,3	76,7	80	83,3	86,7	90	93,3	96,7	100
ECTS		69,2	71,4	73,6	75,8	78	80,2	82,4	84,6	86,8	89	91,2	93	95,6	97,8	100

Выводы. Предложенная методика используется в ХНУРЭ с 2010 года при проведении экзаменов по специальности и иностранному языку при поступлении в магистратуру, при проведении итоговой аттестации бакалавров по некоторым направлениям подготовки и других контрольных тестирований (в том числе и бланковых). Проведенные за этот период компьютерные тестирования и методика учета их результатов в итоговую оценку по шкале ECTS показали работоспособность и высокую эффективность предложенной методики при минимальных расходах времени и человеческих ресурсов. Таким образом, тестирование стало неотъемлемой составной частью системы контрольных мероприятий в учебном процессе университета.

ЛИТЕРАТУРА

1. Шкиль А., Каук В., Напрасник С., Цимбалюк Е., Хоменко Р.

Новые функциональные возможности компьютерной системы тестирования знаний OPENTEST2 // Педагогические измерения. – 2009. – № 2. – С.86–103.

2. Кривуля Г. Ф., Семенец В. В., Шкиль А. С. Учет результатов тестирования в итоговой оценке накопительной системы оценивания // Образование и виртуальность – 2009. Сборник научных трудов 12-й международной конференции У АДО, Харьков–Ялта, 2009. – Харьков : ХНУРЭ. – 2009. – С. 253–261.

СУЧАСНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ КУРСУ (ДОСВІД МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ВИКЛАДА ЧІВ)

ВОЗМОЖНОСТИ РАСШИРЕНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОСТИ LMS MOODLE С ПОМОЩЬЮ СТОРОННИХ ТЕХНОЛОГИЙ

Бережная Наталья Игоревна,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

методист Центра электронного обучения

natalia.berezhnaia@karazin.ua

Введение. Тенденции на современном рынке образовательных услуг четко указывают на все более возрастающую роль альтернативных способов организации учебного процесса и получения знаний, таких как онлайн-обучение, e-learning, «смешанное обучение» и др. С каждым годом появляются новые системы дистанционного обучения (СДО или LMS – Learning Management System) и совершенствуются уже существующие. Возникает нетривиальный вопрос: в чем различия столь похожих программных продуктов и какими критериями руководствоваться при выборе конкретной LMS?

Анализ требований к LMS. Для начала выделим основные требования, предъявляемые к LMS. Исходя из информации, изложенной в [3], основные требования к LMS можно представить в виде следующей диаграммы.

Рис. 1. Требования к LMS

- **Стандарты SCORM и AICC.** Поддержка данных стандартов означает, что LMS может использовать сторонний контент, созданный по этим стандартам.
- **Средства коммуникации** позволяют реализовать постоянный контакт обучающегося и обучаемого, что является одним из принципов дистанционного обучения (ДО) [1].
- **Администрирование.** Для организации учебного процесса LMS должна предоставлять возможности регистрации пользователей, формирования разнообразных отчетов.
- **Обратная связь** также является одним из принципов ДО. Она позволяет оптимизировать работу обучающегося за счет актуализации знаний и работы над допущенными ошибками.
- **Права доступа** в LMS обеспечивают целостность и защищенности информации.
- **Пользователи.** Наличие в LMS базы пользователей с возможностью ее синхронизации с другими источниками позволяет создать более гибкую процедуру аутентификации.
- **Учебные материалы различных форматов.** LMS должна обеспечивать поддержку контента различных форматов для задействования различных типов памяти (зрительная, слуховая и т.д.)
- **Контроль знаний.** Блок элементов контроля усвоения полученной информации позволяет следить за эффективностью процесса обучения.

LMS Moodle и ее характеристика. Система поддержки дистанционного обучения Moodle, которая используется в Харьковском национальном университете имени В. Н. Каразина, соответствует всем вышеизложенным требованиям. Однако изложенные выше требования являются лишь основным каркасом для создания качественного дистанционного курса. А для создания конкурентоспособного электронного образовательного ресурса необходимо также учитывать современные тренды создания электронных или дистанционных курсов. Среди таких трендов можно выделить следующие [2].

Нелинейность изложения материала, то есть возможность создания несколько уровней сложности изучаемого материала в зависимости от способностей ученика. Нелинейность также позволяет реализовать такой принцип ДО как индивидуализация обучения. В Moodle

для создания нелинейного курса предусмотрены такие элементы, как Лекция (Lesson) и адаптивный режим тестов.

Геймификация обучения. На данном этапе очень часто в обучении используются игровые технологии, которые позволяют моделировать различные ситуации и вырабатывать у обучающихся практические навыки. Геймификация для LMS Moodle сейчас является нерешенной задачей. Не существует стандартных механизмов системы, позволяющих создать игровые элементы в дистанционном курсе. Частично решают эту проблему такие элементы Moodle, как «Пакеты SCORM». Но основным недостатком этого элемента является обособленность, информация из элемента не фиксируется в основных отчетах системы, оценки, полученные внутри SCORM-пакета, также. Поэтому целесообразно использовать сторонние технологии, отвечающие всем требованиям. Тем более что LMS Moodle – открытая система, построенная по модульному принципу, что значительно облегчает процессы интеграции.

Облачные технологии – это еще один тренд в образовании. Их используют как самостоятельную учебную единицу, так и в связке с другими ресурсами. Преимущества облачных технологий заключаются в динамичности, возможности совместного использования, а также оптимизации используемых ресурсов. Ведущими мировыми компаниями в сфере облачных технологий являются Google и Microsoft. Облачные сервисы Microsoft работают только в связке с другими программными продуктами этой корпорации. Сервисы Google предоставляются бесплатно (за исключением премиум доступа, который предполагает ряд преимуществ), соответственно, они получили большее распространения. Кроме того, стоит отметить такие программные продукты Яндекс.Диск и Dropbox. В системе Moodle предусмотрены опциональные плагины, позволяющие работать с такими облачными сервисами Google, как YouTube (видеохостинг), Picasa (фотохостинг), Google Drive (файловый хостинг), а также с сервисом Яндекс.Диск и Dropbox, которые являются облачными хранилищами файлов.

Выводы. На данном этапе развития электронных образовательных технологий актуальной становится задача поддержания соответствия виртуальной обучающей среды динамично меняющимся требованиям. LMS Moodle благодаря своей модульной структуре позволяет расширять основную функциональность, используя различные сторонние приложения и сервисы. Такой подход обеспечивает более высокую

конкурентоспособность на рынке образовательных услуг, а также экономит ресурсы на создание аналогов уже существующих сервисов и технологий.

ЛИТЕРАТУРА

1. Шаров В. С. Дистанционное обучение: форма, технология, средство // Известия РГПУ им. А. И. Герцена. – 2009. № 94. Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obuchenie-forma-tehnologiya-sredstvo>.

2. <http://armikael.com/tag/lms>

3. <http://www.distance-learning.ru/db/el/B254358DE85FFE70C325723B0032F739/doc.html>

СЕРВИС GOOGLE «КЛАСС» НА ПРАКТИКЕ

Варенко Татьяна Константиновна,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, доцент
кафедры английской филологии,
доцент, кандидат педагогических наук
t.k.varenko@karazin.ua

Динамический рост удельного веса интернет-технологий в современном преподавании способствует развитию разнообразных виртуальных платформ, позволяющих переносить образовательный процесс из традиционного класса, требующего физического присутствия, в класс виртуальный, занятия в котором не зависят от времени учебных часов и местоположения участников учебного процесса. Одним из последних достижений в этой области является сервис *Google «Класс»* (Google Classroom), представляющий собой своего рода «виртуальную оболочку» для размещения и проведения интерактивных занятий онлайн.

Предельно простой в использовании, а также достаточно удобный и внешне привлекательный, на наш взгляд, интерфейс платформы *Google «Класс»* позволяет создавать задания и объявления, проводить онлайн обсуждения, отслеживать выполнение, проверять и оценивать задания в режиме реального времени с возможностью реализации индивидуального подхода к каждому студенту.

Ранее нами было проанализировано использование веб-сервиса *Google «Класс»* как элемента гибридной системы организации учебно-педагогического процесса в целом [1], в преподавании иностранных языков в частности [2], а также при разработке курсов дистанционного обучения [3].

Предложенный нами аналитический обзор функциональных особенностей и преимуществ сервиса *Google «Класс»* применительно к обработке традиционных домашних заданий позволил сделать вывод о том, что «выбранный нами сервис является эффективным инструментом для повышения качества выполнения заданий студентами. Он обеспечивает своевременность исполнения, легкодоступность и сохранность заданий, сокращает временные затраты на их создание, редактирование и отслеживание, способствует более качественному раскрытию творческого потенциала студентов. Его интеграция в учебный процесс соответствует требованиям действующих нормативных актов законодательства Украины в сфере образования» [1, С. 92].

Ц е л ь ю этого исследования является анализ отношения студентов к использованию *Google «Класс»*, преимуществ сервиса с точки зрения учащихся. О б ъ е к т исследования – образовательный веб-сервис *Google «Класс»*. П р е д м е т – интеграция веб-сервиса *Google «Класс»* в традиционный образовательный процесс и создание гибридной / дистанционной системы организации учебно-педагогического процесса на основе его использования.

М а т е р и а л о м исследования послужили эссе-размышления студентов о своих впечатлениях от работы с *Google «Класс»*, размещённые на блогах соответствующих академических групп (1, 2), а также результаты опроса, проведённого среди студентов, для определения эффективности использования этого сервиса в обучении.

А к т у а л ь н о с т ь этого исследования обусловлена рациональной необходимостью своевременного реагирования национальной системы высшего образования на положительные изменения в глобальном образовательном формате, связанные с разработкой и внедрением в учебный процесс инструментальных средств IT-индустрии, а также её эволюционной адаптации к общепринятым международным стандартам обеспечения качества образовательных услуг.

С этой целью студентам, которые пользовались данной платформой в течение первого семестра и продолжают её использовать во втором

семестре 2014/2015 учебного года, было предложено поучаствовать в анонимном опросе о преимуществах *Google «Класс»*, а также написать эссе-размышление о преимуществах и недостатках работы с этим сервисом. Все эссе опубликованы на блоге соответствующей группы (1, 2).

Хотелось бы для начала привести несколько общих впечатлений студентов от использования *Google «Класса»* наряду с традиционными видами работы в классе. Так, для Марьям М. *«это удивительное ноу-хау. Сначала я была в полном замешательстве, полагая, ... что никогда не разберусь, как это работает... Но когда я увидела эту программу, то через пять минут я поняла, что эта система – самая лёгкая в использовании для студента...»* (1). Оля Б. делится своими впечатлениями: *«В общем, мне нравится так работать, избавиться от серости и обычности, я хочу добавить новые цвета в нашу студенческую жизнь, импровизировать, развивать и делать наши уроки не только полезными, но и интересными, и занимательными. Надеюсь, в скором времени мы будем учить не только английский, но и все уроки с помощью Google «Класс» и блога»* (1). Дарья Д. считает *Google «Класс»* *«хорошей инновацией для учёбы, которая открывает множество разнообразных возможностей, помогает научиться пользоваться современными программами для создания документов, проверки домашних заданий или просто работы дома»* (2). Анастасия отмечает, что *«Google «Класс» – это существенное достижение в рутинной системе нашей кафедры»* (2). Оксана А. называет *Google «Класс»* *«изюминкой»* в своей учёбе, считая его *«невероятно полезной практикой для любого студента»*, обращая внимание на то, что *«ни один другой университетский курс не предоставлял нам таких технологически усовершенствованных заданий»* (1).

Анализ отзывов студентов о работе с *Google «Класс»* также позволяет определить отношение студентов к своевременному выполнению заданий. В зависимости от того, насколько студент приучен выполнять поставленные перед ним задачи в установленные сроки, его отношение к сервису *Google «Класс»* варьируется.

Дисциплинированные и прилежные студенты, как правило, в восторге от возможности в реальном времени отслеживать заранее установленные сроки сдачи заданий и организовывать в соответствии с ними своё время, считая эту характеристику платформы одним из её главных достоинств. Так, например, Игорь Н. пишет: *«Это очень удобно.*

Мы всегда можем посмотреть, какое задание и когда нужно выполнить» (1). Даша В. отмечает, что *«конечные сроки сдачи – одно из самых важных преимуществ... Все задания отображаются в Google «Классе», и если я забыла, что задано, мне достаточно просто посмотреть список заданий в «Классе», а не спрашивать у одногруппников»* (1). Для Светланы Ш. *«практическая польза» от Google «Класса»* состоит главным образом в *«системе конечных сроков сдачи заданий»*: *«страница, на которой все задания отображаются по релевантности, очень помогает эффективно использовать своё время»* (1). Виктория Г., Богдана Б., Дарья Ч. полностью разделяют её мнение, а Оксана А. акцентирует на том, что эта функциональная особенность Google «Класса» является *«отличным стимулом в борьбе с откладыванием и промедлением»* (1).

Недисциплинированные студенты, привыкшие откладывать выполнение заданий, придумывая различные предлоги для отсрочки их сдачи, напротив, работой с сервисом недовольны, считая именно систему конечных сроков сдачи заданий главным его недостатком, ведь в Google «Классе» не работают отговорки вроде *«я забыл (а) задание дома – можно я Вам его завтра / на следующее занятие принесу?»*. Более того, пропуск занятия по причине невыполнения задания с умыслом сдать его на следующем также не сработает в Google «Классе». В частности, эту систему контроля выполнения заданий в установленные сроки считает основным недостатком Дарина Д., для которой Google «Класс» – это *«огромное количество домашних заданий со сроками их сдачи, на выполнение которых у тебя, как правило, нет времени»* (2). При этом далее в своём эссе Дарина признаётся, что на социальную сеть VKontakte и платформу YouTube время у неё находится. Анастасия также недовольна наличием сроков сдачи заданий, которые для неё являются *«стрессом»*, но в то же время сама отмечает, что её *«лень»* и *«неорганизованность»* тому виной (2). Для Ольги Д. тоже *«необходимость постоянно выполнять задания в установленные сроки раздражает в новой системе и утомляет больше всего»* (2). Исходя из практики общения со студентами в традиционных условиях обучения, отметим, что практически все студенты, считающие систему установки сроков заданий недостатком, являются нечастыми гостями на практических занятиях и, как правило, недисциплинированными исполнителями. Однако, после внедрения в процесс обучения сервиса Google «Класс», количество выполняемых в срок заданий у таких студентов возросло, а число *«должников»*

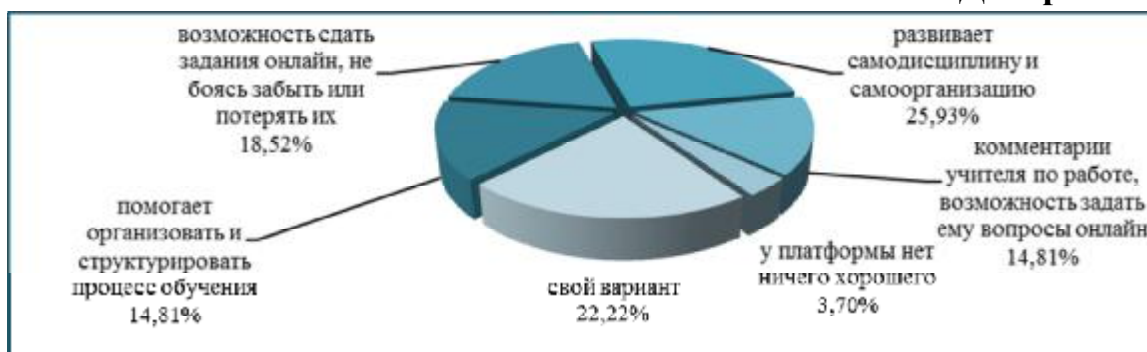
сократилось, судя по всему, благодаря наглядности невыполненных заданий, как для преподавателя, так и для их исполнителей.

Среди прочих достоинств сервиса *Google «Класс»* студенты также выделяют следующие: возможность выполнять домашние задания где угодно; возможность делать это с мобильного устройства; чёткость структуры и организации заданий, вся необходимая в рамках курса информация собрана в одном месте; сохранность выполненных заданий; возможность осуществления контроля преподавателем в реальном времени и т. п.

Практически единственным недостатком работы с данным сервисом многие называют зависимость от доступа к Интернету, который, к сожалению, пока не является общедоступным благом, и работа которого не так бесперебойна, как хотелось бы. Нашёлся среди испытуемых студентов и один ярый ненавистник технологий – Ольга Б. утверждает: «*Я не люблю технологии. Я не люблю компьютеры. Мне не нравится печатать*» (2). Однако следует отметить, что даже несмотря на явное нерасположение ко всему технологичному, Ольга успешно справляется с выполнением заданий посредством сервиса *Google «Класс»*, более того, как правило, в числе первых сдаёт свои работы.

Для подведения итога и выяснения, что же студентам больше всего нравится в *Google «Класс»*, был также проведён опрос, составленный по результатам анализа отзывов студентов о сервисе, предлагающий выбрать главное его достоинство из перечня или же предложить свой собственный вариант. Результаты этого опроса представлены в виде диаграммы ниже (см. диаграмму 1). В опросе приняли участие 27 человек – студенты двух групп 3 курса, в настоящее время «гибридно» работающие с *Google «Класс»*.

Диаграмма 1.

Примечательно, что при указании своего варианта ответа студенты

объединяли несколько уже предложенных, а именно: все вышеперечисленные преимущества (дважды), *Google «Класс»* «помогает развивать самодисциплину и самоорганизацию + помогает организовать и структурировать процесс обучения», «позволяет получать комментарии, замечания, предложения и правки учителя к своей работе, а также здесь же задавать ему вопросы + позволяет сдавать задания в электронном виде, не боясь забыть или потерять их». Собственно «своими» вариантами ответа были только: «возможность познакомиться с другими приложениями Google», «это для нас новый опыт, хотя сроки сдачи заданий заставляют нас нервничать». Принимая во внимание тот факт, что отвечали студенты 3 курса, последний вариант ответа свидетельствует о том, что за три года обучения студент не научился выполнять и сдавать свои задания в установленный срок.

Ничего хорошего в использовании платформы не нашёл всего один респондент из 27. В тоже время, полученные результаты можно несколько откорректировать с учётом преобладающей повторяемости обозначенных преимуществ в «своём варианте» (см. диаграмму 2).

Диаграмма 2

Как видим, практически каждому третьему респонденту *Google «Класс»* помогает в самоорганизации и развитии самодисциплины. Каждому четвёртому нравится возможность сдавать задания в электронном виде, что обеспечивает их сохранность и своевременность сдачи. Каждому пятому студенту нравится возможность получать комментарии, замечания, предложения учителя к своей работе и задавать ему вопросы посредством функционала *Google «Класс»*. Столько же респондентов считают, что этот сервис помогает в организации и структурировании процесса обучения.

Таким образом, исследование мнения студентов позволяет сделать вывод, что в целом использование *Google «Класс»* в обучении

привітствується, розглядається як корисне доповнення до традиційного навчання в класі, сприяюче розвитку самоорганізації та самодисципліни, ефективному використанню часу.

В перспективі результати нашого дослідження можуть успішно застосовуватися викладачами в широкому спектрі навчальних дисциплін, так як використання сервісу *Google «Клас»* забезпечує автономність навчального процесу та виводить його на якісно інший концептуальний рівень, зберігаючи при цьому переваги з традиційною системою організації навчально-виховного процесу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Варенко Т. К. Гібридна система організації навчально-педагогічного процесу з використанням веб-сервісу *Google «Клас»* / Т. К. Варенко / Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна : зб. наук. праць. Серія Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – № 1125. – С. 86–93.

2. Варенко Т. К. Веб-сервіс *Google «Клас»* в викладанні іноземних мов / Т. К. Варенко // Матеріали VII Всеукраїнської наукової методичної конференції «Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі». – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 33–34.

3. Варенко Т. К. Сервіси Google в розробці курсів дистанційного навчання / Т. К. Варенко // Матеріали школи-семінару «Нові підходи до навчання іноземної мови». – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 103–107.

ИЛЛЮСТРАТИВНЫЙ МАТЕРИАЛ

1. ЯЭ-33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yae33.blogspot.com>

2. Arakin's Thirteen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://arakins13.blogspot.com>

«ВІКІ» ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Власенко Дмитро Іванович,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

старший викладач кафедри геометрії, кандидат наук

vlasenkodmytroi@gmail.com

Термін «вікі» використовують, з одного боку, для позначення технологій, які застосовують для роботи з текстами та документами. З іншого боку, набір цих документів та зв'язків між ними називають «вікі». Надалі будемо вживати цей термін в обох значеннях. Конкретне значення буде зрозуміле з контексту.

Внаслідок розвитку побутової електроніки з'явилась альтернатива паперовим носіям текстів. Принципова відмінність комп'ютерів, планшетів, мобільних телефонів, електронних книг та інших пристроїв полягає у тому, що вони надають читачеві можливість зворотного зв'язку. Користувач може обирати послідовність, в якій він читатиме текст, що саме він буде читати та чи згоден він з прочитаним або ж вважає за потрібне доповнити, або змінити прочитане. Таким чином, ми маємо вже не читача, а співрозмовника, учасника діалогу. Формування ролі активного учасника інформаційного руху є важливою метою навчання.

Які нові можливості є у вікі порівняно зі звичайним текстом?

1. *Гіперпосилання* – це активний текст (зазвичай виділяється у тексті кольором або кресленням), який є посиланням на інший об'єкт. Цим об'єктом може бути текст, формула, таблиця або зображення. Гіперпосилання використовується для установлення зв'язків між документами. Фактично створюються різні шляхи просування по тексту, і кожен може обирати власний шлях за своїми потребами.

2. *Структурованість тексту* відповідає тому, що за гіперпосиланням можна потрапити у будь-яку частину тексту. З іншого боку, пошук інформації легше відбувається у структурованому тексті. Зазвичай стаття, присвячена терміну або явищу, складається з наступних частин: нестроге визначення (або кілька визначень), формальне визначення, історія виникнення та дослідження, додатки, узагальнення, література та категорії. Кожна з цих частин може містити посилання на більш розгорнуті пояснення, які є окремими документами.

3. *Масштабування інформації* більш властиве електронному документу завдяки зручності роботи з електронним документом та відсутності обмежень у розмірах. У напрямку деталізації можна додавати та розширювати інформацію, у напрямку узагальнення – можна спрощувати ситуацію за різними параметрами. Завдяки наступним властивостям робота над текстом або документами стає більш оперативною.

4. *Над документом може працювати група осіб.* Конфлікт редагувань виникає лише у тому разі, коли дві людини працюють над документом одночасно. Але якщо вони редагують різні частини документу, то конфлікту не буде. Структурованість тексту сприяє тому, що можна працювати над різними частинами документу. Якщо ж конфлікт редагувань двох осіб є невідворотний, то існують механізми розв'язання таких конфліктів шляхом обговорення та залучення третіх осіб.

5. *Багаторазове та багатofункціональне використання тексту.* Воно є можливим через те, що зазвичай документи вікі містять інформацію, яка розповсюджується на умовах вільних ліцензій. З іншого боку, таке використання призводить до покращення тексту та документів.

6. *Автоматична обробка тексту.* Принципово виникає лише в електронному документі. Можливість використання програмного забезпечення для обробки тексту дозволяє виконувати автоматичне форматування тексту, виправлення помилок, а також дозволяє створювати додаткові можливості навігації у документах відповідно до потреб читача.

Отже, вікі – це технологія створення групи документів та різнорідних зв'язків між ними. Вікі є частиною Вебу 2.0, де користувач є співрозробником, а читач – співавтором. Тому сучасна людина повинна бути обізнана з вікі-технологією. Швидкий пошук інформації, установлення зв'язків між різними об'єктами, різномасштабне мислення, співпраця з іншими є вимогами нашого швидкоплинного часу. Прищеплення цих навичок та досвіду роботи можна досягти при роботі з вікі.

З великої кількості вікі-інструментів розглянемо, як використовувати модуль «вікі» у системі Moodle та роботу з вікіпедією.

Використання модуля «вікі» у системі Moodle

Модуль «вікі» у системі Moodle дозволяє організувати роботу над документами однією особою або утворити одну чи кілька груп студентів. Мета, з якою використовується модуль, може бути різною. Це може бути

документ для нотаток, а може бути курсова робота. Для організації спільної діяльності студента та викладача одним з можливих інструментів є вікі. Наведемо кілька прикладів використання вікі.

Для організаційної роботи можна створити такі модулі:

- а) *модуль власних нотаток* (його можна вести спільно з асистентом для обміну інформацією);
- б) *модуль планування консультацій та індивідуальних занять* зі студентами (студенти можуть відписуватись, чи будуть вони на консультації, а викладач – може попередити про можливі зміни у розкладі);
- с) *модуль планування будь-яких спільних заходів зі студентами*: куди піти, коли, хто та що візьме тощо.

У навчальному процесі модуль є корисним у таких ситуаціях:

- а) *для організації спільної роботи групи* студентів над завданням (студенти можуть створювати та редагувати сторінки, доповнювати один одного);
- б) *для створення документів*, якими може бути курсова робота, залікове завдання, розділ підручника, набір навчальних завдань з їхнім подальшим розв'язанням;
- с) *для проведення дискусій та семінарів* у вікі-форматі. Тема та напрямок дискусії визначається викладачем за допомогою заздалегідь сформульованих питань.

Переваги використання модуля «вікі»

* Можна простежити внесок кожної особи. Тому студент отримує бали відповідно до свого внеску.

* Можна дописувати зауваження викладача у самому документі. Це дозволяє оперативно реагувати на діяльність студентів.

* Викладач може доповнювати документи, демонструючи у такий спосіб рівень вимог до тексту.

* Створений текст можна використовувати для наповнення дистанційного курсу, або він може бути доданий у Вікіпедію. Це мотивує роботу також і викладача.

Недоліки модуля «вікі»

* Слабкі можливості вікі-розмітки.

* Проблеми з набором формул.

* При роботі з текстом у HTML форматі можуть бути складнощі при перенесенні текстів за межі Moodle.

* Питання щодо авторських прав на створений текст.

Використання онлайн енциклопедії «Вікіпедія» у навчальній роботі

Онлайн енциклопедія «Вікіпедія» працює з використанням вікі-технологій та є однією з найбільших енциклопедій, яка постійно розвивається. 22 травня 2012 було підписано угоду про співробітництво між Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна та ГО «Вікімедіа Україна», яка полягає у використанні Вікіпедії як навчального інструменту. Очевидно, що така робота вимагає більшої відповідальності, але й приносить більше користі.

Для редагування текстів студенти повинні вміти користуватися вікі-розміткою та розуміти вимоги до статей у Вікіпедії. Також слід звернути увагу на те, що статті у Вікіпедії можуть редагувати будь-які користувачі, до того ж, стаття може бути, навіть, видаленою. Тому студенти можуть створювати статті на своїх особистих сторінках у Вікіпедії, і тільки після перевірки викладати їх в основний простір.

Переваги роботи з Вікіпедією для студентів

- * Досвід реальної та суспільно корисної роботи.
- * Результат роботи підпорядковується вільним ліцензіям і надалі може вільно використовуватись іншими особами, наприклад, при створенні навчальних курсів.
- * Студенти отримують уявлення про місце створеної статті у структурі знань.
- * Студенти вчаться працювати з текстом, який має складну структуру. Такий текст має посилання на інші статті, сайти та на паперові і електронні джерела.
- * Студенти ознайомлюються та навчаються використовувати наочне представлення інформації у вигляді тексту, формул, таблиць, зображень, створення яких теж є корисним досвідом.
- * Удосконалюють мовні навички та розвивають письмове мовлення.

З досвіду роботи у Вікіпедії

Студенти реєструються у Вікіпедії під логіном, що містить прізвище студента, та номер його групи. Тому викладачеві буде легко ідентифікувати студентів. Надалі, у разі потреби, у Вікіпедії можлива зміна імені користувача.

Теми для статей пропонуються викладачем, або студент може самостійно запропонувати тему роботи, яка його цікавить. Це слугує додатковим стимулом до роботи. У цьому разі слід звернути увагу на назву

статті, яку пропонує студент, – можливо вона повинна бути іншою. Видачу тем для роботи можна організувати у вікі-модулі Moodle або на особистій сторінці викладача у Вікіпедії. Якщо викладач має уявлення про рівень знань студентів, то потрібно відслідковувати вибір тем студентами. Тому можна запровадити підтвердження викладачем обраних студентами тем.

Мало хто зі студентів може створювати «ідеальний» текст. Тому найбільш раціональним шляхом є переклад з іншомовних вікіпедій. При перекладі студент повинен повторювати наявну у тексті вікі-розмітку, він мусить бути обізнаним з термінологією, яка використовується у статті. Потрібно максимально вимагати від кожного студента володіння технікою вікі-розмітки. Викладач може робити кілька правок і вимагати від студента, аби той повторював використану техніку правки. У нагоді викладачеві стане велика кількість порад та інструкцій, які містяться у Вікіпедії. На них потрібно на них посылатись.

Сторінки, які створені студентами, відразу ж заносяться у «список спостереження» викладача і видаляються зі списку після того, як сторінка буде перевірена, а Ви – будете задоволені результатом. У створеній статті максимальної уваги потребує вступна частина. У ній слід вимагати максимально якісного тексту. Саме вступна частина є «зерном» статті. Демонструйте на ній, яким повинен бути текст. Подальшу правку статті можна доручити й іншим студентам.

Залежно від результатів роботи над текстом студентів можна поділити на дописувачів та редакторів. Дописувачі надалі отримують завдання на створення статей, а редактори роблять більш відповідальну роботу – перевіряють, виправляють та доповнюють статті. У різних студентів – різні схильності, тому редакторів умовно поділяємо на технічних та відповідальних. Зазвичай відразу не вдається зробити текст, який Вас задовольнить. Для цього створені статті вчитуються редакторами. Якщо ж обсяг правки невеликий, то можна завершити редагування тексту самостійно. Буває, що одну статтю можуть редагувати кілька студентів, поки вона наблизиться до «ідеальної».

Більшість студентів відкладають виконання завдань «на завтра». Тому в останні дні перед закінченням терміну здачі завдань чекайте на купу роботи. Зазвичай я додаю тиждень до остаточного завершення завдання. За цей тиждень сам перевіряю роботу студентів та даю завдання на правку. Ті, хто виконують завдання протягом цього тижня, отримують половину балів.

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ НА БАЗЕ ТЕЛЕМЕДИЦИНСКИХ ДИАГНОСТИЧЕСКИХ СИСТЕМ

**Закревский Андрей Николаевич¹, Загубиженко Т. А.², Павлович Роман
Владиславович³, Карапетян О. Ю.⁴**

¹ХМАПО, доцент кафедры неонатологии, канд. мед. наук.

² КУОЗ "Областная клиническая больница – Центр экстренной
медицинской помощи и медицины катастроф, г. Харьков,
главный внештатный областной специалист по функциональной
диагностике, зав. отделением функциональной диагностики,

³ООО "Компания TREDEX" и ООО НПФ "Телемедицинские
технологии", г. Харьков, директор, канд. техн. наук.

⁴ ХМАПО, ассистент кафедры неонатологии, канд. мед. наук.

anzak@rambler.ru

На протяжении более чем двадцати последних лет система здравоохранения Украины находится в практически непрерывном процессе реформирования. Вектор реформ неоднократно менялся, но сам процесс перманентно продолжался. В настоящее время в сфере диагностической помощи существует целый ряд сложно разрешимых проблем [2,4], среди которых, в частности:

- 1) высокая потребность населения в качественной и своевременной функциональной диагностической помощи;
- 2) недостаточное оснащение первичного и вторичного звена системы здравоохранения современным диагностическим оборудованием;
- 3) дефицит подготовленных кадров в сфере функциональной диагностики.

Указанные проблемы характерны для всех регионов страны, но особенно затрагивают сельские регионы [5], что обусловлено:

- 1) недостаточным количеством хорошо оснащенных и обеспеченных квалифицированным персоналом медицинских диагностических баз, которые сосредоточены в мегаполисах и крупных населенных пунктах в каждой из областей Украины;
- 2) в ряде районов Украины вообще отсутствуют врачи функциональной диагностики или работают на неполную ставку.

В результате возникает катастрофический недостаток квалифицированной медицинской диагностической помощи.

Внедрение и развитие телемедицины как способа доступности качественной медицинской помощи населению Украины, в частности для оказания помощи при значительном удалении пациентов от медицинских центров, происходит медленно. Нерешенными в полной мере остаются проблемы эффективного использования новых информационных технологий в сельской медицине и, соответственно, подготовки врачей на до- и последипломном этапе, несмотря на большое количество исследований, направленных на решение технологических проблем внедрения информационных и телемедицинских технологий [1,2].

Следует отметить, что немногие лечебно-профилактические учреждения уделяют информационным технологиям серьезное внимание. В основном вся информатизация представляет собой самостоятельную разработку для собственных нужд отдельных автоматизированных рабочих мест, чаще всего – для сбора статистики и решения отдельных узких медицинских задач [3].

Отсутствие единых методологических стандартов, недостаточное финансирование в области телемедицинских технологий требует серьезной коррекции на государственном уровне.

Электрокардиографический метод обследования пациентов в отечественном здравоохранении отработан на высококвалифицированном методическом и научном уровне. К сожалению, этого нельзя сказать о таком важном направлении как электроэнцефалография. Недостаточно отработаны единые стандарты ЭЭГ диагностики, особенно новорожденных и детей раннего возраста. Возрастающие потребности получения новой информации, стандартизации полученных данных, стремительное развитие новых медицинских технологий в сфере нейрофизиологических исследований требует интенсификации процесса обучения методам регистрации и анализа ЭЭГ.

В данной ситуации повысить качество оказания медицинской помощи населению могут доступные методы дистанционного обучения и информационной поддержки самообучения медицинских кадров на местах без длительного отрыва от основного места работы. Надежной опорой для дистанционного образования должны стать современные телемедицинские технологии, в том числе и отечественные разработки.

Авторы статьи имеют большой опыт использования диагностической аппаратуры производства харьковского предприятия ООО "Компания TREDEX". Причем именно телемедицинские технологии электроэнцефалографической и электрокардиографической продукции «Тредекс» позволяют использовать ее как серьезное подспорье в деле дистанционного обучения соответствующих специалистов.

В области ЭЭГ таким прибором служит радиотелеметрический 16-канальный электроэнцефалограф «Эксперт-ТМ Компакт» весом всего 90 г, что позволило впервые в мировой практике расположить его прямо на шлеме пациента. Такое техническое решение предоставило недоступную ранее степень свободы при проведении ЭЭГ обследований как врачу, так и его пациенту. Дополнительной важной особенностью прибора является высокая помехозащищенность, что позволяет использовать его без ограничений в условиях работы любого реанимационного оборудования. Есть возможность дистанционного доступа не только к результатам регистрации ЭЭГ, но и к самому процессу регистрации онлайн при наличии достаточного канала Интернет.

При освоении навыков работы с такими диагностическими системами врачам необходимо предоставление онлайн доступа к учебно-методическим материалам с последующей дистанционной сдачей тестов по основным пунктам учебной программы. Тесты позволяют оценить реальный уровень подготовки специалиста и предусмотреть необходимую коррекцию краткого недельного курса очного обучения, который на данный момент бесплатно предоставляется компанией-производителем своим покупателям. После начала самостоятельной работы с аппаратурой, пройдя краткий курс очного обучения, врач сдает заключительный тестовый контроль и получает полную техническую поддержку от ООО "Компания TREDEX", а также консультационно-методическую – от базовых медицинских учреждений. В сфере неонатологии такую поддержку оказывает кафедра неонатологии ХМАПО, по вопросам взрослой электроэнцефалографии – Центральная клиническая больница «Укрзалізниці» (ЦКБ УЗ).

В качестве примера можно привести успешный опыт сотрудничества ООО "Компания TREDEX", кафедры неонатологии ХМАПО и Житомирской центральной детской городской больницы (ЦДГБ). Еще до приезда специалиста в Харьков были дистанционно озвучены и решены вопросы методического и клинического характера, связанные с будущим

использованием аппаратуры в ЦДГБ. По приезду в Харьков специалист ЦДГБ прошел обучение на базе кафедры неонатологии ХМАПО, в ходе которого отрабатывались теоретические и практические вопросы неонатальной электроэнцефалографии. По возвращении в Житомир специалисты ЦДГБ неоднократно обращались за консультационной поддержкой в ХМАПО, проводились дистанционные разборы клинических ситуаций на базе объективных данных ЭЭГ обследований, в том числе – с онлайн доступом прямо во время регистрации ЭЭГ в ЦДГБ.

В ходе такого сотрудничества в Житомирской ЦДГБ были достигнуты следующие результаты:

1) усовершенствованы стандарты проведения ЭЭГ видеомониторинга новорожденных, составлены и внедрены стандарты медицинских заключений по данным неонатального ЭЭГ видеомониторинга.

2) получены авторские свидетельства на шапочки для проведения длительной ЭЭГ регистрации;

3) дополнительным позитивным эффектом стала экономия бюджетных средств ЦДГБ, так как подготовка специалиста проводилась за счет ООО "Компания TREDEX".

Высокая квалификация специалистов ХМАПО и ЦКБ УЗ позволяет быстро и качественно разрешить абсолютное большинство возникающих клинических ситуаций, но нельзя не отметить острый дефицит методических материалов и учебных пособий для дистанционной подготовки специалистов по указанным направлениям. Решение этого вопроса на основе успешных практических наработок позволит повысить эффективность дистанционного обучения в сфере ЭЭГ диагностики.

Еще один практический пример дистанционного обучения реализован в Харьковской области. В рамках областного проекта региональной телемедицинской сети ургентной ЭКГ диагностики «Телекард», развернутого в 2004–2012 гг. на базе транселефонного оборудования ООО "Компания TREDEX", была создана крупнейшая в странах СНГ областная телемедицинская сеть. В нее вошли более 850 передающих узлов, все машины экстренной медицинской помощи, большинство сельских ФАПов и амбулаторий, многие поликлиники и центральные районные больницы. Дистанционный прием ЭКГ и проведение телеконсультаций в ургентном режиме обеспечивают приемные центры:

1) Центр экстренной медицинской помощи на базе Харьковской областной клинической больницы. В основном, обслуживает бригады ЭМП.

2) Отделение функциональной диагностики Харьковской ОКБ. В основном, ведет прием ЭКГ из сельских районов области.

3) Институт терапии АМН Украины им. Л. Т. Малой. В основном оказывает экстренную консультативную помощь бригадам ЭМП.

4) ЦКБ УЗ. В основном, оказывает экстренную консультативную помощь бригадам ЭМП.

5) Балаклейская ЦРБ и Красноградская ЦРБ проводит круглосуточные телемедицинские консультации для всего первичного звена своего района.

Только в рамках ЭМП проводится более 13 тысяч консультаций ежегодно. Ежедневно на своем рабочем месте сотни медицинских сотрудников области в ходе проведения телеконсультаций общаются со своим коллегами, имеющими существенно более высокий квалификационный уровень, проводят анализ клинических ситуаций, подтвержденных объективными данными ЭКГ регистрации, получают помощь в постановке диагноза, решении вопросов дифференциальной диагностики. При этом врачи-консультанты не заменяют собой местного специалиста, а работают вместе с ним, оказывая необходимую руководящую или консультационную поддержку.

К работе в сети «Телекард» подключены интерны, проходящие подготовку в медицинских учреждениях за пределами областного центра.

Результаты работы сети «Телекард» озвучиваются на областных, республиканских и международных конференциях. На основе опыта эксплуатации телемедицинского ЭКГ оборудования составлены и опубликованы методические рекомендации.

На территории Украины сеть «Телекард» насчитывает более 60 приемных центров практически во всех областях страны. В первичном и вторичном звене работает более 2500 транстелефонных электрокардиографов. Ежегодно проводится более 75 тысяч ЭКГ телеконсультаций Харьковский сегмент всеукраинской сети «Телекард», насчитывая 850 приборов, является ее крупнейшим сегментом.

Несмотря на существующие проблемы в сфере практического дистанционного обучения на базе современных телемедицинских технологий, подобные проекты, демонстрируют свою эффективность и

перспективність. Ріст професійного рівня медичних спеціалістів, задіяваних в таких проєктах, не підлягає сумніву, як і безумовна користь від впровадження телемедичного консультування для конкретних пацієнтів, отримавших лікування на рівні кращих регіональних медичних центрів, не виїжджаючи з дому.

Вважаємо необхідним включення учасників телемедичних проєктів і програм, подібних описаним в статті, в систему обліку балів в програмах удосконалення лікарів. Конкретні механізми, методики і навчальні матеріали по перспективним напрямкам дистанційної підготовки і перепідготовки медичних спеціалістів з використанням телемедичних пристроїв і обладнання ще тільки повинні бути створені.

Позитивний досвід і наявність національної бази розробки і виробництва телемедичного обладнання дають підстави розраховувати на безумовний успіх такої роботи, в результаті якої буде вистроєна ще одна гілка дистанційного медичного освіти з опорою на практичну клінічну роботу.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ковальчук Л. Я. Результати реалізації новітніх методик навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті ім. І. Я. Горбачевського та плани на майбутнє // Медична освіта. – 2012. – № 2. – С. 11–17.

2. Мінцер О. П. Інформаційно-технологічні проблеми організації телемедичних консультацій / О. П. Мінцер, В. В. Краснов, Г. Тахере // Медична інформатика та інженерія. – 2011. № 4. – С. 32–37.

3. Панченко О. А. Інформатизація медичних установ практичного зв'язу / Інформатизація реабілітаційного процесу : збірник наукових робіт // під заг. ред. д-ра. мед. наук, проф., заслуженого лікаря України О. А. Панченко. – Київ : КВІЦ, 2013. – 162 с. : іл.

4. "Про впровадження телемедицини в закладах охорони здоров'я" наказ МОЗ України № 261 від 26.03.2010.

5. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. Кабінет Міністрів України; Розпорядження, Стратегія від 15.05.2013 № 386-р. // Офіційний вісник України, офіційне видання від 21.06.2013р., – № 44, – С. 79, ст. 1581.

ОРГАНИЗАЦИЯ СМЕШАННОГО ОБУЧЕНИЯ (BLENDED-LEARNING) В ВУЗЕ

Змиевская Ирина Витальевна,

Харьковский торгово-экономический институт Киевского национального
торгово-экономического университета,

старший преподаватель

irina.zmievska@gmail.com

Для современной системы образования Украины актуальны вопросы обеспечения доступности, качества и эффективности образования. Информатизация образования позволяет эффективно развивать смешанное обучение (blended learning) – сочетание сетевого обучения с очным, интеграция традиционных форм с электронными технологиями. В смешанном обучении применение инструментов ИКТ не просто дополняет традиционное обучение и уменьшает время, проведенное студентами в аудитории. Электронное обучение является неотъемлемой составной частью образовательного процесса, переходящего в новое качественное состояние посредством взаимного влияния и интеграции традиционного и электронного обучения. Одним из этапов развития электронного образования является построение системы смешанного обучения на основе внедрения дистанционных технологий в организацию учебного процесса. Соотношение использования видов обучения в смешанной форме необходимо планировать в рабочей программе, что во многом зависит от специфики изучаемой дисциплины.

Анализ научной литературы по вопросам внедрения в учебный процесс вуза дистанционных образовательных технологий (А. Анисимов, В. Быков, В. Кухаренко, Н. Тихомирова, А. Фомина) дает основания для вывода, что смешанное обучение можно рассматривать как тип организации учебного процесса

Использование дистанционного обучения в высшей школе наиболее эффективно не как самостоятельная форма образования, а как составная часть смешанного обучения (30-79% курса реализуется в сети: комбинируется обучение в аудитории с занятиями в сети). Его преимущества заключаются в сочетании традиционного обучения (аудиторного) и самостоятельного обучения (дистанционного).

Дистанционная система LMS Moodle, открытые инструменты и сервисы сети Интернет предназначены для создания онлайн-курсов и обладают оптимальным набором ресурсных возможностей для организации учебного процесса в рамках смешанного обучения. Они содержат ресурсы и элементы для формирования и представления учебного материала, проверки знаний и контроля успеваемости, общения и организации сотрудничества. Перечислим ресурсные возможности для организации смешанного обучения:

1. Лекционные занятия онлайн. Возможно проведение лекционных занятий с использованием онлайн трансляции, онлайн вебинаров, либо качественных записей лекций в комбинации с технологиями самотестирования.

2. Смешанная технология проведения практических работ. Целесообразно проходить тестирование перед выполнением практического задания и отправлять результаты преподавателю в виде файла средствами дистанционного курса. Практическое задание выполняется студентом в аудитории. Защиту результатов выполненного задания можно проводить в режиме вебинара, в ходе которого возможно: использовать каждым участником общий рабочий стол для демонстрации выполненного задания в виде презентации; услышать ответ любого участника; задать вопрос; показать свою работу всем участникам; провести опрос и тестирование. Такая форма проведения практического занятия привлекает студентов своей новизной и активизирует учебный процесс.

3. Организация проектной и групповой работы в сети на основе использования элементов и ресурсов LMS Moodle, а также открытых инструментов и сервисов сети Интернет (блоги, вики, закладки, сервисы размещения видео и презентаций). Преимущества сетевой организации такого вида учебного взаимодействия очевидны: прозрачность участия каждого, наглядность результата работ на любом этапе выполнения, возможность сохранить результат и использовать в дальнейшей организации учебного процесса, удобство организации общения и сотрудничества.

4. Использование самотестирования для достижения результатов обучения, что позволяет организовать систему модульного контроля, самоконтроля.

5. Консультации в режиме вебинаров, форумов, чата по расписанию, что может заменить консультации в аудитории.

Преподаватели кафедры высшей математики и информатики ХТЭИ КНТЭУ в рамках научно-исследовательской работы по теме «Теоретические основы совершенствования содержания и технологий подготовки специалистов в вузах торгово-экономического профиля» исследуют практические аспекты организации смешанного обучения, где средства дистанционного обучения используются для организации активной самостоятельной работы студентов дневной формы обучения. С целью организации смешанного обучения при изучении дисциплины «Информационные системы и технологии в пищевых производствах» преподавателями создан дистанционный курс. Для активизации самостоятельной работы студентов был разработан и внедрен в учебный процесс групповой проект «Мое первое виртуальное кафе», в основу которого была положена идея создания самостоятельной общественной структуры. В ходе проекта студенты решали специальные профессионально ориентированные задачи, отражающие реальное экономическое положение и данные функционирования предприятий ресторанного хозяйства Украины.

В целом для изучения дисциплины студентам дневной формы обучения предлагается традиционные аудиторные занятия сочетать с самостоятельной работой в дистанционном курсе. Такой подход позволяет:

- обеспечить доступность к учебным материалам;
- минимизировать проблемы пропуска занятий;
- реализовать принцип опережающего обучения – знакомство с новым материалом до аудиторных занятий, возможность повторить материал после занятий;
- активизировать познавательную деятельность путем развития практических заданий, выполненных в аудитории, за счет повышения их сложности, согласованными профессионально-направленными заданиями для самостоятельной работы;
- создать гибкую систему тестирования, которая способствует систематическому контролю и самоконтролю знаний студентов;
- организовать консультацию онлайн в чате и офлайн в форуме;
- использовать удобную систему планирования учебных заданий, которая позволяет в индивидуальном режиме их выполнять;
- сформировать электронную образовательную среду, которая дает студентам возможность оценить целостную картину своей учебной деятельности и вовремя скорректировать траекторию ее развития.

Итак, технология смешанного обучения может быть успешно применена при дневном обучении как форма организации активной самостоятельной работы студентов. Вместе с тем, задача внедрения дистанционных технологий в учебный процесс дневной формы обучения ставит перед вузом дополнительные задачи по организации и обеспечению этой принципиально новой формы организации учебного процесса.

ЛИТЕРАТУРА

1. Анисимов А.М. Работа в системе дистанционного обучения Moodle. Учебное пособие. 2-е изд. испр. и дополн. – Харьков, ХНАГХ, 2009. – 292 с.
2. Биков В.Ю. Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. Технологія створення дистанційного курсу: Навчальний посібник За ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка – К.: Міленіум, 2008. – 324 с. ISBN 966-8063-
3. Тихомирова Н.В. Управление современным университетом, интегрированным в информационное пространство: концепция, инструменты, методы. М., 2009. 264 с.
4. Фомина А.С. Смешанное обучение в электронном распределенном университете // Ученые записки. Вып. 34. М., 2011. С. 82–88.

ТЕХНОЛОГИИ, КОТОРЫЕ МЕНЯЮТ ОБУЧЕНИЕ

Каук Виктор Иванович,

Харьковский национальный университет радиоэлектроники, директор

Центра технологий дистанционного обучения,

канд. техн. наук, доцент кафедры ПИ

kauk@kture.edu.ua, victor.kauk@gmail.com

В наше время технология стала не только инструментом, но и стандартом, и средством доверия. В процессе обучения важны не только информационные технологии, но и педагогическое понимание того, какие новые возможности привносят они в учебный процесс, как само восприятие обучаемого меняется из-за информационной технологии.

Для начала необходимо установить критерии для высокоэффективной среды обучения. Среди многих были выделены следующие:

- студентами задаются «хорошие» вопросы (хорошая мотивация к обучению);
- качество вопросов оценивается по ответам;
- идеи для занятий приходят из разных (иногда противоречивых) источников;
- используются разные модели обучения;
- в процессе обучения необходима коммуникация с окружающим миром (с обществом);
- обучение персонализировано по различным критериям;
- обратная связь является постоянной, честной и никогда не наказывается;
- существуют сбалансированные и понятные критерии оценивания;
- создаются условия для развития необходимых качеств (творчество, коммуникации, лидерство и др.);
- постоянная практика.

Можно сделать поспешный вывод о том, что обычная социальная сеть, которая вроде бы соответствует большинству из критериев, может быть вполне успешной средой обучения. К сожалению, это не так. До сих пор ключевой является роль педагога-преподавателя, который должен управлять процессом обучения. Естественно, преподаватель обязан учитывать новые информационные технологии и их роль в процессе

обучения. При рассмотрении составляющих качественно проведенного занятия были выделены основные:

- интерактивный диалог со студентами (вопросы, тесты, обсуждения, генерация новых идей, критическая оценка общепринятых заблуждений, чужих утверждений, переоценка ценностей);
- оценивание (мастерство доказательств, научный уровень, визуализация и простой доступ к оценкам, оценивание не только уровня запоминания, но и уровней знания и применения);
- интеграция различных моделей обучения (проектная модель, общение с социумом, игровая модель и др.);
- конкретный учебный план (гибкая модель с учетом требований стандартов и самостоятельной работы);
- планирование каждого занятия (шаблоны, таксономия, редизайн);
- свобода выбора студента (постоянная обратная связь с оценкой преподавателя, выбор траектории обучения, роль студента в процессе обучения, самостоятельная работа);
- поддержка студентов (простота понимания процесса, мера ответственности перед собой и обществом);
- управление процессом обучения (работа индивидуально и в группах, изменение целей занятий, изменение учебных результатов).

Для автоматизации многих из вышеперечисленных составляющих занятий достаточно применить стандартную систему управления обучением (LMS – learning management system). Сам процесс обучения автоматизирован, но не меняется. По-прежнему есть преподаватель, который строит занятие (план, календарь, контроль и т. п.), и по-прежнему есть студенты, которые должны «посетить» определенное место для того, чтобы получить знания. В линейности и управляемости процесса ничего принципиально не изменилось. До сих пор мы только автоматизировали ранее установленные составляющие, пытаюсь использовать для этого современные ИТ-решения.

Если рассмотреть самые последние достижения в ИТ и сделать краткосрочный прогноз на ближайшие 10–15 лет, то можно выделить следующие технологии, которые могут повлиять на сам процесс обучения:

- умные массовые открытые онлайн-курсы (МООС); сейчас такие курсы проходят период становления (миллионы пользователей), в процессе которого отсеиваются некачественные материалы,

нехаризматичные преподаватели, пробуются различные модели социализации обучения, взаимодействия больших групп пользователей;

- улучшенные смешанные (blended) модели обучения; очное с дистанционным, с мобильным, с «умным» телевизором;

- адаптивные тестирующие системы, которые могут быть перестроены под различные критерии (запросы от работодателя и т. п.);

- игровое обучение (не только в виде моделирования или игр на запоминание, но и вместо классических учебников);

- введение во все процессы обучения элементов инновационного предпринимательства (студент все свои проекты сразу публикует для инвесторов);

- формирование общей высокой цифровой грамотности населения;

- интерактивный видеоконтент (собственные обучающие каналы, «умное» телевидение);

- новые интерфейсы быстрого ввода и обработки информации (3Д, камеры мобильных телефонов, распознавание жестов, выражений лиц);

- быстрый рост открытых и качественных источников информации (научные публикации, патенты и т. п.);

- все меньшее влияние академических стандартов позволит преподавателю самостоятельно строить обучение по принципу взаимодействия с обществом;

- визуальные данные будут заменять цифровые данные (инфографика);

- обучение, процессы которого вынесены в «облака», что дает быстрый доступ, масштабируемость и возможность проводить сложные вычислительные эксперименты;

- создание учебных партнерских объединений (единое информационное пространство: школа – колледж – университет; обучение на протяжении всей жизни);

- центры обучения будут мозговыми центрами (think – tanks) для решения конкретных задач человечества;

- открытое обучение и вопросно-ориентированное обучение будут формировать «невидимое» обучение во всех учебных заведениях;

- модели студий обучения с привлечением в процесс обучения семей;

- обучение культуре не будет строиться по модульному принципу, культура будет проникать через цифровое пространство;

- диалоговое обучение с помощью цифровых средств массовой информации;
- замена реальных преподавателей виртуальными;
- учебное содержание будут передавать все окружающие предметы (мобильные устройства, бытовые устройства и т. п.);
- процессы обучения будут персонализированы (каждый получит только то, что реально ему необходимо);
- стирание всех границ с точки зрения проживания в конкретном географическом регионе;
- постоянный контроль биологических параметров обучаемого;
- переход учебных заведений в виртуальный мир;
- средства отображения информации встраиваются в элементы дизайна помещений;
- замена печатных документов об образовании цифровым резюме (digital portfolio) с социальными достижениями.

К сожалению, сейчас, даже предполагая будущие изменения в учебном процессе, большинство вузов не предпринимает никаких мер с точки зрения построения новых систем обучения. Новые процессы обучения требуют новых инструментальных средств, наличия новых технологических знаний и опыта их применения.

ЛИТЕРАТУРА

1. www.teachthought.com

ОБЛАЧНЫЕ РЕСУРСЫ В ДИСТАНЦИОННОМ ОБУЧЕНИИ

Козыренко Виктор Петрович,

Харьковский гуманитарный университет

«Народная украинская академия», проректор по НПП и ИТ,

доцент, кандидат технических наук

kozyrenko.v@gmail.com

На наших глазах сформировалось виртуальное информационное пространство, которое постепенно превращается в образовательное и, как следствие, осуществляется переход от закрытой системы образования к открытому образовательному процессу.

Необходимость непрерывного получения новых знаний взамен устаревших, повышения квалификации с целью освоения новых технологий и достижения адекватной конкурентоспособности в новых областях становятся приоритетными задачами образовательной среды. Реализация непрерывного образования на практике предполагает наряду с развитием соответствующих личностных качеств человека (способности к дальнейшему самостоятельному обучению) обязательное создание единого образовательного информационного пространства и системы удаленного (дистанционного) обучения, использующей новые информационные технологии и обеспечивающей с их помощью удобную, доступную и эффективную среду обучения [1]. При создании такой среды следует учитывать следующие обстоятельства.

1. Постоянное возрастание потребности повышения эффективности самостоятельной работы и самостоятельной познавательной деятельности. Повышение эффективности самостоятельной работы возможно только на основе соответствующих информационных технологий и средств (электронные издания, обучающие программы и технологии, ресурсы Интернет и др.).

2. Усиление принципа индивидуализации обучения: обучение в удобное время, в индивидуальном темпе, выбор предлагаемых модулей и последовательности их освоения. В качестве примера средств, обеспечивающих индивидуализацию обучения, можно рассматривать элементы дистанционной среды.

3. Интеграция и согласованность образовательных процессов в различные периоды обучения. Именно информатизация становится важнейшим фактором обеспечения интеграции образовательных технологий на различных уровнях непрерывного образования.

Непрерывное образование требует новых подходов и в организации взаимодействия обучаемого, и информации [2]:

- обеспечение свободного доступа обучаемого к образовательным ресурсам;

- создание информационных условий для непрерывного самообразования и творческого развития личности обучаемого;

- обучение методологии самостоятельного поиска, отбора информации и извлечения из этой информации знаний.

Для системы образования необходимыми становятся системная интеграция информационных и телекоммуникационных технологий в сам

образовательный процесс. Одной из форм обучения в современной образовательной системе, базирующейся на информационно-коммуникационных технологиях, является дистанционная форма обучения.

Образовательные инновации на основе дистанционных технологий – одно из магистральных направлений, которые реально обеспечивают обучение в течение всей жизни. Основным обстоятельством в пользу дистанционных технологий является возможность реализации личностно-ориентированного обучения. На сегодняшний день мы можем говорить о значительном эмпирическом опыте в вопросах применения дистанционных технологий при весьма скромных результатах в области дидактики дистанционного обучения.

Последние годы проявляется повышенный интерес к облачным ресурсам, коммуникационным решениям и другим сервисам Интернета, обеспечивающим как обмен учебной информацией, так и возможность развития коммуникативной информационной культуры. Облачные ресурсы существенно расширяют и дополняют возможности дистанционных технологий.

Активное внедрение облачных ресурсов в дистанционную среду сопровождается растущим количеством публикаций, от разработки и внедрения отдельных программных модулей [3] до построения алгоритмов комплексной оптимизации использования компонентов облачной платформы, развернутой в системе дистанционного обучения [4].

Об актуальности и новизне рассматриваемого вопроса свидетельствует проведенное в Харьковском национальном университете имени В. Н. Каразина заседание Совета ректоров высших учебных заведений Харьковского региона (октябрь 2014 г.). На заседании Совета ректоров представители компании «Майкрософт Украина» представили анализ состояния дистанционного образования в учебных заведениях Украины и предложили в качестве альтернативы существующих дистанционных технологий внедрение в учебный процесс последних облачных решений компании Microsoft. Рассматривать данное предложение в качестве альтернативы следует осторожно, пока облачные решения могут стать только эффективным дополнением или расширением внедренных дистанционных технологий.

Причины популярности облачных ресурсов [5].

1) Высокая технологичность и возможность внедрения практически

без дополнительных затрат. Основные требования – наличие скоростного доступа в Интернет и достаточный уровень организации сетевой среды учебного заведения. В настоящее время для большинства учебных заведений эти условия выполнимы.

2) Разработка и поддержка облачных решений со стороны известных информационных корпораций – Microsoft и Google.

3) Возможность «перемещения» элементов учебного процесса в виртуальную среду.

Именно по этим причинам в настоящее время наиболее популярными и внедряемыми информационными решениями являются такие онлайн-сервисы и облачные ресурсы, как платформы для хранения и обмена информацией Dropbox, Google Drive, Office 365, а также облачные платформы более высокого уровня – Azure, Amazon.

Первая группа представляет в основном возможность хранения и обмена информацией, вторая является для учебных заведений перспективной, решает вопросы с выделением вычислительных ресурсов для обеспечения производственной деятельности учебных заведений.

Появление платформы Office 365 существенно изменило ситуацию по внедрению облачных ресурсов в учебный процесс. Рассмотрим только аспект, связанный с обеспечением учебно-воспитательного процесса. Основные особенности облачной части Office 365 [6]:

- интегрированная среда Office 365 включает электронную почту бизнес-класса на сервере Exchange, портал Sharepoint, коммуникатор Lync для организации видеоконференций;
- реальная квалифицированная поддержка по всем вопросам;
- возможность местного администрирования ресурсов Office 365;
- разнообразные современные коммуникативные возможности, связанные с наличием портала Sharepoint.

Перечисленные возможности платформы Office 365 могут стать эффективным дополнением традиционных дистанционных средств.

ЛИТЕРАТУРА

1. Козыренко В. П. Информационно-техническое обеспечение учебно-воспитательной и научной работы в системе непрерывного образования / [В. П. Козыренко] // Непрерывное образование как принцип функционирования современных образовательных систем : (первый опыт становления и развития в Украине) : монография / под общ. ред.

В. И. Астаховой ; Нар. укр. акад. – Х. : Изд-во НУ А, 2011. – Разд. 2.2. – С. 130–139.

2. Информационная среда как инструмент интеграции процесса обучения в системе непрерывного образования. /О. В. Лазаренко, В.П. Козыренко// Информационная среда вуза XXI века: III Международная научно-практическая конференция. [Петрозаводск. 21 – 25 сентября 2009 г.] Режим доступа – [http : // it2009.petrso.ru/publication.php](http://it2009.petrso.ru/publication.php).

3. Кравцов Г. Облачные сервисы Microsoft в системе дистанционного обучения. «Херсонский виртуальный университет» / Г.Кравцов, И.Чемисова // Информационные технологии в образовании. - 2014. - № 20. - С. 53-65.

4. Болодурина И. П., Парфёнов Д. И. Алгоритмы комплексной оптимизации потребления вычислительных ресурсов в облачной системе дистанционного обучения // ВестникОГУ. – 2013. - Выпуск № 9 (158). – С. 177-184.

5. Облачные решения Microsoft в образовании. В. П. Козыренко // Экспертные оценки элементов учебного процесса : Программа и материалы XIV межвуз. науч.-метод. конф., [Харьков, 3 ноября 2012 г.] / Нар. укр. акад. Каф. информ. технологий и математики. – Х., 2012. – С. 35 –36.

6. Возможности Office 365 в учебном процессе. В. П. Козыренко // Экспертные оценки элементов учебного процесса : Программа и материалы XVI межвуз. науч.-метод. конф., [Харьков, 26 ноября 2014 г.] / Нар. укр. акад. Каф. информ. технологий и математики. – Х., 2014. – С. 30-32.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Пилаєва Т.В.

Українська державна академія залізничного транспорту,
викладач кафедри іноземних мов

В останні десятиліття в зарубіжній та вітчизняній літературі багато уваги приділяється дистанційній освіті. Доцільно розглянути **проблему** визначення ролі інформаційно-комунікаційних технологій в системі

дистанційної освіти Великобританії для успішного використання британського досвіду в системі освіти в Україні.

Мета статті – розглянути основні підходи щодо застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій під час організації та проведення дистанційного навчання у Великобританії.

З моменту створення Відкритого університету Великобританії у 1969 р. дистанційна освіта в країні розвивається стрімкими темпами. Навчальні заклади різних форм власності надають можливість студентам отримувати освітні послуги дистанційно, використовуючи засоби інформаційних та комунікаційних технологій. Інформаційно-комунікаційна технологія – це педагогічна технологія, яка використовує спеціальні програмні та технічні засоби для доступу до різних інформаційних джерел (електронних, друкованих, інструментальних, людських) та інструментів спільної діяльності, які направлені на отримання певного результату [1].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційній освіті оптимізує процес навчання, розвиває пізнавальну діяльність студента; формує мотиваційне, емоціональне, комунікативне середовище; забезпечує формування цілісного сприймання і розуміння процесів та явищ на основі широкого залучення банків даних, вільного доступу до інформаційних джерел, обробки великих обсягів інформації [3, с. 13].

В університетах дистанційної форми навчання Великобританії комп'ютери використовуються

- для забезпечення можливостей надання навчальних матеріалів у різних форматах, таких як текст, графіка, аудіо та відео для виконання вправ і проведення дослідів;

- для навчання з використанням матеріалів, записаних на компакт-дисках, доступу до баз даних та інших джерел інформації в мережі Інтернет;

- для забезпечення способів спілкування між студентами, викладачами (електронна пошта, телеконференції, чати) [5].

Розглянемо шляхи використання інформаційно-комунікаційних технологій у деяких значних університетах дистанційної форми навчання у Великобританії. У системі освіти Відкритого університету Великобританії використовується декілька типів комп'ютерних програм: тестові, навчальні, контрольні-навчальні, мультимедійні підручники,

мультимедійні енциклопедії. Важливе значення має використання Інтернету як засобу забезпечення інтерактивної комунікації між студентами і представниками освітнього закладу. Студенти отримують навчальні матеріали он-лайн, складають іспити через всесвітню мережу. Всі курси університету мають свій власний веб-сайт, який допомагає студенту планувати та організовувати навчання, надає можливість брати участь у роботі найбільшої в світі громади університету. Для більшості курсів, студент повинен провести два або більше сеансів на тиждень у комп'ютерній мережі університету.

У 2005 р. у Відкритому університеті Великобританії розпочато та згодом розроблено віртуальне освітнє середовище «Відкрите навчання» (Openlearn) на базі відкритого ресурсу Moodle, яке отримало у 2006 р. грант на цю розробку від установи Hewlett Foundation. Віртуальне освітнє середовище має на меті можливість вільного доступу для студентів і співробітників університету до електронної системи та участь в дискусіях і у роботі курсу, а для широкого загалу – можливість самостійно навчатися завдяки вільному доступу до матеріалів курсу.

В освітньому процесі Відкритого університету важливе значення мають теле- та радіотрансляції. Відкритий університет з моменту свого утворення почав тісну співпрацю з Британською радіомовною корпорацією – BBC. Кожен навчальний курс супроводжується телетрансляцією на трьох рівнях, основним з яких є середній рівень. Низький рівень існує для повторення пройденого матеріалу, а високий рівень є професійно спрямованим, він надає більш глибокі знання з предмету, що вивчається.

В отриманні дистанційної освіти найчастіше використовується персональний комп'ютер і система переговорів Skype. Особлива увага педагогів приділяється системам First Class та Lotus Notes, які застосовуються в ділових школах і на підготовках проведення соціальних заходів [2].

В Лондонському університеті при вступі до навчального закладу студент отримує доступ до Інтернет-ресурсів, необхідних для навчання: бібліотеки Лондонського університету, архів якої налічує п'ять мільйонів наукових журналів та велику кількість електронних книжок; до бази даних законодавства Великобританії, США, Європейського Союзу та інших юрисдикцій, таких як Westlaw, LexisNexis Professional; до бібліотеки Сенату університету, яка має в своїх запасниках значну кількість

друкованих та он-лайн книжок, включаючи історичні та антикварні, газети та цифрові архіви, історичні карти та матеріали з історії Лондонського університету; до середовища віртуального навчання (Virtual Learning Environment), яке забезпечує студента електронними навчальними матеріалами, відео лекціями, аудіовізуальними тьюторіалами, он-лайн завданнями для самоперевірки, порадами спеціалістів, доступом до дискусійних форумів з іншими студентами в усьому світі, які навчаються за цією програмою.

Середовище віртуального навчання надає можливість колективного навчання. Працюючи у середовищі віртуального навчання студент навчається самостійно формувати свою точку зору. У процесі читання та прослуховування он-лайн лекцій відбувається пасивна передача інформації та знань. Така форма навчання дає можливість організовувати гнучкий графік навчання, одночасно працювати над різними темами [4, с. 20].

В університеті Лондона створена найсучасніша пошукова система та система запитів для ефективного використання бібліотечних ресурсів. Студентові надається спеціальна студентська електронна адреса, яка забезпечує надійний та безпечний канал зв'язку з університетом. На початку навчального року студентам надсилаються посібники, методичні поради для кожного навчального предмета, матеріали для практичної роботи.

Більшість університетів Великобританії, як і інші всесвітньовідомі навчальні заклади, надають вільний мережевий доступ до своїх електронних навчальних матеріалів. Це суттєво розширює базу посібників для дистанційного навчання. Підключення електронних каталогів бібліотек навчальних закладів до мережі Інтернет дає можливість здійснювати пошук необхідної літератури у бібліотечних фондах інших університетів.

У 2007 р. компанія Apple створила безкоштовний освітній сервіс Apple iTunes U для зберігання і відкритого доступу до освітніх аудіо- і відео-матеріалів для студентів та всіх бажаючих, котрі мають вихід до мережі Інтернет. Університети Оксфорд і Кембридж публікують у системі Apple iTunes U сотні тисяч навчальних аудіо-та відеоматеріалів, лекції всіх своїх Нобелівських лауреатів. За показниками кількості завантажень Відкритий університет Великої Британії став першим освітнім закладом в світі з більше чверті мільйона завантажень на тиждень.

Таким чином, організаційно-педагогічні умови розвитку дистанційної освіти залежать від темпів розвитку інформаційних

технологій. З виникненням і застосуванням потужних технічних можливостей, відповідних телекомунікаційних каналів та мережі Інтернет дистанційна освіта у Великобританії набула широкого розповсюдження. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі дистанційної освіти у Великобританії дозволяє підвищувати якість підготовки спеціалістів, розвивати самостійність мислення та роботи з навчальним матеріалом у студентів, що сприяє їх подальшому безперервному вдосконаленню впродовж життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дробышева И.В. Информатизация образования – 2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://window.edu.ru/resource/003/56003>. – Назва з екрану.
2. Саргсян А. Л. Реформування системи вищої освіти Великобританії в кінці XX – на початку XXI століття : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Саргсян Асмик Людвиговна. – Л., 2009. – 214 с.
3. Прокоф'єв Є. Г. Організаційно-педагогічні засади загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів в умовах дистанційного навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Є. Г. Прокоф'єв. – К., 2011, – 20с.
4. Пуголовок К. Он-лайн сообщества как элемент дистанционного обучения / Константин Пуголовок // Новый коллегіум : наук. інформ. журн. – 2006. – № 1(32). – С. 18–21.
5. Holmberg B. The role of media in distance education as a key academic issue / B. Holmberg // Media and Technology in European Distance Education – M. Keynes, The Open University Press, 1990. – P. 247–270

ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СПОРТИВНО-ОРИЕНТИРОВАННОМ ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ СТУДЕНТОВ В УЗОВ

Темченко Владимир Александрович,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,
заведующий кафедрой физического воспитания и спорта

temchenko1961@mail.ru

В современных условиях тенденции развития образования предполагают перевод управления процессом обучения на новый технологический уровень, предусматривающий использование информационных технологий. Такой подход является неперенным условием повышения качества образования. Однако на современном этапе нет единого подхода к организации спортивно-ориентированного физического воспитания студентов с применением информационных технологий. Влияние применения информационных технологий как на организацию спортивно-ориентированного физического воспитания, так и на его эффективность исследовано недостаточно. В связи с этим актуальным является исследование данной проблемы, имеющей существенное теоретическое и практическое значение для совершенствования спортивно-ориентированного физического воспитания студентов.

Цель настоящей работы состояла в разработке информационно-коммуникативных технологий для совершенствования спортивно-ориентированного физического воспитания студентов.

Современный студент должен уметь самостоятельно и активно работать с информацией, уметь относиться к ней критически, применять её в зависимости от целей и задач своей деятельности. Современный педагог, в свою очередь, должен уметь научить этому. Очевидно, что, используя только традиционные методы обучения, решить эту проблему невозможно. Поэтому в последнее время информационные компьютерные технологии перешли из вспомогательных средств обучения в разряд ведущих. Поэтому одним из направлений информационных технологий, применявшихся в нашем исследовании, было создание интернет-сайта кафедры физического воспитания и спорта. Сайт был создан на базе страницы кафедры

физического воспитания и спорта на сайте Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина http://www.univer.kharkov.ua/ua/structure/leisure/sport_department где имеется ссылка на собственный сайт кафедры <http://sport.univer.kharkov.ua>

Выбор информационно-коммуникационных интернет-технологий для обеспечения учебного процесса по спортивно-ориентированному физическому воспитанию необходимой информацией был не случаен. На сегодняшний день большое количество студентов проводят свой досуг сидя перед компьютером в основном в поиске какой-либо информации в сети Интернет. Информационные технологии все глубже проникают в жизнь современной высшей школы, а информационная компетентность все более определяет уровень образованности современных студентов. Поэтому одним из самых востребованных направлений в работе высшей школы является использование информационно-коммуникативных технологий.

При разработке и создании сайта нами учитывалась педагогическая целесообразность применения информационно-коммуникативных технологий, которые в нашем случае являются предметно-ориентированными и направлены на деятельность обучаемого в предметной среде.

Сайт систематизирует работу по спортивно-ориентированному физическому воспитанию студентов, предоставляя возможность как студентам, так и абитуриентам еще до поступления в университет получить информацию об организации учебного процесса, спортивных сооружениях, на которых проходят учебные занятия.

Вкладка меню «Кафедра физического воспитания» содержит информацию о научно-педагогическом коллективе кафедры. На личной странице преподавателя имеются сведения о его образовании, ученой степени и звании, спортивном звании, спортивно-ориентированных направлениях, на которых проводит учебные занятия преподаватель, научной работе преподавателя.

Вкладка меню «Студентам» содержит:

– информацию об организации физического воспитания студентов в университете. Особое внимание уделено спортивно-ориентированному физическому воспитанию и возможности студентов заниматься на протяжении всего периода обучения, а также информации о критериях и системе формирования оценки по дисциплине «Физическое воспитание»;

– расписание занятий по дисциплине «Физическое воспитание» с описанием видов спорта (двигательной активности), используемых в учебном процессе;

– обучающие видеоролики и анимационные видеоматериалы, динамические видеограммы;

– безопасные ссылки на источники информации, отобранные преподавателями, что позволяет построить учебный процесс на основе организации самостоятельной работы студентов для более эффективного обучения практическим умениям и навыкам, изучения двигательных навыков в выбранном виде спорта, изучения материала для теоретической подготовки по выбранному виду спорта.

Публичность, которая отличает сайт, делает материалы доступными для чтения студентами и преподавателями; возможность оставлять к записям комментарии, которые также доступны для чтения, получать обратную связь от всех участников учебного процесса.

На сайте кафедры также представлены спортивные новости университета, история кафедры физического воспитания (рис. 3.6), расписание занятий, результаты соревнований и информация о спортивных клубах.

В целом, в университете для формирования мотивации студентов относительно занятий физической культурой и спортом задействована целая система сайтов:

– сайт университета <http://www.univer.kharkov.ua>

– сайт кафедры физического воспитания и спорта <http://sport.univer.kharkov.ua>

– сайт студенческой профсоюзной организации <http://profkom.ua>;

– сайты университетских спортивных клубов: теннисного клуба «Уникорт» <http://www.unicourt.com.ua> и фехтовального клуба «Унифехт» <http://www.unifeht.net>

Официальный интернет-сайт кафедры физического воспитания Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина является основным имиджевым, презентационным и информационным ресурсом кафедры в онлайн. Сайт просто и доступно рассказывает о спортивной жизни университета, деятельности кафедры по всем основным направлениям работы.

Важным и полезным для целевой аудитории является то, что сайт кафедры интегрирован с сайтами университетских спортивных клубов

(закладка «Клубы»: http://sport.univer.kharkov.ua/ru/sport_club) и основными социальными сетями: «В контакте», «Facebook».

После внедрения сайта в организацию учебного процесса по спортивно-ориентированному физическому воспитанию студентов Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина отмечен рост как количества студентов, занимающихся в спортивно-ориентированных группах (с 3625 до 4486 студентов), так и отношение этого показателя к количеству студентов дневной формы обучения (с 42,3 % до 50,8 %) по показателям 2012–2013 и 2013–2014 учебных годов.

Таким образом, применение информационно-коммуникативных технологий в спортивно-ориентированном физическом воспитании позволяет:

- выявлять позитивную мотивацию студентов относительно занятий выбранными видами спорта;
- сделать сайт доступным источником для получения студентом полной информации относительно организации спортивно-ориентированного физического воспитания в высшем учебном заведении;
- получение информации об обучающих материалах, размещенной на сайте, позволяет построить учебный процесс на основе организации самостоятельной работы студентов для более эффективного обучения практическим умениям и навыкам, изучения двигательных навыков в выбранном виде спорта, изучения материала для теоретической подготовки по выбранному виду спорта.

Дальнейшие исследования предполагается провести по определению эффективности физической и технической подготовленности студентов при спортивно-ориентированном физическом воспитании.

СИСТЕМА ОЦЕНИВАНИЯ ЗНАНИЙ ПО БЖД СТУДЕНТОВ КЛАССИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА В СИСТЕМЕ MOODLE

Тимченко Анна Николаевна,

Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,

директор Центра электронного обучения,

доцент, канд. биол. наук,

anch5555@rambler.ru

Контроль знаний студентов является одним из основных элементов оценки качества образования. Современный подход к оценке результатов в системе высшего образования стал более критичным. Действительно, сами подходы и выбор критериев оценки стали значительно более тщательными. Результаты оценки должны быть: во-первых, «валидными», то есть четко соответствовать программам преподавания; во-вторых, жестко объективными и стабильными, то есть не подверженными изменениям, независимыми от времени или от характера экзаменуемого, и доступными. Классические экзамены по окончании изучения дисциплины в классическом университете практически больше не существуют, поскольку они рассматриваются как определенные дополнения к постоянному контролю деятельности студентов. Во многих случаях постоянный контроль также дополняется такими формами, как тесты и индивидуальные задания.

В чем же состоят принципиальные различия между оценкой, отметкой и баллом? Оценка включает в себя квалификацию степени развитости определенного свойства у оцениваемого лица, а также количественную и качественную оценку его действий или результатов деятельности. Такими являются, например, школьные отметки. Они характеризуют в баллах абсолютные и относительные успехи ученика: абсолютные в том смысле, что сама по себе отметка свидетельствует о качестве знаний или поведения учащихся, а относительные потому, что, пользуясь отметками, можно сравнивать их у разных индивидов.

Нередко в психологической и особенно педагогической литературе понятия «оценка» и «отметка» отождествляются. Однако разграничение данных понятий крайне важно для более глубокого понимания психолого-

педагогических, дидактических и воспитательных аспектов оценочной деятельности педагогов.

Оценка – одно из действенных средств, находящихся в распоряжении педагога, стимулирования учения, положительной мотивации, влияния на личность. Именно под влиянием объективного оценивания у учащихся и студентов создается адекватная самооценка, критическое отношение к своим успехам. Поэтому значимость оценки, разнообразие ее функций требуют поиска таких показателей, которые отражали бы все стороны учебной деятельности студентов и обеспечивали их выявление. С этой точки зрения ныне действующая система оценивания знаний, умений требует пересмотра с целью повышения ее диагностической значимости и объективности.

Отметка (балл) является результатом процесса оценивания, деятельности или действия оценивания, их условно-формальным отражением. отождествление оценки и отметки с психологической точки зрения будет равносильно отождествлению процесса решения задачи его результату. На основе оценки может появиться отметка как ее формально-логический результат. Но, кроме того, отметка является педагогическим стимулом, сочетающим в себе свойства поощрения и наказания: хорошая отметка является поощрением, а плохая – наказанием.

В учебно-воспитательном процессе можно говорить о различии парциальных (частичных, оценивающих часть) оценок (Б. Г. Ананьев) и оценке успешности, наиболее полно и объективно отражающей уровень освоения учебного предмета вообще.

Парциальные оценки выступают в форме отдельных оценочных обращений и оценочных воздействий педагога на учащихся во время опроса, хотя и не представляют собой квалификацию успешности ученика вообще. Парциальная оценка генетически предшествует текущему учету успешности в его фиксированном виде (то есть в виде отметки), входя в него как необходимая составная часть. В отличие от формального – в виде балла – характера отметки, оценка может быть дана в форме развернутых вербальных суждений, объясняющих для ученика смысл проставляемой затем «свернутой» оценке – отметке.

Воспитательный эффект оценки будет значительно выше, если учащимся станут понятны требования, предъявляемые к ним педагогами. Контроль является неотъемлемой частью обучения. В зависимости от функций, которые выполняет контроль в учебном процессе, можно

выделить 3 основных его вида: предварительный, текущий и итоговый, рассматриваемые как средства контроля за уровнем (качеством) усвоения учебного материала.

Успех изучения любой темы (раздела или курса) зависит от степени усвоения тех понятий, терминов, положений и т. д., которые изучались на предшествующих этапах обучения. Если информации об этом у педагога нет, то он лишен возможности проектирования и управления в учебном процессе, выбора оптимального его варианта. Необходимую информацию педагог получает, применяя пропедевтическое диагностирование, более известное педагогам как предварительный контроль (учет) знаний, который необходим еще и для того, чтобы зафиксировать (сделать срез) исходный уровень обученности. Сравнение исходного начального уровня обученности с конечным (достигнутым) позволяет измерять «прирост» знаний, степень сформированности умений и навыков, анализировать динамику и эффективность дидактического процесса, а также сделать объективные выводы о «вкладе» педагога в уровень обученности учащихся, оценке эффективности педагогического труда и профессионализм (мастерство) педагога.

Важнейшей функцией текущего контроля является функция обратной связи, которая благодаря системе MOODLE позволяет преподавателю получать сведения о ходе процесса усвоения у каждого студента путем общения в форуме и возможности постоянного общения с преподавателем путем отправки сообщений. Обратная связь должна нести сведения не только о правильности или неправильности конечного результата, но и давать возможность осуществлять контроль за ходом процесса, следить за действиями обучаемого. Так в ходе изучения курса «БЖД» и привлечения студентов к проблеме ВИЧ/СПИДа был создан форум, дающий возможность молодежи активно участвовать и изыскивать новые заметки и факты по вопросам этой проблематики. Участие в форуме подразумевало возможность получения баллов в качестве текущего контроля и давало возможность студентам проявить свои индивидуальные и творческие особенности при решении данной учебной задачи. Главным позитивным моментом следует отметить тот факт, что 76 % студентов, которые активно участвовали в форуме сдали зачет на позитивную оценку.

Текущий контроль необходим для диагностирования хода дидактического процесса, выявления динамики последнего, сопоставления реально достигнутых на отдельных этапах результатов с

запроектированными. Тестовые задания для текущего контроля (их количество обычно не превышает 6–8) формируются так, чтобы охватить все важнейшие элементы знаний, умений и навыков, после завершения работы обязательно анализируются допущенные обучаемыми ошибки.

Система MOODLE предусматривает, что процесс усвоения знаний, умений и навыков имеет свои временные границы и должен закончиться определенным результатом, который будет оцениваться. Это означает, что кроме контроля, который выполняет функцию обратной связи, необходим другой вид контроля, который призван дать представление о достигнутых результатах – итоговый контроль. В практике обучения дисциплине «Безопасность жизнедеятельности» итоговый контроль используется для оценки результатов обучения, достигнутых в конце работы над курсом. Итоговый контроль осуществляется во время заключительного этапа обучения в виде дифференцированного зачета, который проводится в тестовой форме.

Таким образом, учебная деятельность в современных условиях является полимотивированной, что предполагает поиск и варьирование стимулов деятельности каждого студента, включение в их число учебных, моральных, индивидуальных, социально-психологических и других возможных стимулов, положительно влияющих как на усвоение знаний, так и на формирование умений и навыков, а также на приобретение определенных личностных свойств. Педагогическая оценка по дисциплине «БЖД» должна обеспечивать максимум мотивированности студента на получение знаний и практического опыта в условиях критических, чрезвычайных и нестандартных ситуаций с учетом следующих компонентов:

- знания ситуативных факторов, которые воздействуют на мотивацию усвоения информации, формирование умений и определенных качеств поведения в нестандартных ситуациях (когнитивный компонент);
- знания подлинных мотивов участия студентов разного уровня базовой подготовки в данных конкретных видах деятельности, связанных с действиями в чрезвычайных ситуациях (мотивационный компонент);
- знания необходимого и достаточного множества разнообразных ситуаций, которые влияют на стремление студента к успехам в обучении и особенностям действия в нестандартных ситуациях, направленных на сохранение жизни и здоровья (деятельностный компонент).

ПРИМЕНЕНИЕ E-LEARNING СИСТЕМ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ КОНТРОЛЯ ЗНАНИЙ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Штрафина Елена Дмитриевна¹, Стрельцова Галина Альбертовна²,

¹Технологический университет г. Королева Московской области,
заместитель декана, доцент,

shtrafina@fta-mo.ru

²Технологический университет г. Королева Московской области,
кандидат технических наук, доцент,

galastreltsova@mail.ru

Сегодня человечество живет в эпоху бурного развития информационно-телекоммуникационных технологий. Без различных гаджетов, используемых в различных сферах, представить современного человека сейчас просто невозможно. Широко применяются информационные технологии и в образовании. Одной из таких технологий является дистанционное образование. Эта форма обучения возникла еще в начале XX века в виде заочной формы образования, когда обучающийся не мог надолго оставить свое рабочее место и получить образование. Ему приходилось это делать с интервалами в несколько месяцев. При этом отсутствовало взаимодействие между обучающимся и преподавателем, что негативно сказывалось на всем процессе обучения.

Сегодня дистанционные технологии образования – это совокупность различных методов и средств обучения и администрирования учебных процедур, обеспечивающих проведение учебного процесса на расстоянии на основе использования современных информационных и телекоммуникационных технологий [1].

Использование дистанционных технологий в образовании позволяет обучающимся проходить обучение без отрыва от основного рода деятельности, в свободное время, не тратить время и средства, добираясь до места обучения и/или проживание в месте проведения занятий. Кроме того, использование в учебном процессе информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) открывает новые широкие возможности:

- доступность оборудования для образовательных учреждений и отдельных граждан (массовость);

- территориальная раздробленность контингента обучающихся (возможность не покидать постоянного места обучения, жительства);
- уменьшение эксплуатационных и капитальных затрат по сравнению с традиционными методами подготовки;
- комплексный подход к объектам изучения;
- возможность обучающимся самостоятельно выбирать удобный темп и время освоения материала;
- оперативность общения учащихся и руководителя (преподавателя) при освоении учебных задач;
- разнообразие источников информации, доступных учащимся;
- выполнение рутинных операций и расчетов, однотипных алгоритмов, графических работ с помощью соответствующего программного обеспечения;
- формирование новых знаний и навыков в процессе решения поисковых творческих задач;
- оперативность и объективность контроля результатов учебной работы;
- возможность обучения по индивидуальным планам, вариантам и т. д. [2].

Кроме того, в Интернете можно найти как сами дистанционные курсы, так и средства для их создания и размещения.

В Финансово-технологической академии (ФТА) с 2007 года используется мощная информационная система для создания дистанционных курсов и системы контроля знаний студентов или, как написано в руководстве, «инструмент создания и организации учебного центра дистанционного обучения» [3] e-Learning Server фирмы «ГиперМетод». Данная система позволяет решать все задачи, связанные с дистанционным обучением. В течение нескольких лет преподавателями ФТА были разработаны и размещены в этой системе ряд курсов для студентов очно-заочной формы обучения. Это позволило студентам глубже осваивать дисциплины.

Кроме того, фирма «ГиперМетод» разработала программный продукт eAuthor СВТ для создания эффективных электронных курсов с возможностью интегрирования с e-Learning Server.

Сам процесс разработки подобных курсов является весьма трудоемким. Необходимо продумать структуру курса, подобрать различные материалы, которыми обучающийся сможет пользоваться в

процессе обучения, комплект заданий с разбором и самостоятельным решением, а также задания для проверки освоения материала курса. eAuthor СВТ позволяет упростить процесс создания обучающего курса, позволяет внедрять различные материалы (статьи, мультимедиа и пр.) не затрагивая прав третьих лиц, поскольку в данном случае автоматически вставляются ссылки на подобные ресурсы.

Особое место в процессе дистанционного обучения отводится контролю знаний и навыков, полученных обучаемым в ходе изучения курса. Здесь можно использовать несколько различных подходов: во-первых, формировать вопросы в процессе обучения по конкретным темам с возможностью объяснения неправильного решения или возврат к соответствующему вопросу для повторного обучения; во-вторых, итоговое контрольное тестирование, показывающее уровень освоения курса.

К тестам сегодня у многих сложилось весьма негативное отношение. Это связано с тем, что большинство тестов имеют так называемую закрытую форму, или, попросту говоря, выбор одного или нескольких вариантов ответов. С одной стороны – это самая простая и легко реализуемая форма тестовых заданий. С другой стороны, данная форма не позволяет охватить весь спектр знаний, навыков и умений по изучаемому курсу, поскольку контролируется исключительно механическая память и работает режим случайного угадывания. Так что качество контроля знаний обучающихся при использовании только такой формы тестовых заданий – не очень высокое [4].

На самом деле количество вариантов тестовых заданий гораздо больше. Наряду с выбором варианта ответа существуют следующие:

- *на ввод значения* (открытая форма с ограничениями: по количеству слов в ответе, по характеру вводимой информации: численная или текстовая; в формате ввода ответа, например, устойчивое однозначное словосочетание или численный формат ввода);
- *на заполнение пропусков* – предназначен для создания пропусков в произвольном тексте (эти пропуски пользователь заполняет с клавиатуры или выбирает представленные варианты);
- *на установление соответствия* – обеспечивает поиск соответствия между двумя списками (каждому варианту из одного списка должен соответствовать один и только один вариант из другого списка);

- *на установление правильной последовательности* (упорядочивание) – определение порядка следования (по возрастанию, убыванию и т. п.) предложенных объектов;
- *на группировку* (классификацию) – объединение объектов в группы по общности каких-либо признаков, (определение групп, которые объединены каким-нибудь общим признаком) [5].

Использование всех форм тестовых заданий позволяет повысить качество обучения и развить у обучающегося творческие возможности, а не играть в «угадайку», и делает дистанционный курс более привлекательным и интересным.

Однако многие преподаватели по-прежнему используют в своих тестах только вопросы на один или несколько правильных ответов. Это объясняется, прежде всего, большой аудиторной нагрузкой и несерьезным отношением к процессу тестирования. Тем не менее, ряд преподавателей стараются использовать в учебном процессе все вышеперечисленные варианты тестовых заданий.

Как же можно исправить сложившуюся ситуацию и повысить качество обучения? Сегодня на помощь российским вузам пришёл Единый портал Интернет-тестирования в сфере образования, позволяющий дистанционно закрепить знания и навыки обучающихся в средних и высших учебных заведениях по различным дисциплинам. Организатором и основным разработчиком различного рода тестовых мероприятий является ООО «Научно-исследовательский институт мониторинга качества образования», расположенный в г. Йошкар-Ола.

На протяжении ряда лет ФТА принимала участие в Федеральном Интернет-тестировании для проверки остаточных знаний студентов на базе электронной системы тестирования. В этом году наша Академия провела тестирование не только остаточных, но и текущих знаний студентов с использованием системы «Интернет-тренажер» [6].

Интернет-тренажер представляет собой программный комплекс, в основу которого положены методики оценки знаний, умений, навыков студентов, а также возможности их целенаправленной тренировки в процессе многократного повторного решения тестовых заданий. При этом Интернет-тренажер является открытой информационной системой, поскольку действует в любое время суток и в любой точке доступа в Интернет, то есть представляет собой дистанционную форму обучения.

Можно сказать, что данная система является не только тестовой системой, но и системой обучения, поскольку на начальном этапе студенту предоставляется возможность пройти обучение. Данный этап заключается в том, что в процессе ответов на тестовые вопросы в случае неправильного ответа система тут же сообщает об этом обучающемуся и предлагает разобранный вариант решения данного задания. Поскольку база вопросов очень велика, то при нескольких подходах к процессу обучения у обучающегося формируются знания и навыки по конкретной дисциплине. После процесса обучения студент должен пройти самоконтроль, где уже полностью исключены различного рода подсказки и по окончании тестирования виден окончательный результат.

Активная роль при этом отводится и преподавателю, который может через свой личный кабинет дистанционно зайти в интернет-тренажер выбрать необходимые темы для тестирования конкретным группам студентов в определенное время и контролировать весь процесс тестирования.

Интересным моментом в данном интернет-тренажере является наличие заданий под названием «кейс-задание». Суть его состоит в том, что оно представляет собой учебное задание, состоящее из описания реальной практической ситуации и совокупности сформулированных к ней вопросов. Выполнение его требует решения поставленной проблемы (ситуации) в целом и проявления умения анализировать конкретную информацию, прослеживать причинно-следственные связи, выделять ключевые проблемы и методы их решения.

Кейс-задания имеют интегральный характер и позволяют формировать нетрадиционный способ мышления у обучающегося, который, в конечном итоге, необходим для современного образованного человека.

Таким образом, использование дистанционных технологий для контроля знаний в образовательном процессе позволяют повысить качество образования за счет использования различных форм тестовых заданий, а обучающимся самостоятельно осваивать и закреплять материалы по различным дисциплинам, проверять уровень их освоения, проходя тестирование.

ЛИТЕРАТУРА

1. Информационные технологии в образовании. – Режим доступа : <http://physics.herzen.spb.ru/teaching/materials/gosexam/b25.htm>
2. Донской А. Д., Сабо С. Е., Штрафина Е. Д. Дистанционные образовательные методики в дополнительном образовании с использованием современных электронных образовательных ресурсов // Сборник трудов по материалам Международной научно-практической интернет-конференции «Современные образовательные технологии, используемые в очном, заочном и дополнительном образовании». [Текст] / сборник – Королев М. О. : Изд-во «Канцлер», 2014. – 426 с.
3. eLearning Server 3000 v 2.1 – Руководство преподавателя. Быстрый старт 2004, Компания «ГиперМетод».
4. Штрафина Е. Д., Стрельцова Г. А. Проблемы использования компьютерного контроля знаний студентов Финансово-технологической Академии. – С. 412–417. // Современные образовательные технологии, используемые в очном, заочном и дополнительном образовании. [Текст] / сборник – Королев М. О. : Изд-во «Канцлер», 2014. – 426 с.
5. Электронный ресурс по eAutor СВТ. – Режим доступа : <http://learnware.ru/docs/eauthor3/start.htm>
6. Единый портал в сфере образования. – Режим доступа : <http://www.i-exam.ru/>

ДИСТАНЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

ПІДХОДИ ДО КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Іваненко Людмила Олександрівна¹,

Іванова Маргарита Олександрівна²

¹Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
заст.начальника навчального відділу,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки

lyudmila_777@ukr.net

²Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Директор центру післядипломної освіти,

У статті представлені підходи до конструювання змісту дистанційного навчання в системі післядипломної освіти, яка дозволяє фахівцеві набути або актуалізувати компетенції, формувати його професійну мобільність.

Подальші соціально-економічні і політичні зміни у суспільстві, зміцнення державності України, її входження у цивілізоване світове співтовариство неможливі без структурної реформи національної системи вищої освіти, спрямованої на забезпечення мобільності, працевлаштування та конкурентоспроможності фахівців з вищої освіти.

Освіта завжди була особливою функцією суспільства і держави, спрямованою на формування та розвиток соціально – значущих якостей кожної людини як члена суспільства і громадянина держави. Через освіту, як найбільш масовий соціальний інститут, здійснюється вплив на формування свідомості суспільства, регулюються процеси свідомого саморозвитку громадян [6].

Основною ланкою системи освіти України, що забезпечуватиме її безперервність, має стати післядипломна освіта. Тому бажання українських фахівців йти у ногу з часом, бути конкурентоспроможними, вдосконалювати свої професійні навички останніми роками все більше стимулює їх до отримання післядипломної освіти.

Закон України „Про вищу освіту” визначає, що післядипломною освітою є спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду [2].

Метою післядипломної освіти є задоволення індивідуальних потреб фахівців в особистому та професійному зростанні, підвищення їхньої конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб, а також забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах, здатних компетентно і відповідально виконувати професійні функції, впроваджувати у виробництво нові технології, сприяти подальшому соціально-економічному розвитку суспільства.

Післядипломна освіта створює умови для безперервності освіти і включає: спеціалізацію, підвищення кваліфікації, стажування або здобуття іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду.

Післядипломна освіта являє собою постійно діючу ланку в національній системі безперервної освіти. Цей етап освітньої діяльності забезпечує спеціалізоване удосконалення громадян, поглиблення, розширення і оновлення професійних знань, умінь та навичок.

Основне завдання з організації післядипломної освіти у Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна виконує Інститут післядипломної освіти та заочного (дистанційного) навчання з огляду на його потенційні можливості (гнучкість, оперативність, безпосередній двосторонній зв'язок з практикою). Післядипломна освіта розглядається не тільки як дієвий інструмент соціально-економічних перетворень, спосіб адаптації фахівців до нових умов, але і як специфічна сфера освіти дорослих, «інвестиції» в яку забезпечують найбільшу віддачу. Однак традиційно склалася очна форма навчання в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки, що відриває фахівця від його практики, суперечить економічним запитам суспільства. Додаткова професійна освіта має стати одним з найпотужніших чинників відтворення кваліфікованих кадрів і дозволити кожній людині мобільно, за короткі терміни навчання, на базі наявної освіти придбати нову спеціальність, підвищити свою кваліфікацію, реалізувати потребу в самоудосконаленні та адаптації до умов життя, що стрімко змінюються.

Скоротити час безпосереднього перебування фахівця в університеті, мінімізувати за рахунок цього матеріальні витрати як замовників, так і виконавців можна завдяки індивідуальному, особистісному підходу у побудові освітньої траєкторії і збільшенню годин самостійної роботи у навчанні за дистанційною формою [3]. Саме здатність дистанційної освіти трансформуватися, гнучко, швидко реагувати і технологічно, і змістовно адаптуватися до соціально-економічних змін, на наш погляд, дозволяє забезпечити доступність освітнього процесу для всіх зацікавлених у такому навчанні.

Все це дозволило нам сформулювати мету дослідження – визначення підходів до конструювання змісту дистанційного навчання у системі післядипломної освіти

Самостійність у навчанні, на якому базується дистанційна освіта, розвиває здібності до самостійного вирішення життєвих і професійних завдань, формує активну суб'єктивну позицію фахівця, розвиває його мобільність. Загальні дидактичні аспекти цієї проблеми висвітлені у працях Ю. К. Бабанського, Н. А. Богданової, Е. А. Гурової, В. І. Тинного. Питанням організації самостійної роботи, пошуку методів її активізації у процесі навчання присвячені дослідження О. В. Долженко, Л. В. Жарової, К. Г. Осовського та інших. Проблема організації самостійної роботи досліджується у працях М. Г. Гарунова, В. А. Казакова, О. В. Долженко та інших.

Навчання дорослих має включати в себе мислення, пошук, відкриття, критичний роздум і творчу відповідь. Воно повинно бути не простою передачею знань, а скоріше нагадувати дослідження: відбір, синтез, відкриття та діалог. На початку навчального процесу це не сприяє зниженню тимчасових витрат, але в остаточному підсумку підвищує ефективність всього процесу пізнання, і, що головне – приводить до необхідного результату: придбання професійних компетенцій [5].

Таким чином, зміст дистанційного навчання в післядипломній освіті у своїй основі має бути прагматичним, але при цьому не обмеженим, а таким, що дозволяє створити простір розумової діяльності для творчого особистого пошуку.

Розглядаючи зміст дистанційного навчання в післядипломній освіті як навчальний зміст самостійного навчання, можна зробити висновок, що воно має спиратися на базовий рівень кваліфікованих знань і умінь, бути інформаційно ємним, аби кожна його конструкція несла у собі необхідні в

професії нові знання, що відповідають практичній спрямованості. При цьому, воно повинно сприяти розвитку загалом професійній мобільності фахівця.

Структура змісту дистанційного навчання в післядипломній освіті має враховувати різні рівні професійної підготовленості, щоб той хто навчається міг, ґрунтуючись на своєму досвіді, формувати свою індивідуальну траєкторію вивчення програми. Це дозволить йому, з одного боку, вибравши мінімум, знизити навантаження інтенсивного навчання, з іншого – максимально задовольнити потреби у глибинних професійних знаннях. Не секрет, що фахівець, довго пропрацювавши в одному напрямку, втрачає колись набуті, але незатребувані базові знання. Набуття нових компетенцій або розвиток наявних може поставити вимогу повторного звернення до основ спеціальності. У процесі навчання з'являється можливість не тільки актуалізувати предмет своєї спеціальності, але і задовольнити бажання дізнатися перспективи його розвитку, отримати наукове бачення.

Реалізувати у навчальному процесі різнорівневий підхід в освоєнні програми дозволяє принцип модульного подання змісту.

Модульне представлення змісту у дистанційному навчанні є засобом реалізації особистісно-орієнтованого підходу в освіті – і не тільки тому, що дозволяє за рахунок самостійного вибору траєкторії скоротити час його вивчення, але й тому що допомагає задовольнити свої запити «освіжити» базові знання, «поглибити» або «розширити» досліджувану програму. При цьому зміст має бути «багатошаровим». Змістовні модулі мають бути пов'язані між собою логікою можливого вибору траєкторії, яка дозволяє вивчати навчальний матеріал.

Конструювання змісту сьогодні є найбільш проблемною задачею організації дистанційного навчання. Тому, на наш погляд, для того, щоб фахівець міг не тільки відтворити зміст самостійного навчання, але й глибоко осмислити, співвіднести зі своїм досвідом, перевести в своє знання. Через це зміст самостійного навчання має бути ускладненим за рахунок розтину базових знань і подачі інформації більш високого рівня досліджуваного предмету. І при конструюванні змісту дистанційного післядипломного навчання потрібно насамперед виокремити «контекстне» знання щодо формованої компетенції, розділити в ньому базовий, актуальний шари; закласти в цей зміст мотиваційні компоненти, що

викликають у того хто навчається потребу у розширенні обов'язкової навчальної програми.

Модульне структурування змісту дистанційного навчання дозволяє оптимізувати витрати в процесі його конструювання. Одні й ті ж модулі в різних комбінаціях можуть становити зміст різних навчальних програм.

Таким чином, зміст дистанційного навчання в системі післядипломної освіти має відповідати індивідуальним освітнім траєкторіям; давати повне уявлення про вивчений предмет; технологічно легко актуалізуватися і трансформуватися за рахунок модульної реалізації; включати елементи активізації для ефективного самостійного його освоєння. Навчальний зміст, що відповідає названим вимогам, задає динаміку всьому освітньому процесу, сприяє розвитку професійної та особистісної мобільності фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Даниленко Л. Зміст післядипломної освіти в інноваційному полі перетворень / Л. Даниленко, В. Паламарчук // Післядипломна освіта в Україні – 2008. – № 1. – С. 16–21.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (Текст для друку).
3. Кузьмінський А. І. Післядипломна педагогічна освіта: теорія і практика / А. І. Кузьмінський. – Черкаси : ЧДУ, 2002. – 288 с.
4. Кравець В. О. Організація самостійної діяльності як фактор ефективності навчання в дистанційних курсах / Кравець В. О., Кухаренко В. М., Твердохлебова Н. Є. // Образование и виртуальность. Вып. 7 – 2008 года. – Харьков–Ялта : У АДО ХНУРЭ, 2008. – С. 251–253.
5. Наукові засади розроблення прогностичної моделі розвитку післядипломної освіти в Україні / В. Олійник, В. Семиченко, Л. Пуховська, Л. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні – 2007. – № 1. – С. 18–23.
6. Сисоєва С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С. О. Сисоєва, Н. Г. Батечко / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет імені Бориса Грінченка – К. : ВД ЕКМО, 2011. – 368 с.

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ НАВЧАННІ:
ОСОБЛИВОСТІ ТА ДОСВІД ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ НА
КОРОТКОТРИВАЛИХ ЦИКЛАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ЛІКАРІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «НЕОНАТОЛОГІЯ»

**Клименко Тетяна Михайлівна¹, Знаменська Тетяна
Костянтинівна², Сандуляк Тодор Васильович³, Закревський Андрій
Миколайович⁴,**

¹Харківська медична академія післядипломної освіти,
завідувач кафедри неонатології, доктор медичних наук, професор
neonatology@med.edu.ua

² Харківська медична академія післядипломної освіти, президент Асоціації
неонатологів України, доктор медичних наук, професор,

³Харківська медична академія післядипломної освіти,
доцент кафедри неонатології, кандидат мед. наук,
todorsandulyak@gmail.com

⁴Харківська медична академія післядипломної освіти,
доцент кафедри неонатології, кандидат мед. наук

Якість медичної допомоги новонародженим визначають: стан репродуктивного здоров'я населення; регіоналізація перинатальної та неонатологічної допомоги; підвищення ефективності діагностики стану внутрішньоутробного плода і надання необхідної допомоги до народження; впровадження клінічних протоколів, розроблених на даних доказової медицини; постійне безперервне післядипломне навчання, зокрема у формі обов'язкової дистанційної освіти; кадрове забезпечення висококваліфікованими спеціалістами-неонатологами, акушерами гінекологами, фахівцями УЗД, дитячими хірургами, офтальмологами та відповідне табельне матеріально-технічне оснащення закладів родопомочі.

На сучасному етапі розвитку і удосконалення післядипломної освіти одним з найважливіших шляхів є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що стало можливим завдяки бурхливому розвитку Інтернету і загальної комп'ютеризації навчальних закладів та населення [1]. Організаційно-методичні питання створення дистанційних курсів для безперервної освіти і підвищення кваліфікації лікарів-неонатологів і суміжних спеціальностей, які надають медичну допомогу новонародженим, за останні три роки стали актуальним і невідкладним

завданням кафедр і факультетів післядипломної освіти. Досвід впровадження у післядипломне підвищення кваліфікації лікарів телемедицини стало суттєвим підґрунтям для вирішення висунутих часом вимог і задач навчання неонатологів.

Телемедицина, на відміну від теледіагностики, передбачає можливість діалогу між викладачами (тему можуть одночасно розкривати у режимі телеконференції один або кілька викладачів) та слухачами з демонстрацією будь-якої аудіовізуальної інформації і проведення вступного і заключного тестування знань у системі SMART SENTEO. Окрім цього, система відеоконференцій дозволяє користувачам отримувати інформацію, переглядати матеріали та обговорити схожі проблеми інших слухачів, зокрема документи, фотографії, відеофільми, презентації, демонстрації хворих, графіки, діагностичні і лікувальні алгоритми тощо. У такий спосіб забезпечується повноцінна вихідна інформація для висвітлення необхідної тематики занять, обговорення нових протоколів діагностики та лікування патології новонароджених дітей, досягнень спеціалістів різних регіонів та реальних проблем, що виникають при впровадженні інновацій. Систему відеоконференцій обрали для навчання спеціалістів на короткотривалих циклах підвищення кваліфікації як найбільш зручну форму безперервної освіти лікаря, що забезпечує йому доступність до всеукраїнської аудиторії, а викладачам різних вишів дозволяє оперативно спілкуватися між собою та зі спеціалістами різних регіонів. Протягом останнього року за допомогою проведення відеоконференцій розпочали вирішувати не тільки навчальні, але й клінічні та адміністративні задачі з залученням до цього процесу провідних фахівців з суміжних спеціальностей (реаніматологія та анестезіологія, дитяча офтальмологія, хірургія, нейрохірургія, оториноларингологія, нутріціологія, клінічна фармакологія) і головних спеціалістів МОЗ України, а також професорів з Польщі, Німеччини, Ізраїлю. Створені у регіонах відповідно обладнані сучасними телекомунікаційними засобами аудиторії та впровадження телемедичних технологій для проведення онлайн навчального процесу, консультацій та підвищення кваліфікації спеціалістів перинатальних центрів, недавно відкритих в 12 областях України, дозволили засобами електронних відео- та аудіокомунікаційздійснювати на постійній основі:

1) підвищення кваліфікації спеціалістів, які надають медичну допомогу новонародженим одночасно в усіх перинатальних центрах держави;

2) оперативне надання необхідної інформації та уніфікувати засоби і підходи до надання медичної допомоги матерям і новонародженим, а також забезпечувати цілодобовий доступ до нової інформації, розміщеної на сайті Асоціації неонатологів України, зокрема матеріалів онлайн-семінарів і відеоконференцій, вітчизняних та міжнародних клінічних протоколів і настанов з організації та надання медичної допомоги новонародженим;

3) надання діагностичної та консультативно-лікувальної допомоги матерям і новонародженим, а також консультативно-методичної допомоги лікарям, котрим вона необхідна; наразі постає питання щодо розширення мережі перинатальних центрів в інших областях України з відповідними можливостями для створення цілісної системи дистанційної освіти, діагностики та консультування а також налагодження міжнародних зв'язків Асоціації неонатологів України з асоціаціями спеціалістів інших країн через відповідні сайти із забезпеченням доступу до оперативної фахової інформації з розподілених та віддалених джерел і баз даних.

Концепція телемедицини, яка базується на постійно діючих комп'ютерних мережах (Інтернет) з використанням цифрових ISDN-ліній зв'язку, є економічно доцільною. Вона показала свою життєздатність в умовах таких медичних закладів висококваліфікованої та високоспеціалізованої допомоги в Україні, як обласні і міські перинатальні центри, а також дозволила об'єднати їх в єдиний комунікаційно-інформаційний простір.

Задля подальшого удосконалення телемедичної дистанційної освіти до мережі телемедицини перинатальних центрів і Асоціації неонатологів приєднуються регіональні й обласні асоціації неонатологів та кафедри неонатології вищих навчальних закладів України за своїми сайтами і контентом для підготовки кадрів. Для короткотривалих циклів підвищення кваліфікації, що проводяться на кафедрі неонатології Харківської медичної академії післядипломної освіти [2], таких як «Невідкладна допомога новонародженим у закладах родопомочі» (0,5 міс.), «Інноваційні технології діагностики та лікування патології у новонароджених (1 міс.) і «Невідкладна допомога та інтенсивна терапія в неонатології» (1 міс.) зараховуються фахівці, котрі безпосередньо надають повний обсяг

медичної допомоги новонародженим цілодобово і повинні мати значний обсяг практичних навичок та вмінь, бути компетентними провести діагностику і лікування патології новонароджених та ефективно консультиваннясім'ї дитини з метою максимального залучення до процесу виходжування хворих і недоношених з дуже малою (≤ 1500 г) та екстремально малою (≤ 1000 г) масою тіла. Для цього спеціаліст повинен знати і вільно орієнтуватись у вимогах понад 120 наказів МОЗ України, що регламентують клінічні протоколи з різноманітних патологічних станів і виходжування функціонально незрілих немовлят, та 30 міжнародних настанов і протоколів (Guideline's), і не меншої кількості керівництв та програмованих підручників, інформація до яких оновлюється кожні 5 років і виставляється у вільному доступі англійською мовою на відповідних сайтах, а також розповсюджується в електронних ресурсах загальним обсягом понад 10 000 сторінок. Опитування слухачів показало, що лише третина вільно володіють комп'ютерним пошуком, електронним перекладом інформації та користуванням зазначеним контентом. Для решти необхідну інформацію повинен підготувати викладач та виставити її на сайті кафедри або Асоціації неонатологів для вільного доступу користувачів і особливо, слухачів зазначених циклів. Без попереднього самостійного дистанційного вивчення зазначених посібників і контролю засвоєння мінімально необхідного для фахівця обсягу знань неможливо якісно доопрацювати матеріал практичних навичок і вмінь під час очної частина навчання на короткому циклі. Для полегшення самостійного вивчення матеріалу слухачі, які бажають продовжити навчання на циклі, входять на сайт кафедри та асоціації неонатологів, де отримують завдання і підтримку (супровід) викладача у вивченні матеріалу з тестовим контролем його засвоєння та (або) вирішенням ситуаційних реальних і навчальних задач з курсів і модулів, що розглядаються у темпі, зручному для слухача і узгодженому з розкладом роботи викладача. За пропозицією Асоціації неонатологів України передбачається атестація спеціалістів на відповідність кваліфікаційним вимогам для подальшої роботи в перинатальних центрах та пологових будинках за результатами *обов'язкового* проходження дистанційної освіти на циклах тематичного удосконалення і передатестаційної підготовки при кафедрах неонатології та упродовж року на телеконференціях, організованих Асоціацією, а також опрацювання навиків у тренінг-класах при кафедрі неонатології і Харківській регіональній асоціації неонатологів за програмами

індивідуальної безперервної освіти спеціалістів. Для цього нами розроблені відповідні цикли [3, 4] і програми дистанційного навчання до них.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» № 537-V від 09.01.2007 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102.

2. Клименко Т. М., Сандуляк Т. В., Сердцева Е. А. Совершенствование модели «специалист» для перинатальных центров на кафедре неонатологии Харьковской медицинской академии последипломного образования // Проблемы безперервної медичної освіти та науки. Науково-практичний журнал 2013. – № 3. – С. 30–34.

3. Клименко Т. М., Сандуляк Т. В., Сердцева Е. А., Карапетян О. Ю., Закревський А. М. Последипломная подготовка врачей смежных специальностей по инновационным технологиям выхаживания, диагностики и лечения патологии новорожденных // Здоровье ребенка. – 2012. – № 4. – С. 98–101.

4. Клименко Т. М., Сандуляк Т. В., Сердцева О. А. Викладання перинатальних інфекцій лікарям з різним досвідом практичної роботи за методикою проблемного інтерактивного навчання. // Проблемы безперервної медичної освіти та науки. Науково-практичний журнал – 2013. – № 4. – С. 65–69.

ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПЛАТФОРМ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ БИОЛОГИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

Комаристая Виктория Павловна,

Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина,
доцент кафедры ботаники и экологии растений биологического
факультета, кандидат биологических наук, доцент

botany.100.years@gmail.com

Наука свободна от межгосударственных и языковых барьеров; она интернациональна. В современном глобализационном мире с тенденциями к международной миграции кадров важно не допустить изоляции и

отставания высшей школы Украины от мирового научного сообщества. При недостатке финансирования на повышение квалификации научно-педагогических кадров за рубежом и недостатке средств для оснащения кафедр и лабораторий современным оборудованием частично и временно эту проблему позволяют решить платформы дистанционного обучения, предоставляющие бесплатный доступ к адаптированным для онлайн-обучения курсам ведущих мировых университетов [1, 2, 3].

История, а также проблемы Массовых Открытых Онлайн Курсов (Massive Open Online Courses – MOOC) кратко проанализированы в работах [4, 5]. MOOC можно определить как способ доставки электронного обучения, предусматривающий публикацию учебных материалов для удаленного свободного доступа [6]. Платформы MOOC содержат курсы по самым различным дисциплинам: от естественно-научных до гуманитарных и технических. Спектр дисциплин велик и в отношении глубины и широты материала: от вводных и общих курсов до узких и прикладных. Количество подобных ресурсов в сети постоянно увеличивается. Примерно с 2012 года MOOC переживают настоящий бум [4]. Кроме образовательных услуг, MOOC служат цели рекламы соответствующих университетов [6].

Многие авторы отмечают, что помимо несомненного положительного свойства MOOC – их общедоступности – существуют и серьезные проблемы, связанные с качеством массового дистанционного обучения [4, 6, 7]. Неизбежная слабость контакта преподавателя с каждым субъектом его многотысячной виртуальной аудитории затрудняет как помощь обучающимся в освоении материала, так и объективный контроль знаний [4, 5, 6]. Тем не менее, для достаточно мотивированных и опытных обучающихся это не должно составлять проблемы [7].

В данной статье автор систематизирует личный опыт повышения квалификации преподавателя с помощью платформ MOOC по биологическим и некоторым смежным дисциплинам, тем не менее, читатели почти наверняка найдут на тех же сайтах ресурсы, соответствующие их специальности и научным интересам.

Каждый курс длится от 5 до 10 недель и рассчитан в среднем на 10 – 12 часов работы в неделю. Можно заниматься в любое время суток, проходить несколько курсов параллельно. Как правило, каждый курс состоит из видео-лекций, часто имеется опция субтитров. Есть возможность загрузить слайды презентаций к лекциям и их подробные

конспекты. Если курс предполагает использование программного обеспечения, имеется возможность его загрузки и установки. Для платного программного обеспечения предоставляется лицензия на срок – от длительности курса до полугода. Для закрепления материала предусмотрены еженедельные задания, для проверки его усвоения – один или два итоговых контроля. Для обсуждения материалов курса с другими слушателями организован форум. Иногда тема дискуссии в форуме задается преподавателем, ведущим курс, и участие в форуме обязательно для последующей оценки успеваемости и выдачи сертификата, который также загружается с сайта курса. Лучшим слушателям может выдаваться сертификат «с отличием», предлагаться возможность участия в конференции или даже прохождения стажировки, оплаченной принимающим университетом.

По нашему опыту дистанционные онлайн курсы позволяют:

1. Следить за возникновением новых научных направлений и формированием соответствующих университетских курсов (например, системная биология).
2. Следить за развитием передовых научных направлений (например, молекулярная эволюция, эпигенетика).
3. Осваивать методы интерпретации и анализа данных с помощью компьютерных программ (молекулярная эволюция, многочисленные курсы по статистической обработке данных, компьютерное моделирование, биоинформатика и специфические для нее языки программирования – например, Python [8]).
4. Осваивать стандарты представления результатов собственных исследований для публикации в рейтинговых зарубежных научных журналах (например, курсы по статистической обработке данных). Особо в этой категории необходимо выделить курс “Writing in the Sciences” [3], который не имеет аналогов в отечественной образовательной программе и направлен на обучение общепринятым нормам написания научных работ на западе и особенностям стилистики английского языка научных публикаций. Данная информация не отражается в правилах для авторов научных журналов, но абсолютно необходима для успешной публикации за рубежом.

5. Видео-лекции, слайды и конспекты к ним позволяют перенимать приемы структурирования и подачи материала у преподавателей ведущих мировых университетов.
6. Список рекомендованной литературы, зачастую состоящий из оригинальных публикаций, подобранный ведущими в мире специалистами в данной области, представляет собой ценный источник, отражающий весь спектр современной проблематики данной дисциплины.
7. Контрольные задания чаще всего имеют тестовую форму, нередко представляют собой ситуационные задачи, основанные на реальных данных, либо алгоритм практической работы, которую необходимо выполнить для закрепления лекционного материала и освоения определенного метода анализа данных. Степень сложности заданий может быть различной: от простых, репродуктивных, (например, в курсе “Molecular Evolution” [1]), до достаточно сложных, требующих глубокого усвоения не только лекционного материала, но и всего перечня источников для дополнительного изучения (например, “Introduction to systems biology” [1]).
8. Онлайн-форумы служат не только для обсуждения материала курса, но и позволяют завязать личные знакомства с исследователями и преподавателями из других стран, которые могут впоследствии послужить основой для международного сотрудничества.
9. Организация лекционного материала, текущего и итогового контроля знаний, системы оценивания и мотивации может служить образцом для создания собственных дистанционных курсов.
10. Особо следует отметить процедуру выдачи сертификатов, подтверждающих успешное прохождение курса пользователем по результатам текущих и итогового контроля знаний. Методы текущего и итогового контроля знаний онлайн-курсов максимально нацелены на то, чтобы исключить возможность нечестного их прохождения (ограниченное время и число попыток решения, замена заданий при каждой новой попытке, индивидуальные задания с привязкой к IP пользователя, контроль активности пользователя на сторонних ресурсах). При сдаче каждого контроля пользователь принимает условия так называемого “Honor Code” – обязательство представлять результаты только самостоятельной работы над заданиями.

Естественно, полностью исключить возможность использования сторонних источников и подсказок других людей при контроле знаний онлайн невозможно. Поэтому, условия использования данных ресурсов гласят, что сертификат ни в коем случае не заменяет кредиты, полученные в вузе при обычном очном обучении. Пользователи из разных стран указывают в форумах, что ни один работодатель не рассматривает сертификат о дистанционном обучении в качестве официального документа. Тем не менее, для преподавателя вуза из Украины ресурсы дистанционного онлайн-обучения являются бесценным источником информации для обновления читаемых курсов и хотя бы частичного приближения уровня собственной научной работы к мировым стандартам.

Непременным условием использования ресурсов [1-3, 8] является владение английским языком как минимум на уровне Intermediate. Отдельные курсы могут быть представлены на других языках (испанский, немецкий, русский, иврит и т.д.). Еще одним несомненным достоинством данных ресурсов является возможность повысить уровень владения иностранным языком, в особенности профессиональной лексикой.

На основании изложенного выше можно сделать следующие выводы:

1. Курсы дистанционного онлайн-обучения – весьма полезный ресурс для реализации концепции непрерывного образования преподавателей и научных сотрудников высших учебных заведений.
2. Положительными моментами использования этих курсов является отсутствие материальных затрат (на командировки) и безотрывность повышения квалификации от учебного процесса.
3. Учитывая заинтересованность преподавателей вуза в обновлении материалов своих курсов и в возможности контроля этого со стороны методических комиссий факультетов, прохождение курсов дистанционного онлайн-обучения преподавателями вузов Украины можно было бы засчитывать в качестве повышения квалификации.

В то же время, хотелось бы еще раз отметить, что дистанционное обучение не следует считать заменой полноценных стажировок с отрывом от производственного процесса, особенно в зарубежных учебных и научно-исследовательских учреждениях.

ЛИТЕРАТУРА

1. Coursera – Free Online Courses From Top Universities. Available online : www.coursera.org. Accessed: 5.04.2015.
2. EdX | Free online courses from the world's best universities. Available online : www.edx.org. Accessed : 5.04.2015.
3. Stanford Lagunita. Available online : lagunita.stanford.edu Accessed: 5.04.2015.
4. Xiong J., Wu L. Ethical Analysis on Application of Massive Open Online Courses (MOOC): Concept, Necessity and Methodology //International Conference on Education, Management, Commerce and Society (EMCS-15). – Atlantis Press, 2015. – P. 831–835.
5. Воронкин А. С. Практические основы аналитического исследования персональной учебной среды в открытом он-лайн курсе //Образовательные технологии и общество. – 2013. – Т. 16. – №. 4. – С. 459–474.
6. Фоминых Н. Ю. Организация всепроникающего обучения как общепедагогическое условие эффективной иноязычной профессиональной подготовки будущих специалистов //Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – №. 119. – С. 245–249.
7. Mazoue J. G. The MOOC model: Challenging traditional education. – 2013. – FORMAMENTE - Anno VIII, N1-2. - P. 161–173.
8. Rosalind. Available online : rosalind.info. Accessed: 5.04.2015.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Пасічник Юрій Васильович,

Черкаський державний технологічний університет,

декан фінансово-економічного факультету

професор, доктор економічних наук

pasich_fin@mail.ru

Післядипломна освіта у нинішніх реаліях набуває особливої актуальності. Це обумовлюється тим, що Україна нарешті визначилась із зовнішнім вектором розвитку, обравши європейський. Саме тому

кваліфікація фахівців всіх галузей економіки та управлінсько-соціальної сфери має відповідати загальноєвропейським вимогам.

Дистанційна форма у цьому процесі відіграє вагомий роль, беручи до уваги окремі проблеми навчання на очній формі. Цим проблемам приділяли увагу вітчизняні вчені: В. Бондарь, С. Крисюк, В. Кучинський, В. Маслов, П. Худоминський та інші. Принагідно можна зазначити, що ця проблема є і в інших зарубіжних країнах, про що свідчать публікації Дж. Андерсона, Е. Доунса, А. Огура, М. Ріда, К. Хантера та інших.

З'ясуємо практичну сторону цієї проблеми. Беручи до уваги загальнодержавне значення цієї проблеми, окремі міністерства та відомства організували цю роботу структурно по всій території України. Так, Міністерство охорони здоров'я видало наказ «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів», де визначило територіальні медичні навчальні заклади, які проводять підвищення кваліфікації за різними формами, зокрема з елементами дистанційної форми [1].

Нині в Україні сформовано методичну, юридичну, матеріально-технічну базу, яка забезпечує якісну перепідготовку фахівців для виробничого та невиробничого секторів. Подамо окремі погляди вчених по методичному забезпеченню.

1. В. Стефаненко вважає, що дистанційне навчання у вищій школі дозволяє забезпечувати високий рівень інтерактивності навчання, що є одним з основних показників якості цієї системи. Інтерактивність у дистанційному навчанні зумовлює необхідність індивідуального підходу до тих, хто навчається, у процесі навчання, а також технічне забезпечення інтерактивності комунікацій. Це потребує визначення таких критеріїв індивідуалізації, які сприятимуть підвищенню результативності навчання на відстані [2].

В. Олійником сформульовано основні принципи побудови дистанційної технології навчання: принцип пріоритетності психолого-педагогічних, соціальних та санітарно-гігієнічних підходів; принцип модульного підходу до відбору та конструювання змісту дистанційного навчання, його програмно-методичного забезпечення та організації навчального процесу; принцип максимально можливої інтеграції змісту дистанційного навчання; принцип формування інформаційного середовища відповідно до цілей, завдань та моделей дистанційного навчання; принцип підготовленості (принцип стартового рівня)

особистості до дистанційного навчання; принцип активного зворотного зв'язку [3].

На думку В. Пуцова, змістом навчального процесу у системі післядипломної педагогічної освіти мають стати знання, вміння, досвід творчої діяльності та емоційно-ціннісне ставлення до своєї діяльності [4]. Законодавчо дистанційна форма навчання передбачена Законом України «Про вищу освіту» та наказом Міністерства освіти та науки України «Про затвердження положення про дистанційне навчання» [5, 6].

Особливостями дистанційного навчання у післядипломній освіті є:

- вибірковість надання освітніх послуг у розрізі професійної перепідготовки;
- наявність сертифікованих робочих місць щодо надання таких послуг;
- наявність підготовлених викладачів з розробленими комплексами навчальних планів;
- наявність відповідної матеріально-технічної бази.

Нині є широко розповсюдженими подання таких послуг у медичній, освітній сферах, проте мало розповсюдженими є надання таких послуг в управлінських сферах.

До певної міри це пояснюється наявністю спеціальних центрів післядипломної освіти у відповідних міністерствах та відомствах. Проте вимоги часу формують нові умови функціонування держави.

Щодо України, то протягом кількох років буде доволі складна ситуація у фінансовому забезпеченні управлінських структур – як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні. Реально, це означає, що виділяти значні кошти на перепідготовку фахівців управлінських структур з терміном один раз на п'ять років, як цього вимагають відповідні розпорядчі документи, не буде можливим.

Ось у цій ситуації є доцільним впровадження саме такої моделі підготовки фахівців управлінської ланки.

Для реалізації цієї моделі доцільно на рівні міністерств і відомств:

- визначитись із базовими навчальними закладами, на які може бути покладено виконання цієї роботи;
- узгодити з вибраними навчальними закладами терміни, зміст, юридичне, матеріально-технічне, фінансове забезпечення цього процесу;
- обумовити з державними структурами загальнодержавного та регіонального рівня, а також з органами місцевого самоврядування та

навчальними закладами особливості реалізації цього процесу з відповідними можливими варіантами умов і надання таких послуг.

Запровадження цієї нової моделі подання освітніх післядипломних послуг беззаперечно сприятиме адаптації фахівців до нових євроінтеграційних умов.

Отже, післядипломна освіта є важливою складовою сучасного способу життя, і реалізація запропонованої моделі щодо фахівців управлінської ланки всіх ієрархічних структур дозволить найбільш оптимально реалізувати напрями постійної життєвої освіти з використанням дистанційної форми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ МОЗ України № 1088 від 10.12.2010 р. «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://document.ua/pro-udoskonalennja-pisljadiplomnoyi-osviti-likariv> doc42162.html

2. Стефаненко П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / П. В. Стефаненко. – К., 2002. – 37 с.

3. Олійник В. В. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання : організаційно-педагогічне дослідження / Олійник В. В. – К. : ЦППО, 2001. – 36 с.

4. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка : [науково-методичний посібник / [Пуцов В. І., Набока Л. Я., Ніколенко Л. Т.]; за заг. ред. В.І.Пуцова, Л.Я.Набоки. – К. : ЦППО, 2007. – 228 с.

5. Закон «Про вищу освіту» № 37-38, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

6. Наказ Міністерства освіти і науки від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/Laws/Show/z0703-13>

1. Наказ МОЗ України № 1088 від 10.12.2010 р. «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://document.ua/pro-udoskonalennja-pisljadiplomnoyi-osviti-likariv> doc42162.html

2. Стефаненко П. В. Теоретичні і методичні засади дистанційного навчання у вищій школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / П. В. Стефаненко. – К., 2002. – 37 с.

3. Олійник В. В. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти і навчання : організаційно-педагогічне дослідження / Олійник В. В. – К. : ЦППО, 2001. – 36 с.

4. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка : [науково-методичний посібник / [Пуцов В. І., Набока Л. Я., Ніколенко Л. Т.]; за заг. ред. В.І.Пуцова, Л.Я.Набоки. – К. : ЦППО, 2007. – 228 с.

5. Закон «Про вищу освіту» № 37-38, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

6. Наказ Міністерства освіти і науки від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/Laws/Show/z0703-13>

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЛІКАРІВ НА ПІСЛЯДИПЛОМНОМУ ЕТАПІ

**Хвисюк О. М.¹, Марченко В. Г.², Коломійченко Юрій Анатолійович³,
Бортний М. О.⁴**

¹ Харківська медична академія післядипломної освіти,
ректор ХМАПО д.мед.н., проф.,

² Харківська медична академія післядипломної освіти,
перший проректор ХМАПО д.мед.н., проф.,

³ Харківська медична академія післядипломної освіти,
завідувач служби дистанційної освіти ХМАПО к.мед.н., доц.,
моб.тел. +380675957243

⁴ Харківська медична академія післядипломної освіти,
к.мед.н., доц., завідувач навчально-методичного кабінету ХМАПО
dist.osvita@med.edu.ua

На сьогоднішній день дистанційні технології широко використовуються у навчальному процесі. Нові прогресивні технології,

мультимедіа та он-лайн лекції стають більш доступними як для технічних та теоретичних наук, так і для медицини.

Дистанційне навчання впроваджується у Харківській медичній академії післядипломної освіти (ХМАПО) з 2013 року, коли було створено відповідний підрозділ та почали проводити цикли з елементами дистанційного навчання.

Для методичної підтримки службою дистанційної освіти розроблено відповідні документи, а саме: «Положення про дистанційне навчання в ХМАПО», «Положення про електронний освітній ресурс» та методичні рекомендації «Про порядок підготовки та експертизи дистанційних циклів у післядипломній освіті». Дані документи регламентують етапи створення, затвердження та використання очно-заочних циклів у навчально-педагогічному процесі.

На тлі реформування системи охорони здоров'я в Україні на рівні первинної медико-санітарної допомоги основний акцент робиться на сімейну медицину, однак на даний час кількість спеціалістів з сімейної медицини є недостатньою. Стосовно вирішення цього питання гостро стоїть проблема підготовки та перепідготовки спеціалістів відповідного профілю, а також їхнє подальше удосконалення.

З моменту створення служби дистанційної освіти почалося навчання на циклі спеціалізації «загальна практика – сімейна медицина» за очно-заочною формою навчання, відповідно до нової програми МОЗ України. Заочна частина проводиться для слухачів на практичних базах, де вони повинні засвоїти практичні навички. Під час виконання заочної програми навчання слухачі працюють з теоретичним матеріалом через сервер відділу дистанційної освіти ХМАПО. Для досягнення максимально ефективного засвоєння теоретичної частини у Харківській медичній академії післядипломної освіти (ХМАПО) використовуються новітні телекомунікаційні технології, такі як дистанційні он-лайн лекції.

Для забезпечення достатньо високого рівня технічної підтримки та супроводу навчального процесу, проведена підготовка та навчання викладачів на кафедрах, що задіяні у проведенні циклів спеціалізації «загальна практика – сімейна медицина» за очно-заочною формою. На основі плану та програми створено фрагмент теоретичного матеріалу, який слухачі вивчають під час заочної частини циклу.

Цикл спеціалізації розрахований на три етапи навчання: 1-й – очна частина (2 міс.); 2-й – заочна частина (2 міс.); 3-й – очна частина (2 міс.).

При проходженні першої частини циклу слухачі отримують консультації стосовно роботи з сервером. Викладачі кафедри, які відповідають за дистанційне навчання та пройшли відповідну підготовку, ознайомлюють слухачів з роботою на сервері дистанційного навчання ХМАПО, а також роздають слухачам реєстраційні дані для роботи на сервері. Для ідентифікації слухачів вони отримують окремі облікові записи. Викладачі та співробітники відділу мають можливість моніторингу активності кожного слухача та повноту охоплення ним навчального матеріалу заочного циклу.

Проведення дистанційних лекцій у режимі он-лайн здійснюється за підтримки служби дистанційного навчання та інформаційно-обчислювального центру ХМАПО як для теоретичного матеріалу, так і для демонстрації ілюстративного матеріалу. Для читання таких лекцій запрошувалися кваліфіковані лектори з профільних кафедр. Завдяки двосторонньому зв'язку слухачі мали змогу задавати запитання лекторам.

Крім цього під час заочної частини слухачі підтримують зворотній зв'язок з викладачами у вигляді форуму та листування за допомогою електронної пошти.

Для контролю засвоєння матеріалу використовується тестовий контроль знань. Створено єдину базу тестових запитань, яка щороку переглядається та поновлюється. Слухачі також мають змогу самі перевіряти себе протягом навчання. Після закінчення навчання на заочній частині циклу слухачі складають заключний тестовий контроль, за результатами якого їм зараховують теоретичний матеріал викладений на сайті. Поріг проходження встановлено, як і для тестування КРОК-III на рівні 60,5 %.

Для контролю відвідування слухачами сайту і засвоєння матеріалу запроваджено систему проміжного тестового контролю, за якою вся дистанційна частина циклу поділена на чотири блоки, кожний тривалістю до двох тижнів, строки проходження блоку для кожного циклу вказані у заголовках. За результатами та фактом наявної спроби складання проміжного тестового контролю співробітники відділу дистанційного навчання та куратори циклів мають змогу контролювати відвідування сайту та засвоєння слухачами теоретичного матеріалу. На сайті розміщуються як теоретичні, так і ілюстративні матеріали, які є доступними протягом всього часу навчання на заочній частині циклу.

Однією з вагомих переваг системи дистанційного навчання у системі Moodle є можливість індивідуального підходу до кожного слухача, розподіл слухачів на підгрупи, залежно від рівня знань їхньої базової підготовки та швидкості засвоювання знань, за необхідності – можливість повторного проходження частини матеріалу.

Після закінчення дистанційного фрагменту циклу слухачам пропонується заповнити анкети, де вони повинні виказати своє ставлення, оцінку методиці навчання та технічному забезпеченню. За результатами опитування отримано схвальні відгуки як про сам цикл, так і про технічне забезпечення навчання.

Слід також зазначити, що дистанційне навчання є економічно вигідним, оскільки слухачі навчаються без відриву від практичної діяльності у зручний для себе час, що своєю чергою дозволяє інтенсифікувати процес навчання та індивідуально підходити до кожного слухача, обираючи завдання для самостійної підготовки, які відповідають рівню його підготовки.

В ХМАПО останнім часом була затверджена значна кількість навчальних планів та програм циклів тематичного удосконалення з елементами дистанційного навчання, у які значною мірою увійшов досвід проведення циклу спеціалізації «загальна практика – сімейна медицина». На основі отриманого досвіду проведення схожих циклів на заочну (дистанційну) частину циклу рекомендується виносити більшу частину теоретичного матеріалу (60–90% від загальної кількості навчальних годин, враховуючи особливості дисципліни).

Лекційний матеріал достатньо добре сприймається як у вигляді тексту, так і мультимедійного матеріалу, з голосовим супроводом, чи без нього, а також під час он-лайн лекцій. Семінарські заняття проводяться у вигляді завдань, аналіз виконання яких проводиться як викладачем, так, за бажанням автора циклу, й іншими слухачами. Крім цього, при проведенні семінарських занять можна провести дискусію в он-лайн чаті або на форумі. Практичні заняття у дистанційному режимі проводяться лише з тих напрямків підготовки, де є можливість використання теоретичного або ілюстративного матеріалу для самостійної роботи (променева діагностика, рентгенологія, лабораторна діагностика та ін.), або ситуаційних задач. Практичні завдання забезпечуються методичними рекомендаціями, списком літератури та переліком тестових запитань. Тестові завдання

використовуються для базисного, проміжного та заключного тестового контролю знань.

Таким чином, застосування технологій дистанційної освіти у післядипломному навчанні лікарів на сучасному рівні забезпечують якісну підготовку фахівців і є невід'ємною частиною їхнього безперервного професійного розвитку. На основі отриманого досвіду виділено особливості розподілу навчальних годин між очною та заочною частиною циклу як для лекційного матеріалу, так і семінарів та практичних завдань.

Наукове видання

**ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ – СТАРТ ІЗ
СЬОГОДЕННЯ В МАЙБУТНЄ**

Збірник науково-методичних праць
І Всеукраїнської науково-практичної конференції

українською та російською мовами

Комп'ютерне верстання К.О. Кузнєцова

Підписано до друку 29.04.2015 р. Формат 60х84/16.

Папір офсетний. Друк ризографічний

Обл.-вид. арк. _____. Ум. др. арк. _____.

Тираж 100 пр. Ціна договірна.

61022, Харків, майдан Свободи, 4,
Видавництво Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Надруковано ФОП «Петрова І.В.»
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79, к. 137.
Тел.: 362-01-52